

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

Presidency of the Estonian EU Council July-December 2017

Articles (CD-ROM) * Summaries * Chronicle

*Scientific discussions on economic policy in Estonia
for the twenty fifth time (1984–2017)*

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

Präsidentschaft des estnischen EU-Rates Juli-Dezember 2017

Beiträge (CD-ROM) * Zusammenfassungen * Chronik

*Estnische wirtschaftspolitische Gespräche schon
fünfundzwanzig Jahre in Folge (1984–2017)*

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujana juuli-detsember 2017

Artiklid (CD-ROM) * Kokkuvõtted * Kroonika

*Kahetümne viiendat korda-aastat majanduspoliitilisi
teadusväitlusi Eestis (1984–2017)*

25th year of issue * 25. Jahrgang * 25. aastakäik

2/2017

Estonian Discussions on Economic Policy: Presidency of the Estonian EU Council July-December 2017. Scientific discussions on economic policy in Estonia for the twenty fifth time (1984–2017) /
Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Präsidentschaft des estnischen EU-Rates Juli-Dezember 2017. Estnische wirtschaftspolitische Gespräche schon fünfundzwanzig Jahre in Folge (1984–2017) /
Eesti majanduspoliitilised vaitlused: Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujana juulidetsember 2017. Kahekümne viiendat korda-aastat majanduspoliitilisi teadusvõitlusi Eestis (1984–2017)

Asutatud aastal 1984 / Gegründet im Jahre 1984 / Established in 1984

TOIMETUSKOLLEGIUM / REDAKTIONSKOLLEGIUM / EDITORIAL BOARD
Peter Friedrich (University of Federal Armed Forces Munich, University of Tartu)
Enno Langfeldt (Fachhochschule Kiel, University of Applied Sciences of Kiel)
Stefan Ocruch (Andrassy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest)
Armin Rohde (Ernst-Moritz-Arndt Universität Greifswald; University of Greifswald)
Klaus Schrader (Kiel Maailmamajanduse Instituut; Kiel Institute of the World Economy)
Mart Sõrg (Tartu Ülikool; University of Tartu)

TOIMETAJAD / REDAKTEURE / EDITORS:
Manfred O. E. Hennies (Fachhochschule Kiel; University of Applied Sciences of Kiel)
Sulev Mäeltsemees (Tallinna Tehnikaülikool; Tallinn University of Technology)
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool; University of Tartu)
Janno Reiljan (Tartu Ülikool; University of Tartu)
Toimetaja-konsultant / Redakteurin-Konsultantin / Editor-Consultant:
Ruth Tammeorg (Tartu Ülikooli raamatukogu; Library of University of Tartu)

ASUTAJA, KOORDINAATOR JA PEATOIMETAJA / GRÜNDER, KOORDINATOR UND CHEFREDAKTEUR / FOUNDER, COORDINATOR AND CHIEF EDITOR:
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool – Pärnu Kolledž ja Mattimar OÜ)

Publikatsioon ilmub kuni kaks korda aastas / Die Publikation erscheint bis zu zwei Mal im Jahr / The publication is published once or twice a year

Artiklid on avaldatud andmebaasides: / Die Beiträge sind in der Datenbanken: /
Articles have been published in the databases: **DOAJ** – Directory of Open Access Journals (Netherlands), **EBSCO** – Elton B. Stephens Company (USA), **EBSCO** Central & Eastern European Academic Source, **EBSCO** Discovery Service (**EDS**), **EconBib** – Economics Bibliography (KSP Journals; International), **ECONIS** – Economics Information System (Germany), **ESO** – European Sources Online (United Kingdom) and **SSRN** – Social Science Research Network (USA)

KONTAKT - CONTACT: Matti Raudjärv
Tartu Ülikool (Pärnu Kolledž)
University of Tartu (Pärnu College) **or** Mattimar OÜ (kirjastaja, Verlag, publisher)
Ringi 35 Kose tee 79
80012 Pärnu, Estonia 12013 Tallinn, Estonia
matti.raudjarv@ut.ee mattir@hot.ee; www.mattimar.ee

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

**Presidency of the Estonian EU Council
July-December 2017**

**Scientific discussions on economic policy in Estonia
for the twenty fifth time (1984–2017)**

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

**Präsidenschaft des estnischen EU-Rates
Juli-Dezember 2017**

**Estnische wirtschaftspolitische Gespräche schon
fünfundzwanzig Jahre in Folge (1984–2017)**

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

**Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujana
juuli-detsember 2017**

**Kahekümne viiendat korda-aastat majandus-
poliitilisi teadusväitlusi Eestis (1984–2017)**

2/2017

**BWV • BERLINER WISSENSCHAFTS-
VERLAG GmbH**

**MATTIMAR
anno 1993**

BERLIN * TALLINN

Estonian Discussions on Economic Policy: Presidency of the Estonian EU Council July-December 2017. Scientific discussions on economic policy in Estonia for the twenty fifth time (1984–2017), 2017, No.2
Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Präsidenschaft des estnischen EU-Rates Juli-Dezember 2017. Estnische wirtschaftspolitische Gespräche schon fünfundzwanzig Jahre in Folge (1984–2017), 2017, Nr.2
Eesti majanduspoliitilised väitlused: Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujana juuli-detsember 2017. Kahekümne viiendat korda-aastat majanduspoliitilisi teadusväitlusi Eestis (1984–2017), 2017, nr.2

Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar

25th year of issue / 25. Jahrgang / 25. aastakäik

BERLINER WISSENSCHAFTS-VERLAG GmbH, MATTIMAR OÜ, 2017

ISSN 1736-5597 (trükis)

ISSN 1736-5600 (CD-ROM)

ISSN 2228-1878 (pdf, online)

ISBN 978-9985-844-74-8 (trükis)

ISBN 978-9985-844-75-5 (CD-ROM)

ISBN 978-9985-844-76-2 (pdf, online)

ISBN 978-9985-844-77-9 (epub)

ISBN 978-9985-844-78-6 (PDF, e-book)

ISBN 978-3-8305-3780-9 (trükis)

ISBN 978-3-8305-3780-9 (CD-ROM)

ISBN 978-3-8305-2213-3 (pdf, e-book)

Käesolevas publikatsioonis avaldatud artiklid on eelretsenseeritud anonüümselt sõltumatute doktorikraadiga retsensentide poolt.

Alle Beiträge der vorliegenden Publikation wurden vor der Veröffentlichung anonym von unabhängigen promovierten Experten rezensiert.

Before publishing, the articles in this collection have been anonymously peer-reviewed by independent reviewers holding a doctor's degree.

Trükitud trükikojas Miniprint OÜ / Gedruckt in der Druckerei Miniprint OÜ /
Printed in the publishing house of Miniprint OÜ, Tallinn, Estonia

- © Esikaas ja üldkujundus / Cover und Gesamtlayout / Front cover and general design: kirjastaja Mattimar OÜ; Mattimar-Verlag GmbH; publisher Mattimar 2017
- © Kirjastamine: kirjastajad, Herausgeber, publishers – Berlin, Tallinn: BWV * Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar-Verlag GmbH, 2017
- © Autorid, Autoren, Authors

Käesoleva publikatsiooni-ajakirja koostamist, väljaandmist ja trükkimist on toetanud järgmised ülikoolid ning organisatsioonid /

Die Herausgabe dieser Publikation wurde unterstützt durch folgende Universitäten und Organisationen /

The following universities and organisations have supported the publishing/printing of the publication:

- **Tartu Ülikool * Universität Tartu * University of Tartu**
- **Tallinna Tehnikaülikool * Technische Universität Tallinn * Tallinn University of Technology**
- **Kieli Rakendusülikool * Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel**
- **Ernst Moritz Arndt Greifswaldi Ülikool * Ernst-Moritz-Arndt Universität Greifswald * Ernst-Moritz-Arndt University of Greifswald**
- **Mattimar OÜ * Mattimar GmbH * Mattimar Ltd**

Tähelepanuks autoritele!

Wichtige Anmerkung für Autoren!

Note for the authors!

Autor vastutab oma kirjutise sisu, õigekirja ja vormistamise eest ainuisikuliselt. Mattimar OÜ ei võta vastutust andmete õigsuse, täpsuse ega täielikkuse osas, samuti ei arvesta ka kolmandate poolte eraõiguslikke huve.

Artikli sissejuhatavas osas ootame me autoritelt, et nad **konkreetselt ja selgelt**

- kirjutaksid, mille pooltest on autori tema arvates artikli teema aktuaalne;

- formuleeriksid artikli eesmärgi;

- formuleeriksid need uurimisülesanded, mille lahendamine aitab seatud eesmärgi saavutada.

Artiklite, kokkuvõtete ja muude materjalide vormistamisnõuded on avaldatud Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee – “Aktuaalne” all: Infokiri).

Verantwortlich für den Inhalt sind die Autoren. Mattimar OÜ-(GmbH) übernimmt keine Gewähr für die Richtigkeit, Genauigkeit und Vollständigkeit der Angaben sowie die Beachtung privater Rechte Dritter.

Im einführenden Teil des Beitrages erwarten wir von dem Autor, dass er **konkret und deutlich**

- die Aktualität des Beitrages und des Themas hervorhebt;

- das Ziel des Beitrages formuliert;

- umfassend die Forschungsaufgaben formuliert, die zur Erreichung des Ziels gelöst werden müssen.

Die eingereichten Artikel und die dazugehörigen Zusammenfassungen müssen folgende Formvorschriften erfüllen (www.mattimar.ee – „Aktuell“: Merkblatt)

Authors are personally responsible for the content, correct spelling and formatting of their publications. Mattimar OÜ will not accept responsibility for the correctness, accuracy or completeness of the information and will not take into account private interests of third persons.

We expect from authors a **specific and clear** statement in the introductory part of the paper about:

- why the subject of the paper is topical in the opinion of the author;
- the objective of their paper;
- the research tasks which have to be fulfilled to achieve the stated objective.

With the delivery of your paper you will grant to the publishers the right to publish your paper (www.mattimar.ee – „Topical“: Information Letter)

SISUKORD / INHALTSVERZEICHNIS / CONTENTS

Võrgustike mõjud palgatulude osakaalule. <i>Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast</i> (Manfred O.E. Hennies ja Matti Raudjärv)	10
Netzwerkeffekte auf Lohnquoten. <i>Gedanken zur gegenwärtigen Situation</i> (von Manfred O.E. Hennies und Matti Raudjärv)	12
The effect of networks on the share of wages in the national income. <i>Introductory thoughts on the current situation</i> (by Manfred O.E. Hennies and Matti Raudjärv)	15

KOKKUVÕTTED / ZUSAMMENFASSUNGEN / SUMMARIES¹

Detlev Ehrig	From Brussels to Berlin: A Critical Look at German Current Account Surpluses	18
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Von Brüssel bis Berlin: Ein kritischer Blick auf die deutschen Leistungsbilanzüberschüsse	18
Wolfgang Eibner	Euroopa Keskpanga (EKP) madala intressimäära poliitika ja kvantitatiivne lõdvendamine Euroopa valitsemissektori võlast lähtudes	23
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Niedrigzinspolitik und Quantitative Easing der Europäischen Zentralbank (EZB) unter Beachtung europäischer Staatsverschuldung	42
Peter Friedrich, Diana Eerma	„Public Value“ unter chaotischen Bedingungen ...	29
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Public Value under Chaotic Conditions	58
Klaus Schrader, Claus-Friedrich Laaser	Aufkeimender Protektionismus, Sanktionen und Brexit: Herausforderungen für den baltischen Außenhandel	36
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	New Protectionism, Sanctions and EU Disintegration: Challenges for Baltic Trade	83

¹ Tervikartiklid inglise või saksa keeles on käesoleva trükisega kaasasoleval CD-l.
The full text of papers in English or in German is available on the CD enclosed with this publication.
Die Beiträge in voller Länge entweder in englischer oder deutscher Sprache finden Sie auf der beigelegten CD.

KROONIKA / CHRONIK / CHRONICLE

A.

Tähelepanuväärsed Eesti majandusteadlased, majandusõppejõud ja teadusorganisaatorid

Bedeutende estnische Wirtschaftswissenschaftler, Hochschullehrer für Wirtschaft und Wissenschaftsorganisatoren

Notable Estonian economists, economic academics and scientific research organisers

Valner Krinal (03.12.1929–19.06.2014). Staažikaim dekaan.	
In memoriam (Jüri Sepp)	44
Valner Krinal (03.12.1929–19.06.2014). Der Dekan.	
In memoriam (Zusammenfassung)	48
Valner Krinal (03.12.1929–19.06.2014). The Dean. In memoriam (Abstract)	49
Dotsent Ivar-Jüri Siimon (9.02.1937–20.11.1998).	
In memoriam (Aino Siimon)	50
Dozent Ivar-Jüri Siimon (9.02.1937–20.11.1998).	
In memoriam (Zusammenfassung)	56
Associate Professor Ivar-Jüri Siimon (9.02.1937–20.11.1998).	
In memoriam (Abstract)	57

B.

Majanduspoliitika teaduskonverentsid ja muud tegevused

Wissenschaftliche Konferenzen über Wirtschaftspolitik und andere Veranstaltungen

Scientific conferences on economic policy and other activities

B1. XXV rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents, viiendat korda Jänedal (Matti Raudjärv)	58
Die XXV. internationale Wissenschaftskonferenz für Wirtschaftspolitik, das fünfte Mal in Jänedal (von Matti Raudjärv) / XXV international scientific conference on economic policy, for the fifth year at Jänedal (by Matti Raudjärv) ...	62
B2. Kahekümne viiendat korda majanduspoliitika teaduskonverentsi ja -publikatsioone (Matti Raudjärv)	64
Wissenschaftskonferenzen und -Publikationen für Wirtschaftspolitik zum fünfundzwanzigsten Mal (von Matti Raudjärv)	71
For the twenty-fifth year, scientific conference and research publications on economic policy (by Matti Raudjärv)	73
B3. Lühülevaade toimunud konverentsidest, osalenutest ja avaldatud artiklite autoritest aastatel 1984 ja 1994–2017 (Matti Raudjärv) / Kurzübersicht über die stattgefundenen Konferenzen, Teilnehmer und Autoren der veröffentlichten Artikel in den Jahren 1984 und 1994–2017 (von Matti Raudjärv) / Brief overview of the conferences held, their participants and authors of	

papers published in 1984 and 1994–2017 (by Matti Raudjärv) 75

B4. Majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis (1984–2017 ... 2018) /
Liste der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik
in Estland (1984–2017 ... 2018) /
List of scientific conferences on economic policy in Estonia
(1984–2017 ... 2018) 90

BX. Loodetav tulevikuinformatsioon (2019–2022) /
Die Zukunftsinformation (2019–2022) /
Expected future information (2019–2022) 93

*** **

C.
Informatsioon ajakirja toimkonnalt (+ vaata ka trükise esikaane siseküljelt) 97
Information from the editorial team (+ see also inside front cover of
the publication) 98
Information des Redaktionsteams (+ siehe auch auf der Innenseite
des Covers) 99

Mattimar OÜ – usaldusväärne ettevõte / Mattimar GmbH – Zuverlässiges
Unternehmen / Mattimar Ltd – Trustworthy Enterprise 100

VÕRGUSTIKE MÕJUD PALGATULUDE OSAKAALULE

Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast

Möödunud kahe aastakümne jooksul on ülemaailmse tendentsina vähenenud palkade ja töötasude osa sissetulekutes, nõndanimetatud palgatulude osakaal.¹ Vastavalt on tõusnud kapitalitulude osakaal. Seejuures tuleb meeles pidada, et palgatulude osakaalu kohta käivad arvud sisaldavad ka palgatippe, muu hulgas tegevjuhtide omi, nii et kui need arvestusest välja võtta, kujuneksid arengud veelgi vastuolulisemateks.

Palgatulude langevat osakaalu seletatakse sageli kasvava tööpuudusega. Tööstusriikide puhul seostatakse seda esmajoones digiajastusse sisenemisega ja tehnilise progressiga teenuste osutamise protsessis. Seeläbi avanevad ettevõtete jaoks üha enam võimalused töö asendamiseks tootmiseadmetega ja töötajate hulga vähendamiseks, et lõpuks tööjõukulusid tervikuna langetada. Sama eesmärgi teenistuses on käitiste tootmisüksuste ümberpaigutused soodsamate kuludega välismaistesse asukohtadesse (outsourcing). Suurenevad probleemid tööturgudel ja kasvav surve palgatulude osakaalule tulenevad kasvavast konkurentsist läveriikides, mistõttu sisemaal toodetud kaubad tõrjutakse kõrvale odavamate välismaiste kaupade pakkumise poolt. Põhimõtteliselt kujutab tööpuudus endast raskekaalulist komponenti palgatulude langeva osakaalu selgitamisel. Et lisaks sellele võiks tähendust omada ka tööturu reeglite liberaliseerimine, kuna seeläbi võiks ametiühingute jaoks muutuda keerukamaks palgatulude langevale osakaalule progresseeruvate palganõudmistega vastamine, ei ole võimalik konkreetset tõestada.

Majandusteadlaste uurimisrühm² avalikustas palgatulude langeva osakaalu täiendava põhjuse USA majanduse ja kuni 1982. aastani tagasiulatuvate rahvaloenduste tulemuste mikrovalimi andmete ning rahvusvaheliste allikate ja dokumentide põhjal. Selle järgi on viimase kahe aastakümne jooksul olulisemate majandusharude ettevõtetele oma toodete pakkumisega ja turundusmeetmete eduka rakendamisega õnnestunud saavutada võrgustike mõju³, mille kaudu nad suutsid tõmmata endale üha suuremaid turuosi ja rajada domineerivaid turupositsioone. Digiajastusse sisenemisel,

¹ See käib muu hulgas ka Saksamaa Liitvabariigi kohta, kus palgatulude osakaal – jättes kõrvale kerged kõikumised vahepealsetel aastatel – on langenud 72,9 protsendilt 1993. aastal 68,2 protsendile aastatel 2013/2015. [Statista, Volkswirtschaftliche Gesamtrechnung, Hamburg (jt) 2017, lk 57 jj.]

² Christina Patterson / David Autor / John Van Reenen [Massachusetts Institute of Technology (IT)] / David Dorn [Universität Zürich] / Lawrence Katz [Harvard University]: *The Fall of the Labor Share and the Rise of Superstar Firms*, NBER Working Paper No. 23396, avaldatud mais 2017, NBER Programm(e): LS PR.

³ Taolised võrgustike mõjud (võrgustike välismõjud) seisnevad selles, et mingist tootest saadav kasu on selle kauba nõudleja puhul seda kõrgem, mida tugevam on antud toote vastukaja turul ning seega mida suurem on seda toodet kasutavate majandussubjektide hulk. See kehtib nii ettevõtjate kohta, kes kavatsevad vastavalt tööjaotusele rakendada toodet tootmisprotsessis koostöös teiste tootjatega; see kehtib aga ka tarbijate kohta, kes tunnetavad mingist kaubast saadavat kasu sedavõrd kõrgemana – ilma sellest alati teadlik olemata –, mida suurem on seda kaupa kasutavate inimeste hulk. — Teisest küljest võimaldavad suured võrgustike mõjud nende toodete pakkujatel (niinimetatud võrgustike omanikel) kujundada oma pakkumised hinnapoliitiliselt tulusateks.

nõndanimetatud tööstuslikus revolutsioonis⁴, ning edasiminekul üksteisega üha tugevamini võrgustatud majandusüksustega kehtib see eriti silmatorkaval moel taoliste „internetigigantide“ kohta⁵, nagu on Apple, Alphabet (Google), Microsoft, Amazon ja Facebook, mis saavutavad äärmiselt kõrge kasumi iga töökoha kohta. Aga ka teistes majandusvaldkondades esineb võrgustike taoliste välismõjude tõttu käibeosade suurenemist ja turgude tipp-positsioonide puhul tugevalt kasvanud kasumeid niinimetatud superstaaridest ettevõtete puhul.

Suurenevad kontsentreerumised turgudel kutsuvad asjaomastes majandusharudes esile palgatulude osakaalu langemise. Uurijate rühm seletab seda asjaoluga, et ettevõtted, mille puhul palgakulude osakaal kogukuludes on suhteliselt väike, suurendavad oma turuosi selgesti tugevamalt, samas kui palgatulude kõrgema osakaaluga ettevõtted on oma tähtsust kaotamas. Neid progresseeruvaid arenguid on uurimisraportis tunnustatud palgatulude langeva osakaalu täiendava põhjusena.

Selle vastu võiks tõsta vastuväitena esile, et majandusharudes ja ettevõtetes, kus iga töökoha kohta saavutatakse keskmisest kõrgemat tulu, makstakse vastavalt kogemustele ka keskmisest kõrgemaid palku. Tõepoolest: see toimib vastupidiselt eelnevalt kirjeldatud, palgatulude osakaalu langetatavatele tendentsidele.

Tsiteeritud uurimisraportis nendivad autorid siiski, et need turgusid domineerivad ettevõtted tellivad töömahukamates tootmisvaldkondades üha rohkem allhanget ettevõtetelt tarnijafirmadelt. Samuti saavad töövõtulepingute kaudu kooperatiivselt seotud ettevõtted tellimusi palgakulude poolest mahukate eeltoodete valmistamiseks või võetakse ajutiselt tööle tööjõuvahendusfirmade poolt pakutavaid niinimetatud rendi-töötajaid. Kasumist tulenevad palga lisatasud jäävad seega suures osas piiratuks nende superstaaridest ettevõtete tuumiktööjõu kitsa ringiga, nii et taolistel palga lisatasudel sama hästi kui pole kompenseerivat mõju palgatulude osakaalu arengule.

Langevale palgatulude osakaalule ja kasvava ebavõrdsuse trendile sissetulekute jagamisel ei tuleks riikides mõtlematult vastata tugevamalt progresseeruvalt jagunevate maksudega. Muidu kujuneb välja oht, et üleilmastuvas, üha rohkem võrgustunud maailmamajanduses lahkuvad riskikapital ja kõrge kvalifikatsiooniga tööjõud riigist ning rakendavad oma innovatsioonipotentsiaali ja tootlikkust välismaal. Seetõttu läheks maksusid kehtestava riigi jaoks kaotsi oluline kasvupotentsiaal.

Oktoober 2017

Manfred O. E. Hennies
Kiel / Warder
Saksamaa

Matti Raudjärv
Tallinn / Pirita-Kose ja Pärnu
Eesti

⁴ Kuidas seda revolutsiooni ajaloolises plaanis detailsemalt ka iganes märksõnadega Tööstus 2.0 või Tööstus 4.0 nimetada võiks. (Võrdle selle kohta: Hennies, M. O. E. / Raudjärv, M., Tööstus 4.0 – Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast. Väljaandes: Eesti majanduspoliitilised väitlused, Berliin / Tallinn 2015, lk 9–23).

⁵ Lühend: GAFA

NETZWERKEFFEKTE AUF LOHNQUOTEN

Gedanken zur gegenwärtigen Situation

Im Verlauf der vergangenen zwei Jahrzehnte sind in der Tendenz weltweit die Anteile der Löhne und Gehälter an den Volkseinkommen, die sogenannten Lohnquoten, gesunken.¹ Entsprechend sind die Anteile der Kapitaleinkünfte gestiegen. Dabei ist zu bedenken, dass in den Zählern der Lohnquoten auch Spitzengehälter, unter anderem die der Geschäftsführer, enthalten sind, so dass, wenn man diese herausrechnet, die Entwicklungen noch diskrepanter ausfielen.

Sinkende Lohnquoten werden oft mit steigender Erwerbslosigkeit erklärt. Im Hinblick auf Industrieländer wird das in erster Linie mit dem Eintritt in das digitale Zeitalter und dem technischen Fortschritt im Leistungserstellungsprozess in Verbindung gebracht. Dadurch eröffnen sich für die Unternehmungen zunehmend Möglichkeiten, Arbeit durch Betriebsmittel zu ersetzen und den Mitarbeiterstab zu reduzieren, um schließlich die Arbeitskosten insgesamt zu senken. Dem gleichen Ziel dienen Verlagerungen betrieblicher Herstellungsbereiche an kostengünstigere Auslandsstandorte (Outsourcing). Zunehmende Probleme auf den Arbeitsmärkten und steigender Druck auf die Lohnquoten ergeben sich auch durch wachsende Konkurrenz aus Schwellenländern, wodurch im Inland produzierte Güter durch billigere Warenangebote aus dem Ausland verdrängt werden. Im Grunde ist Erwerbslosigkeit die schwergewichtige Erklärungskomponente für sinkende Lohnquoten. Dass darüber hinaus auch Liberalisierungen der Arbeitsmarktregeln von Bedeutung sein könnten, weil es dadurch den Gewerkschaften möglicherweise erschwert wird, den sinkenden Lohnquoten mit progressiven Lohnforderungen zu begegnen, ist nicht konkret nachzuweisen.

Eine wirtschaftswissenschaftliche Forschergruppe² hat auf der Grundlage von micro Panel-Daten aus der US-Wirtschaft und Ergebnissen aus bis 1982 zurückreichenden Volkszählungen sowie internationalen Quellen und Dokumenten eine weitere Ursache für sinkende Lohnquoten offengelegt. Danach ist es während der letzten zwei Jahrzehnte Unternehmungen in den bedeutenden Wirtschaftszweigen gelungen, mit ihrem Produktangebot und durch erfolgreichen Einsatz von Marketingmaßnahmen Netzwerkeffekte³ zu erzielen, wodurch sie immer größere Marktanteile an sich ziehen

¹ Das gilt unter anderem auch für die Bundesrepublik Deutschland, in der die Lohnquote – abgesehen von zwischenjährlichen leichten Schwankungen – von 72,9 Prozent im Jahre 1993 auf 68,2 Prozent in den Jahren 2013/2015 gesunken ist. [Statista, Volkswirtschaftliche Gesamtrechnung, Hamburg (u. a.) 2017, S. 57 ff.]

² Chritina Patterson/David Autor/John Van Reenen [Massachusetts Institut of Technology (IT)]/David Dorn [Universität Zürich]/Lawrence Katz [Harvard University]: *The Fall of the Labor Share and the Rise of Superstar Firms*, NBER Working Paper Nr. 23396, ausgestellt im Mai 2017, NBER Programm(e): LS PR.

³ Solche Netzwerkeffekte (Netzwerkexternalitäten) bestehen darin, dass der Nutzen aus einem Produkt für den Nachfrager nach diesem Gut umso höher ist, je stärker dieses Erzeugnis am Markt Anklang findet und somit je höher die Anzahl der dieses Produkt in Anspruch nehmenden

und dominierende Marktstellungen aufbauen konnten. Das gilt mit dem Eintritt in das digitale Zeitalter, der sogenannten industriellen Revolution⁴, und den im weiteren Verlauf immer stärker miteinander vernetzten Wirtschaftseinheiten in hervorstechender Weise für 'Internetgiganten'⁵, wie Apple, Alphabet (Google), Microsoft, Amazon und Facebook, die exorbitant hohe Gewinne je Arbeitsplatz erzielen. Aber auch in den anderen Wirtschaftsbereichen kommt es durch solche Netzwerkexternalitäten zu Anreicherungen von Umsatzanteilen und stark steigenden Gewinnen in Spitzenpositionen an den Märkten bei so genannten Superstar-Unternehmungen.

Steigende Konzentrationen auf den Märkten führen zu sinkenden Lohnquoten in den betreffenden Wirtschaftszweigen. Das Forscherteam führt das darauf zurück, dass Unternehmungen, bei denen die Anteile der Lohnkosten an den Gesamtkosten relativ gering sind, deutlich stärker ihre Marktanteile erhöhen, während Unternehmungen mit höheren Lohnquoten an Bedeutung verlieren. Diese um sich greifenden Entwicklungen werden in dem Untersuchungsbericht als weitere Ursache für die sinkenden Lohnquoten erkannt.

Dagegen könnte der Einwand erhoben werden, dass in Branchen und Unternehmungen, in denen überdurchschnittlich hohe Gewinne pro Arbeitsplatz erzielt werden, erfahrungsgemäß auch überdurchschnittlich hohe Löhne gezahlt werden. In der Tat: Das wirkt den zuvor geschilderten, die Lohnquoten senkenden Tendenzen entgegen.

In dem zitierten Forschungsbericht stellen die Autoren allerdings fest, dass diese die Märkte dominierenden Unternehmungen zunehmend arbeitintensive Fertigungsbereiche an vorgeschaltete Zulieferfirmen auslagern. Auch werden durch Werkverträge kooperativ verbundene Unternehmungen mit der Produktion von lohnkostenintensiven Vorerzeugnissen beauftragt oder es werden von Zeitarbeitsfirmen angebotene sogenannte Leiharbeiter vorübergehend eingestellt. Gewinnorientierte Lohnzuschläge bleiben somit weitgehend auf den engen Kreis der Kernbelegschaft dieser Superstar-Unternehmungen beschränkt, so dass diese

Wirtschaftssubjekte ist. Das gilt sowohl für Unternehmer, die das Produkt im arbeitsteiligen Leistungserstellungsprozess in Kooperation mit anderen Produzenten einzusetzen beabsichtigen; das gilt aber auch für Konsumenten, die den Nutzen eines Gutes um so höher empfinden – ohne sich dessen immer bewusst zu sein –, je größer die Zahl der dieses Gut nutzenden Personen ist. — Auf der anderen Seite versetzen hohe Netzwerkeffekte die Anbieter dieser Produkte (die sogenannten Netzwerkeigner) in die Lage, ihre Angebote preispolitisch gewinnbringend zu gestalten.

⁴ wie auch immer man diese Revolution im historischen Verlauf detailliert mit den Stichworten Industrie 2.0 oder Industrie 4.0 erfassen mag. (Vergleiche hierzu: Hennies, M. O. E./Raudjävär, M., Industrie 4.0 – Gedanken zur gegenwärtigen Situation, in: Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik, Berlin/Tallinn 2015, Seiten 9 bis 23).

⁵ Akronym: GAFA

Lohnzuschläge so gut wie keinen kompensierenden Einfluss auf die Entwicklung der Lohnquoten haben.

Sinkenden Lohnquoten und dem Trend zu steigenden Ungleichheiten in den Einkommenverteilungen sollte in den Staaten nicht unreflektiert mit stärker progressiv gestaffelten Steuern begegnet werden. Es besteht sonst die Gefahr, dass in einer globalisierten, zunehmend vernetzten Weltwirtschaft Wagniskapital und hochqualifizierte Arbeitskräfte das Land verlassen und ihre Innovationspotenziale und Leistungsfähigkeiten im Ausland einsetzen. Dadurch gingen dem die Steuern erhebenden Land wichtige Wachstumspotenziale verloren.

Oktober 2017

Manfred O. E. Hennies
Kiel/Warder
Deutschland

Matti Raudjärv
Tallinn/Pirita-Kose und Pärnu
Estland

THE EFFECT OF NETWORKS ON THE SHARE OF WAGES IN THE NATIONAL INCOME

Introductory thoughts on the current situation

During the last two decades earnings, in relation to the national income, the so-called share of wages in the national income, have tended to fall¹. Respectively, the percentage of income upon investments has risen. It should not be forgotten that the figures forming this share of wages include the salaries of top earners, for example company directors; if they were to be removed, the discrepancy would be considerably greater.

The explanation given for falling share of wages is often unemployment, which is, in industrialised countries, caused primarily by digitalisation and technological progress. These two factors increasingly provide industries with the possibility to replace manpower with machines, thereby reducing costs. To the same aim, production can be removed to parts of the world where wages are lower, thus further reducing costs. (Outsourcing) Problems in the job market and increasing pressure on the share of wages are also a result of competition from emerging markets, which due to low production costs are pushing inland produce out of the market. Basically, unemployment is the main explanation for the reduction in the share of wages in the national income. There is no concrete proof that liberalisation of the job market regulations, which make it more difficult for trade unions to counter a reduction of wage ratios with demands for higher wages, is a cause.

An economic sciences research group² has, based on micro panel data from the US, census results up to 1982 and international sources and documents, found a further possible cause for sinking wage ratios. According to this group, during the last two decades, in most branches, businesses have succeeded in achieving network effects³, by increasing their range of products and through effective marketing, thereby increasing their share in the market and building up a dominant position in the market. This applies to the beginning of the digital age, the so-called Industrial Revolution⁴, as well as increasingly cross-linked economic units, particularly the 'Internet Giants',

¹ One example is the Republic of Germany, where the wage ratio has sunk from 72.9% in 1993 to 68.2% in 2013 and 2015. (Statista: National Account, Hamburg 2017, p. 57 and following)

² Christina Patterson/David Autor/John van Reenen (Massachusetts Institute of Technology IT)/David Dorn (University of Zurich)/Lawrence Katz (Harvard University): *The Fall of the Labor Share and the Rise of Superstar Firms*, NBER Working Paper No. 23396, May 2017, NBER Programm(s): LS PR

³ These so-called network effects (network externalities) mean that the use of a product for the consumer increases according to its acceptance on the market and, therefore, increase in production levels. This applies to businesses intending to employ the product in their production processes, as well as consumers who consider the product more useful – often without realising it, the more popular it becomes. On the other hand, network effects enable the provider (network owner) to set the product's price at a level bringing maximum profit.

⁴ However, one wishes to name this revolution: historically Industry 2.0, or Industry 4.0. (see: Hennies, M. O. E./Raudjärv, M., Industry 4.0 – Thoughts on the present situation, in: Estonian Discussions of Economic Policy, Berlin/Tallinn 2015, p.9-23).

such as Apple, Alphabet (Google), Microsoft, Amazon and Facebook, which procure exorbitantly high profits per work force member. In other branches, network effects lead to accumulation of business and extremely high profits in so-called Superstar-Companies.

Increasing concentration on the markets leads to sinking wage ratios in the economic sector concerned. The research team attributes that to the fact that businesses whose labour costs are relatively low achieve a higher share of the market than those with higher labour costs. These escalating developments are stated as a further reason for a reduction in the share of wages in the national income.

On the other hand, one could argue that in branches of industry and companies in which the profit per work force member is above average, experience shows that higher than average wages are earned. In fact, this counteracts the afore mentioned tangential reduction in the share of wages in the national income.

In the research findings quoted the authors have discovered that businesses which dominate the market are increasingly outsourcing labour intensive production areas to subcontractors. Furthermore, through service contracts affiliated companies, are being entrusted with production of wage intensive products or are employing temporary workers. Therefore, profit orientated fringe benefits remain largely within the circle of the core workforce of these Superstar-Companies and have very little compensatory influence on the development of the share of wages in the national income.

The falling share of wages in the national income and the trend towards an increase in inequality of income distribution, in the States, should not be thoughtlessly counteracted by progressively staggered taxation. This could lead, in an increasingly globalised world economy, to highly qualified workers leaving the country and taking their innovation potential and motivation abroad. This would result in a loss of growth potential through taxation for the country in question.

October 2017

Manfred O.E. Hennies
Kiel/Warder
Germany

Matti Raudjärv
Tallinn/Prita-Kose and Pärnu
Estonia

KOKKUVÕTTED

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARIES

FROM BRUSSELS TO BERLIN: A CRITICAL LOOK AT GERMAN CURRENT ACCOUNT SURPLUSES¹

Detlev Ehrig²
University of Bremen

1. The initial question: Unusually high German current account surpluses — good or bad for whom?

German foreign trade is accustomed to success. For around fifty years, the German external trade balance has consistently shown a positive result. With very few exceptions, following German reunification, the trade in goods with foreign countries has only known surpluses. Meanwhile, the surplus, amounting to more than 8% in relation to the gross domestic product for 2016, has reached an unusually high level, even by German standards.

The constantly increasing German current account surpluses have engendered a controversial discussion on the effects of current account imbalances, which in turn is nothing new. In the last few years before the outbreak of the financial and economic crisis of 2008/09, for instance, the debate was focused mainly on the US current account deficits and China's high surpluses. However, the debate has recently intensified, especially with regard to the German role in securing stability and growth within the common euro area on the one hand, but also with regard to the German role in tandem with the most important industrialized nations.

Critics maintain that Germany has unreasonably high current account surpluses. A generally considered acceptable bandwidth would be between 2.5% and a maximum of 5%. The maximum for Germany is thus considered to be around 4.5%. This prompted the EU Commission to open a review procedure against Germany in November 2013. It was said that Germany, with its excessive current account surpluses, makes it more difficult for other European countries to reduce their deficits, thus jeopardizing the stability of the eurozone.

The discussion surrounding 'current account imbalances' raises two fundamental questions: first, there is no universally recognized agreement on what should constitute an excessive current account surplus or deficit and, second, in economic science, opinion is divided on the effects a country's current account surplus can exert on its trading partners.

Supporters of the 'savings-glut' hypothesis postulate that a country's current account surplus translates into savings for other countries, which lead to lower interest rates and make additional investments possible—but which also lead to excessive lending.

¹ The full article "Von Brüssel bis Berlin: Ein kritischer Blick auf die deutschen Leistungsbilanzüberschüsse" is available on the CD enclosed with this publication.

² Dr. Detlev Ehrig, Senior lecturer for economics at the University of Bremen until 2016. Address: Wiedstraße 27, D-28217 Bremen, e-mail dehrig@uni-bremen.de.

Others argue that the German current account surplus may be attributed to insufficient domestic demand for imports vis-à-vis exports. As a result, the macroeconomic development in other countries will be constrained. Hence, economic policy must take corrective action. Germany has to reduce its surpluses if it does not want to jeopardize European cohesion and the accustomed world economic order with the US as the dominant nation.

On the other hand, perception inside Germany itself has an unequivocal, albeit completely different, take on the situation. Put bluntly, this boils down to the following arguments: the Germans have disciplined markets and superior products; they are also industrious and modest when it comes to consumption and spending their money. In short: it's hardly their fault that they are so successful. If other countries want to succeed, they must follow their example.

What, then, is the real answer to high surpluses and the heated debate over the attribution of responsibility that results? Is the dispute merely guided by envy and as such to be referred to social psychologists? Or does it present a real threat to the stability of an entire economic area?

2. Current account balances: The financial side and the real economy side

Current account balances show a financial side, which represents the balance mechanics of the national accounts. Domestic macroeconomic balances therefore generate corresponding current account balances in the case of ex-post differences between savings and investments. Surpluses are then reflected in savings overhangs vis-à-vis net investment. This gives rise to a supposition: namely, current account surpluses are a reflex to a structural savings surplus—possibly even a phenomenon of mature economies.

A current account surplus is thus matched by an equally large macroeconomic financial balance, which means that total domestic savings (S) exceed total domestic investment (I). At the same time, a current account surplus, taking into account the balance of capital transfers vis-à-vis other countries, can be regarded as an increase in the net financial assets of the German economy. Domestic savings therefore flow either into domestic investment or into changes in net financial assets, i.e. changes in net receivables vis-à-vis the rest of the world. Owing to this relationship, the current account balance is alternatively referred to in the literature as the net outflow of an economy. When looking for sources for the rise in the financial result, the corporate sector in particular stands out: it has had a financial surplus for more than ten years. This is rather unusual, in that the corporate sector is commonly considered to be a net debtor in an economy. In the context of circulation theory, financial deficits in the corporate sector thus normally find their equivalent in corresponding financial surpluses of private households. Financial surpluses in the corporate sector amount to retained earnings as a reflex to high export demand with simultaneous wage restraint in the years since the introduction of monetary union. It is from this that investments are financed.

If it is really the case that a savings glut is an expression of a mature economy, current account surpluses should not be solely a German issue, but a common problem of developed economies. That would considerably qualify the thesis that there is a lack of investment in Germany. It would thus not equate to a location weakness, but rather a to secular phenomenon of over-saving.

The other side of current account surpluses, the real economy, has its historical roots in Germany's economic resurgence after the Second World War. It was Germany's systematic embedding in the international division of labour that initially set the course for an export orientation in the area of high-quality consumer products—but, in turn, also for investment in capital goods. Should Germany really now be blamed for these historically rooted strengths? It surely cannot be blamed for partaking of the blessings created by the international division of labour. But it may well be accused jeopardizing the stability of the international economic community, especially within the euro area. What could be a possible catalogue of measures capable of stemming the historic trend of economizing and investing in a mature economy look like? Proposals to introduce a brake on the current account seem to offer a fruitful approach.

3. The shared destiny of debtor and creditor

Since the beginning of monetary union, Germany has been among the creditor nations; not just within the European Union, but also the major players in the global economy, notably the US and Asia. However, being a creditor involves considerable risks. Deficits, provided that the debt cannot be serviced from currency reserves, presuppose the willingness of lenders to finance them. With the outbreak of global financial crisis in 2008, borrowers were deprived of access to international capital markets, cutting them off from sources for funding their current account deficits. In such a situation, insolvency threatens. Even the US had to resort to borrowing to finance its deficits.

For its part, Germany was more strongly dependent on the development of the world economy than it would have liked. During the financial crisis, it experienced a significant blow to its exports. Germany had to face up to the painful fact that as a surplus country it depends on the solvency of its debtors. The German banking crisis was characterized above all by the bad debts owed by US mortgage banks. The upshot was that the taxpayers had to bail out the German banking system, which before the crisis had been engaged in crisis countries like Greece as a lender. Debtors and creditors are in the same boat.

When debtors and creditors in the global markets are bound together in a common destiny, what stance should a surplus economy like Germany adopt in the strategic debate on current account surpluses? Specifically: What should a surplus economy take responsibility for—and what not? What could be the goal of a responsible policy for managing current account balances? And, finally, which policy variables are available?

While it seems obvious that a debate on current account balances should not be directed against the market, at the same time it is clear that there must be rules to govern the institutional design of market activity and its consequences. First and foremost, in the absence of exchange rate adjustments via floating currencies within a common euro area, there must be an institutional framework for the regulation of external imbalances. Although a common exchange rate may be considered to contribute towards establishing foreign trade equilibrium, it has in fact led to a consolidation of existing imbalances. Germany has coped well with the increase in the euro exchange rate against the dollar, but not the southern eurozone countries.

The German current account surplus, together with the bail-out policy, was largely responsible for the euro more or less maintaining its exchange rate value during the financial crisis. The decline in current account deficits in the crisis countries of the eurozone that has meanwhile occurred is more due to a cyclical reduction in imports rather than to regained competitiveness. The heterogeneity of the member states has impaired the functioning of the euro exchange rate as a balancing instrument.

A regulatory mechanism for the economic strength of the individual member states, similar to that of the fiscal equalization scheme operated by the German *Länder*, is thus on the political agenda. More than had been expected, surplus and deficit countries are fatefully linked. More than ever before, it is less a matter of creditor protection than debtor protection; creditors must be interested in the long-term solvency of their debtors if they are not to risk losses on their foreign receivables.

It's also about the political costs of permanent imbalances. The financial crisis reveals the vicious circle of macroeconomic crisis, sovereign debt, and banking crisis. These are the breeding grounds for trade wars and economic isolationism—and thus for the potential collapse of a whole economic area. Trade on the basis of comparative cost advantages can only function successfully by creating a net welfare effect for all the participating economies. The international division of labour must be worthwhile for everyone, or it will not be sustainable.

4. A possible catalogue of measures to regulate current account surpluses

If we assume that the deeper cause not only of the German (!) current account surpluses can be attributed to the cyclical gap between S and I in the sense of $S > I$, then the following question must be answered: How can savings be reduced and how can investments be increased?

At first glance, monetary policy seems to play a strategic role in raising real interest rates. Whether it can bring about a reduction in savings, though, given that the currently prevailing real interest rates are at zero and savings exceed net investment, appears most improbable.

Of course, other policy measures are also conceivable, be they in the form of increased taxes on income and wealth in order to curb savings, or restrictions on saving for the

future through a change in pension policy such as a later pensionable age—pensioners save less than employed persons—or possibly even the contrary: earlier retirement leads to a reduction in net savings as result of drawing on pension rights.

With regard to investments, the classic instruments come to mind, such as subsidies or tax relief on real capital formation, e.g. in the field of renewable energies, or public infrastructure investments in the field of education, transport, or communication technology.

5. Putting the brakes on the current account

Reducing the current account surplus over the course of macroeconomic financial accounting correspondingly entails the acceptance of budget deficits, and consequently government debt.

What does Germany stand to gain from putting the brakes on its current account surpluses? Germany has a genuinely strong interest in the continued existence of the eurozone. Bringing about a reduction in current account surpluses could prevent the breakup of the euro area. Under the conditions of prescribed austerity, surplus countries appear too strong and other countries see themselves as too weak in the common market. Centrifugal forces both in the strong as well as the weak economies could push for exit—the strong ones for fear of a transfer union, the weaker ones for fear of economic hegemony on the part of Germany.

When it actually comes to reducing the current account surplus, there is much to be said for expanding much needed public spending, especially for long-term infrastructure investments. Neglected schools and the poor state of roads and bridges send a clear message for urgent action. The same applies to public digitalization projects in order to make Germany fit for the age of ‘Industry 4.0’.

EUROOPA KESKPANGA (EKP) MADALA INTRESSIMÄÄRA POLIITIKA JA KVANTITATIIVNE LÕDVENDAMINE EUROOPA VALITSEMISSEKTORI VÕLAST LÄHTUDES¹

Wolfgang Eibner²
Jena Ernst Abbe Ülikool

1. Probleemipüstitus

1.1. Tööhüpoteesid

Alljärgnev analüüs põhineb kahel kesksel tööhüpoteesil, mida tuleb kontrollida kõikehõlmava andmeanalüüsi kaudu.

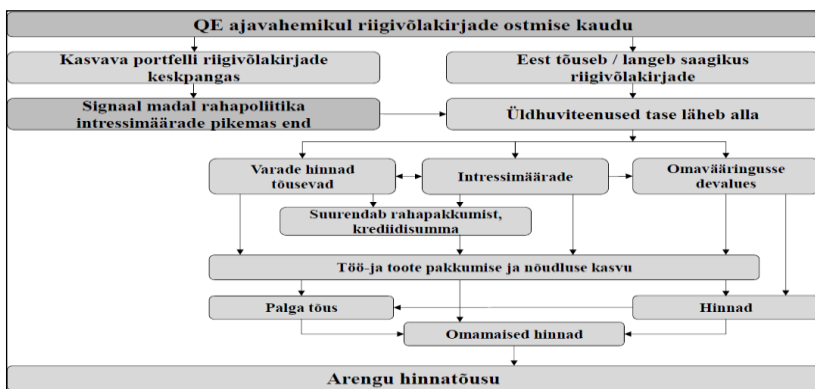
1. tees. Paljudel maadel on nii kõrge valitsemissektori võlg, et naasmine oluliselt kõrgemate baasintressimäärade juurde ei ole enam võimalik.
2. tees. „Intressimäärade olulise tõstmise korral saaks hoida rasked reaalmajanduslikud tagajärjed või koguni erinevate maade maksejõuetuse ära ainult võlgade väärtuskärpe teel

1.2. Kvantitatiivse lõdvendamise (*Quantitative Easing, QE*) määratlus ja toimeviisi

Kõigepealt tuleb määratleda kvantitatiivse lõdvendamise mõiste ja eesmärk.

Joonis 1 näitab EKP poolt Euroopa riigivõlakirjade ostmise näol rakendatava kvantitatiivse lõdvendamise toimeviisi.

Sellise ekspansiivse rahapoliitikaga on võimalik (vähemalt teoreetiliselt) nii reaalsele turule positiivset tõuet anda kui ka inflatsioonimäära kergitada (selle tõenäosust peab EKP praegu liiga madalaks) ning valuuta üldjoontes nõrgeneb, mis toob kasu maa ekspordi konkurentsivõimele.

Joonis 1. Riigivõlakirjade ostmise kaudu rakendatava kvantitatiivse lõdvendamise toimeviisi skeem³

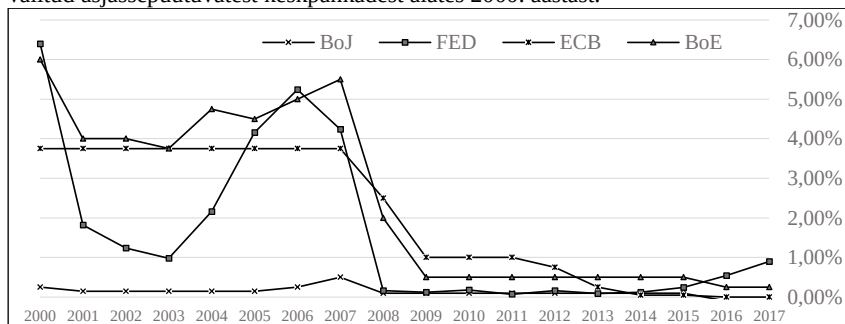
¹ Artikli täistekst „Niedringspolitik und Quantitative Easing der Europäischen Zentralbank (EZB) unter Beachtung europäischer Staatsverschuldung“ asub publikatsiooni CD-l.

² Riigiteaduste doktor prof Wolfgang Eibner, Jena Ernst Abbe Ülikooli insenerimajanduse teaduskond, Carl-Zeiss-Promenade 2, 07745 Jena, Saksamaa, Wolfgang.Eibner@eah-jena.de.

³ Autori esitlus Saksamaa Liidupanga (2016) 2016. aasta juuni kuubülletääni (lk 36) alusel

1.3. Intressipoliitika ning kvantitatiivne lõdvendamine majandus- ja rahaliidus ning selle jaoks olulistes majanduspiirkondades

Joonis 2 annab ülevaate baasintressimäärade arengust majandus- ja rahaliidus ning valitud asjassepuutuvatest keskpankadest alates 2000. aastast.

Joonis 2. Baasintressimäärad majandus- ja rahaliidus (ECB, EKP), Ameerika Ühendriikides (FED), Jaapanis (BoJ) ning Suurbritannias (BoE) ajavahemikus 2000-2017⁴

Joonisest 2 ilmneb kõiki asjassepuutuvaid keskpanku puudutanud baasintressimäärade langetamine Ameerika Ühendriikide 2007/2008. aasta kinnisvara- ja finantskriisi käigus.

Ekspansiivne rahapoliitika pidi ja peab korvama finantskriisist põhjustatud kapitalikadu, takistama deflatsiooni ning tagama likviidsuse eelkõige pangandussüsteemis ja tegema riikidele piisavalt ning soodsalt kättesaadavaks likviidsuse (intressimäärade paralleelsete langetamiste kaudu) vajalikuks peetavate majanduse elavdamise ja pankade päästmise kavade jaoks.

2. Valitsemissektori võla tähtsus kvantitatiivse lõdvendamise ja madalate intressimäärade jaoks

2.1. Ülevaade valitud riikide valitsemissektori võlast majandus- ja rahaliidus

Joonis 3 annab ülevaate valitud riikide valitsemissektori võlast majandus- ja rahaliidus võrreldes nende SKP-ga; seejuures on riikide võlakohustused võetud eeskätt riigivõlakirjade kujul, mida EKP saab seejärel kvantitatiivse lõdvendamise raames osta. Kõikides riikides ilmneb Ameerika Ühendriikide kinnisvara- ja finantskriisi tagajärgede kõrvaldamiseks tehtud jõupingutuste taustal pärast 2007. aastat võlgade oluline kasv (avaliku sektori kulutuste programmid pankade

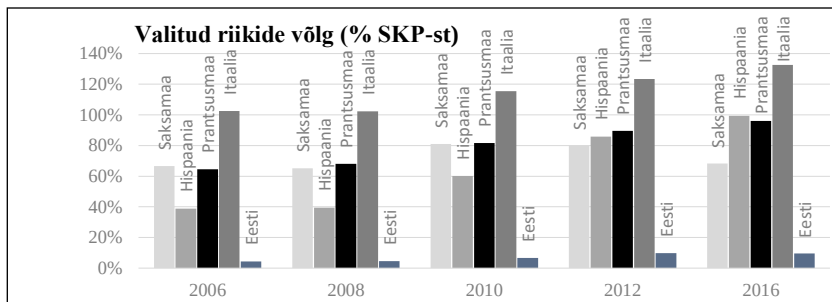
⁴ EKP (2017a): http://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/key_ecb_interest_rates/html/index.en.html

Föderaalreserv (2017): <https://fed.stlouisfed.org/series/FEDFUNDS>

Inglise Pank (2017): www.bankofengland.co.uk/boeapps/iadb/Repo.asp

Statista (2017): <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/420102/umfrage/leitzins-der-zentralbank-von-japan/>

päästmiseks ja majanduse elavdamiseks); Eestil on siin ette näidata igas suhtes probleemitu võlakoormus ja Eesti lisamine loetellu on puhtalt austusavaldus XXV rahvusvahelise teaduskonverentsi korraldajale.

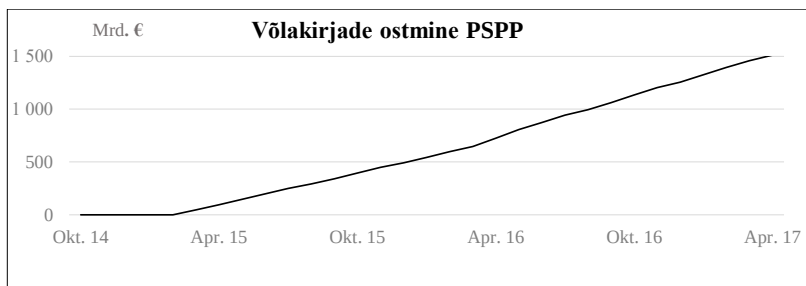

Joonis 3. Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia ja Eesti valitsemissektori võlg protsendina vastavast sisemajanduse koguproduktist turuhindades⁵

Nende ja teiste majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide (nagu eelkõige Belgia ning Portugali) ilmne absoluut- ja suhtarvudes suur valitsemissektori võlg annab alust järeldada, et sellega peab osaliselt kaasnema riigivõlakirjade puhul asjakohane intressimäärade tõus finantsturgude riskiturbega seotud põhjustel. Intressimäärade tõusu langusele pööramiseks nägi EKP endal kohustust tõsta omalt poolt nimetatud kvantitatiivse lõdvendamise kaudu nõudlust valitsemissektori võlakirjade järele ning langetada niiviisi püsivalt majandus- ja rahaliidus riigivõlakirjade turumäära.

2.2. EKP riigivõlakirjaostud majandus- ja rahaliidus kvantitatiivse lõdvendamise raames

Joonis 4 näitab, kui jõuliselt EKP kvantitatiivset lõdvendamist avaliku sektori väärtpaberite ostukava (Public Sector Purchase Program, PSPP) raames majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide kasuks rakendab.

Joonis 4. Võlakirjaostud PSPP raames kokku miljardites eurodes

⁵ Autori esitlus, andmete allikas: Eurostat (2017a): <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=de&pcode=tipsgo11>

Võlakirjaostudest moodustavad umbes 90% majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide riigivõlakirjad (vastavalt EKP kapitali märkimise alusele). Lisaks kehtib praegu (september 2017) nõue, et osta tohib ainult riigivõlakirju miinimumtulususega – 0,4%.⁶

Umbes 10% ostudest moodustavad nn riigiüleste asutuste (supranationals) nagu näiteks Euroopa Investeerimispanka (European Investment Bank) või Euroopa finantsstabiilsusvahendi (European Financial Stability Facility) võlakirjad.

3. EKP kui majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide finantspoliitika vang

3.1. Paljudel maadel on nii kõrge valitsemissektori võlg, et naasmine oluliselt kõrgemate baasintressimäärade juurde ei ole enam võimalik.

Pöördume nüüd faktide kogumise järel tagasi alguses püstitatud 1. tööhüpoteesi juurde.

Eespool kirjeldatust nähtub, et ühelt poolt on asjassepuutuvatel majandus- ja rahaliitu kuuluvatel riikidel väga kõrge absoluutne ning suhteline valitsemissektori võlg ja et teisest küljest ostab EKP PSPP kaudu nende maade riigivõlakirju kokku väga olulises ulatuses, mis lisaks madalalale üldisele baasintressimäärale avaldab konkreetselt ka tugevat survet riigivõlakirjade tulumääradele. See tähendab, et majandus- ja rahaliitu kuuluvad riigid on hetkel vaatamata suurele laenuvajadusele silmitsi ajalooliselt madalate finantseerimiskuludega (võlaintressidega).

Selgituseks Saksamaa näide praeguste arvandmete alusel.

- Koguvõlg 2 140,367 miljardit eurot, sellest riigivõlakirjad 1 553,319 miljardit eurot.
- Intressikoormus kokku 43,372 miljardit eurot, sellest riigivõlakirjad 31,476 miljardit eurot – praeguse keskmise 2,02% intressimäära puhul, kusjuures intressimäär on (veel) nii kõrge seetõttu, et tähtaegadega seotud põhjustel ei ole olnud võimalik veel kõiki Saksa riigi võlakohustusi praegusele madalale intressimääradele refinantseerida.⁷

Kui nüüd võrdleme Saksa valitsemissektori tulusid, sh sotsiaalkindlustusmakseid, summas 1 411 miljardit eurot kogukuludega (sh intressimaksed) summas 1 387 miljardit eurot, ilmneb praegu (Ende 2016) riigieelarve ülejääk 24 miljardit eurot.⁸

Mis juhtub aga siis, kui praegune intressimäär uuesti tõuseb, kuna nt EKP oma kvantitatiivset lõdvendamist uuesti oluliselt vähendab ja/või baasintressimäära uuesti „normaalsete“ väärtusteni tõstab?

⁶ Ostude jaotus ja kapitali märkimise aluse üksikasjad: EKB (2017c): <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omt/html/pspp-qa.en.html>; miinimumtulususe nõue –0,4%:EKB

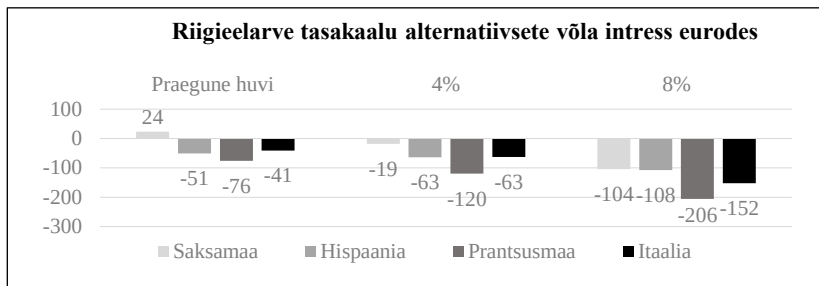
(2017d):<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr161208.en.html>

⁷ Saksamaa intressimaksed: Eurostat (2017b): <http://ec.europa.eu/eurostat/de/data/database> Code: gov_10a_main

⁸ Eurostat (2017b): <http://ec.europa.eu/eurostat/de/data/database> Code: gov_10a_main

Joonis 5 võrdleb analoogselt eespool esitatud arvutusele saadud Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Itaalia riigieelarve jääke alternatiivsete intressimäärade korral

- praegusel tasemel,
- kui intress tõuseb 4%-ni (see oli riigivõlakirjade keskmine intress majandus- ja rahaliidus enne Ameerika Ühendriikide 2007/2008. aasta kinnisvara- ning finantskriisi),
- kui intress tõuseb 8%-ni (mis vastas näiteks Saksa riigivõlakirjade intressimääradele 1990. aastatel, kui vastav intressimäär Lõuna-Euroopa riikides oli osaliselt isegi 2-kohaline).

Joonis 5. Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Itaalia riigieelarve jääk vastava valitisessektori võla alternatiivsete intressimäärade korral⁹

Seega on ilmne, et intressimäärade tõus, kas EKP kvantitatiivse lõdvendamise lõpu või baasintressimäärade olulise tõusu tulemusena, seaks kõikide majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide riigieelarve tohutu surve alla ning tõstaks järsult riigieelarve puudujääki.

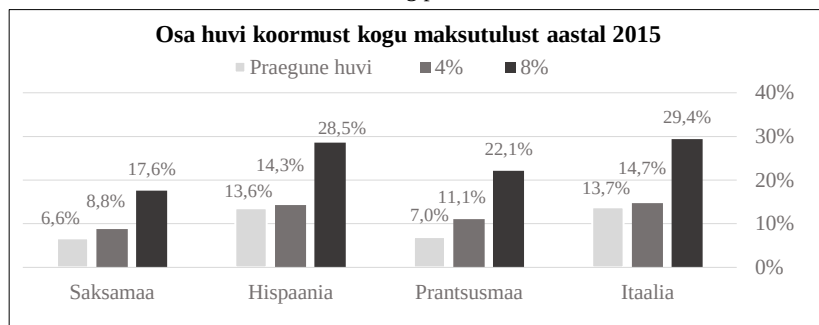
Just seetõttu jääb EKP esialgu oma odava raha poliitikale truuks. Kvantitatiivsest lõdvendamisest väljumine ja baasintressimäärade püsiv tõus ilma kaasnevate majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide reformideta eelarve saneerimiseks ei ole joonisel 5 ilmnevate tagajärgede tõttu eelarvepoliitika seisukohast võimalik ega ka oodatav, kuna vajalikest reformidest praegu märke ei ole.

3.2. Intressimäärade olulise tõstmise korral saaks hoida rasked reaalmajanduslikud tagajärjed või koguni erinevate majandus- ja rahaliitu kuuluvate maade maksejõuetuse ära ainult võlgade väärtuskärpe teel.

Joonis 6 kinnitab või süvendab tõdemust joonisel 5, kinnitades tööhüpoteesi 2 veel intressikoormuse võrdlusega intressimäärade alternatiivsete tõusude korral vastavalt praeguselt tasemelt 4%-le või 8%-le. Sellega seoses ei tohi lisaks unustada, et ajalooliselt ei saa Euroopas 8% intressimäärade riigivõlakirjade puhul kuigi kõrgeks

⁹ Autori esitus, andmete allikas: Eurostat (2017b): <http://ec.europa.eu/eurostat/de/data/database> Code: gov_10a_main

pidada. Sellist intressimäärade püsiva tõusuga arengut tuleb mitte ainult majanduslikel, tsüklilistel ja potentsiaalselt ka majanduskasvupoliitilistel põhjustel väga problemaatiliseks või kahjulikuks pidada, vaid sellega kaasneksid asjaomastes maades ka ühiskondlikud, sotsiaalsed ning poliitilised häired.

Joonis 6. Intressikoormuse osakaal Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Itaalia aastases kogumaksutulust vastava valitsemissektori võla alternatiivsete intressimäärade korral¹⁰

Kui EKP, nagu paljud majandusteadlased nõuavad, lõpetab kvantitatiivse lõdvendamise ja tõstab uuesti püsivalt baasintressimäära, on see juhul, kui majandus- ja rahaliidus ei jätkata püsivate eelarvepoliitikareformide rakendamist, võimalik ainult koos riikide võlakohustuste olulise vähendamisega (nt võlgade osalise kustutamise teel), ilma et tekiks sügavate majanduslanguste vallandumise oht.

4. Kokkuvõte

- EKP madala intressimäära poliitikat ning sellekohast kvantitatiivset lõdvendamist rakendatakse eeskätt majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide riigieelarvele avalduva koormuse vähendamiseks valitsemissektori võla intressimaksete langetamise kaudu.
- Kui praegusest madala intressimäära poliitikast loobutakse ja EKP lõpetab aktiivselt kvantitatiivse lõdvendamise (või kui see ei ole jätkatav, kuna üha suurem osa riigivõlakirjadest on juba EKP portfellis), kaasnevad asjaomastes maades rasked reaalmajanduslikud tagajärjed ning ka ühiskondlikud, sotsiaalsed ning poliitilised häired.
- Seetõttu on naasmine traditsioonilise rahapoliitika juurde koos püsivalt kõrgemate võlaintrsside ja ettemaksetelt nõutavate intressidega ning EKP täieliku rahapoliitilise autonoomia juurde, kes ei oleks siis enam poliitika vang, kes peab äärmiselt lõdva rahapoliitikaga majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide üha kasvavat valitsemissektori võlga reaal- ning rahasektoris kindlustama, võimalik ainult majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide võlakohustuste olulise vähenemise korral.

¹⁰ Autori esitlus, andmete allikas: Eurostat (2017b):
<http://ec.europa.eu/eurostat/de/data/database> Code: gov_10a_main

„PUBLIC VALUE“ UNTER CHAOTISCHEN BEDINGUNGEN¹²

Peter Friedrich³, Diana Eerma⁴
Universität Tartu

1. Problemstellung

Um den gesellschaftlichen Wert – „public value“ – ökonomischer Aktionen festzustellen, wurden seit Jahrhunderten welfaretheoretische und finanzwissenschaftlich basierte Bewertungsmethoden vorgeschlagen. Die Nutzen Kosten Analyse bildet die meist verwendete Methode. In neuerer Zeit wird das Bewertungsproblem auch unter der Bezeichnung „**public value**“ erneut diskutiert. Public value wird öfters auch als Management Konzeption interpretiert. Diese Vorgehensweise wird von den Autoren nicht verfolgt, denn sie konzentrieren sich auf das Bewertungsproblem. In der Literatur zum Public Management herrschen drei **Ansätze zur Bewertung von Entscheidungskonsequenzen** vor:

- Absichten, die Wohlfahrt zu steigern, führen zu Wohlfahrts orientierten Entscheidungskriterien
- Die Erfüllung einzelner Ziele oder von Zielbündeln erfordern die Anwendung von Ziel- und Nutzwert basierter Entscheidungskriterien.
- Lokale „sustainability“ orientierte Entscheidungskriterien resultieren gemäß Ritschl 1, um das Überleben einer Gesellschaft zu sichern.

Die Anwendung dieser Entscheidungskriterien liefert unterschiedliche „public value“ Ergebnisse, die von den „public value“ Maßen, der Entscheidungsalternative und von deren Konsequenzen abhängen.

Wenig Aufmerksamkeit erregte die Frage, ob die Kriterien für „public value“ auch unter chaotischen Bedingungen angewendet werden sollten? Deshalb fragen die Autoren dieser Studie:

- Was sind chaotische Bedingungen?
- Ist die Einbeziehung von Risiko geeignet, um den „public value“ zu bestimmen?
- Wie beeinträchtigen chaotische Bedingungen den erfolgreichen Einsatz verschiedener „public value“ Maße und der resultierenden Entscheidungskriterien?
- Welche Kriterien sollten unter chaotischen Bedingungen gewählt werden?

Chaotische Bedingungen können die Zahl und Art der Entscheidungsalternativen, deren Konsequenzen und den „public value“ selbst beeinträchtigen. Chaotische Bedingungen beziehen sich auf eine wissenschaftliche Chaos Definition oder - dem

¹ Den vollständigen Text des Artikels „Public Value Under Chaotic Conditions“ findet der Leser auf der beigelegten CD.

² This work was supported by institutional research funding IUT 20-49 of the Estonian Ministry of Education and Research.

³ Peter Friedrich, Prof. Dr. Dr. h.c. (em.), School of Economics and Business Administration, University of Tartu, J. Liivi 4-204, Tartu, 50409 Estonia, Peter.Friedrich@ut.ee.

⁴ Diana Eerma PhD, Associate Professor, School of Economics and Business Administration, University of Tartu, J. Liivi 4-210 Tartu, 50409 Estonia, Diana.Eerma@ut.ee.

allgemeineren Sprachgebrauch entsprechend - auf Bedingungen, die Konfusion oder Desorganisation hervorrufen. In der Volkswirtschafts- und Betriebswirtschaftslehre beschreibt Chaos eine Systementwicklung, für die der Analyst selbst bei Existenz eines deterministischen Modells keine Lösung aus zahlreichen Lösungen zu bestimmen vermag. Chaotische Bedingungen im Sinne von Desorganisation umfassen: Naturkatastrophen, starke Bevölkerungsschwankungen, ökonomische Krisen (etwa Hyperinflationen), Revolutionen, Regierungs- und Managementkrisen, die vollständige Transformation einer Gesellschaft oder die Auflösung einer staatlichen Organisation (z.B. Austritt von Ländern aus der EU).

2. Chaos im Sinne der Chaos Theorie

Chaos Theorie beeinflusst das „public value“ Maß insbesondere, wenn die Alternativen und Konsequenzen in ein System eingebettet sind, das **nicht-lineare Beziehungen** aufweist. Falls der „public value“ den Anteil X_t eines Gutes an seiner maximal möglichen Produktion von (hier angesetzt als 1) in der Periode t betrifft und dieser vom diesem Anteil in der Vorperiode abhängt (X_{t-1}) und über eine Reaktion r verbunden ist, so resultiert folgende Beziehung

$$X_t = r * X_{t-1}(1 - X_{t-1}), \quad X_t = r * X_{t-1} - r * X_{t-1}^2,$$

Der **Reaktionsparameter r** mag gesetzliche Bestimmungen, eine Wachstumsrate, Reaktionen von Produzenten, öffentlichen Verwaltungen, von Wählern, usw. zum Ausdruck bringen. Wenn im Zeitablauf $X_t = X_{t-1}$ erreicht wird, hat sich ein Gleichgewicht oder „Attraktor“ eingestellt. Wenn der Reaktionsparameter größer als drei wird, gibt es zwei Attraktoren, je höher der Parameter r ausfällt desto mehr Lösungen können sich ergeben. Schließlich wird die Zahl so groß, dass sie unüberschaubar wird, obwohl ein deterministisches Modell vorliegt. Es entwickelt sich ein **Chaos**. Die Lösungen hängen beträchtlich von den Ausgangswerten ab, kleine Abweichungen zwischen ihnen können enorm unterschiedliche Entwicklungen auslösen (Butterfly Effect). In solchen Situationen lässt sich der „public value“, z.B. ausgedrückt mithilfe der Größe X , bei hohem r wegen der immensen Zahl von Lösungen nicht bestimmen. Nicht lineare Beziehungen zwischen Zielen, die zur Messung des „public value“ herangezogen werden, können ebenfalls zum Chaos führen.

Es existieren jedoch **wirtschaftliche Barrieren**, die Chaos verhindern, z.B. Entfernungen, Verkehrsverhältnisse, geographische Verhältnisse, politische Grenzen, unterschiedliches Sozialkapital, unterschiedlicher Entwicklungsstand. Allerdings können solche Beziehungslücken infolge von Revolutionen, Kriegen, Flüchtlingsströmen, usw. schnell verschwinden. Das r mag sich vergrößern oder neue nichtlineare Beziehungen resultieren. Bei Chaos im Sinne der Chaostheorie, ist es nicht möglich, eine **Entscheidungsalternative**, z.B. für Investitionen, selbst unter deterministischen Verhältnissen zu bestimmen. In der Wirtschaftstheorie und für wirtschaftspolitische Entscheidungen wird häufig unterstellt, dass wirtschaftliche Gleichgewichte existieren oder erreicht werden. Deshalb ziehen Analytiker

Computerized General Equilibrium Models heran (CGE-Modelle), wo Abweichungen von Marktgleichgewichten über Marktanpassungen wieder zu Marktgleichgewichten führen. Tritt eine Marktgleichgewichtsstörung ein, so unterstellt man für deren Folgewirkungen einen Attraktor von Null, so dass ein neues Gleichgewicht erreicht wird. Chaos wird somit begrifflich ausgeschlossen. Weiterhin sind folgende **Vereinfachungen** zur Errechnung des „public value“ üblich: Der Rückgriff auf einfache Erfolgsindikatoren, z.B. Gewinne, Kosten, die Vernachlässigung von Systemzusammenhängen, insbesondere Nichtlineare Abhängigkeiten, die Wahl eines kurzen Zeithorizontes (etwa 10 Jahre), und die Definition des Wertes am Zeithorizont als Attraktor.

Das Ausweichen auf Risikoansätze bietet keine Lösung zur Lösung des Chaosproblems, da keine probabilistischen Bedingungen herrschen.

3. Risikoberücksichtigung

Selbst chaotische Bedingungen im Sinne von **Konfusion und Unordnung** bereiten beträchtliche Schwierigkeiten den „public value“ zu bestimmen, insbesondere hinsichtlich der Festlegung von Entscheidungsalternativen, deren Konsequenzen und geeigneter Bewertungsverfahren. Manchmal versucht man, diese Probleme, über die Berücksichtigung von Risiko zu lösen. Risiko betrifft die Wahrscheinlichkeit des Eintritts eines Ereignisses in Zukunft, das sich negativ oder unterstützend auf die Ziele (z.B. public value) eines Entscheidungsträgers auswirkt. Die Ermittlung der Risiken und ihre Berücksichtigung im „public value“ stoßen auf beträchtliche Hindernisse:

(1) Viele **Bewertungsmethoden** zur Ermittlung des „public value“, z. B. Umsätze, Kosten, Konsumentenrenten, monetäre Werte externer Wirkungen, lassen sich unter chaotischen Bedingungen nicht anwenden. In Gewinn orientierten Wirtschaftlichkeitsrechnungen oder in Nutzen Kosten Analysen werden die Vorteilsmaße mittels der Einführung von Abschlägen reduziert oder die Nachteilsmaße mittels spezieller Aufschläge erhöht. Sie sollen die Wahrscheinlichkeit des Auftretens chaotischer Umstände zum Ausdruck bringen. Die ermittelten Ab- und Aufschläge berücksichtigen leider die Volatilität des Auftretens dieser Ereignisse ungenügend. Korrekturen über die Vergrößerung der Diskontrate sind ebenfalls nicht hilfreich. Sie bringen vornehmlich zum Ausdruck, dass zukünftige unerfreuliche Situationen den „public value“ geringer beeinflussen als gegenwärtige Zustände.

(2) Unter chaotischen Bedingungen mag das Überleben des Entscheidenden bedroht sein, und ihn zu veränderten Maßnahmen und „public value“ Messungen zwingen. Häufig treten keine sogenannten **„ductible risks“** auf, bei denen die negativen Konsequenzen von Ereignissen reduziert werden, in dem Maßnahmen, die möglichen Verluste reduzieren (Einsatz von Sicherheitsgütern), ergriffen werden. Im Falle von bekannten ductible risks werden unterschiedliche Projekte definiert und jenes ermittelt, das im Sinne öffentlicher Ziele (public value) das günstigste ist.

(3) Chaotische Bedingungen treten zukünftig oder während der Lebenszeit eines Projektes auf oder sie bestehen schon, wenn Projektentscheidungen zu treffen sind.

Zeitdruck mögen die Entscheidungsträger zwingen, kurzfristig realisierbare Maßnahmen zu ergreifen, die der Erfüllung der ursprünglichen Ziele oder anderen Absichten dienen, z.B. Leben retten, und den „public value“ verändern. Projektzeithorizonte und Alternativen müssen gewechselt werden.

(4) Für einige zukünftige chaotische Bedingungen, die von Umweltzerstörungen ausgehen, sind auf Erfahrungen beruhende **Risikoverteilungen** bekannt. Sie werden mittels Wahrscheinlichkeitsgeneratoren, Monte Carlo Methoden usw. ermittelt, wobei man empirische Erfahrungen und Expertenwissen verwertet. Öfters ist dem Entscheidenden jedoch unbekannt, wann und in welchem Ausmaß chaotische Bedingungen auftreten, z.B. bei Erdbeben, politischen Katastrophen. Deshalb werden Annahmen über das Eintreffen solcher Ereignisse eingeführt, um deren Konsequenzen zu ergründen. Öfters wird postuliert, z. B. bei Naturkatastrophen, dass ein Rest der Gesellschaft von dem Ereignis unberührt bleibt. Diese Annahme trifft bei vielen der oben aufgeführten chaotischen Zustände nicht zu. Eine Public value Bestimmung aufgrund ursprünglicher öffentlicher Ziele bewirkt fehlerhafte „public values“. Es gibt zwar Frühindikatoren für Krisensituationen, aber es ist schwierig, entsprechende Risikoverteilungen zu entwickeln.

(5) Besondere Herausforderungen für die Errechnung des „public value“ resultieren in **Transformationszeiten**, da die zukünftigen Netzwerke von Unternehmen und wichtige Teile der zukünftigen gesetzlichen Bedingungen für Verwaltungen, Unternehmen und Haushalte nicht bekannt sind. Ähnliche Schwierigkeiten den „public value“ zu bestimmen, verursachen das Auseinanderbrechen von Staaten oder der Europäischen Union.

Die Erörterung der „public value“ Bestimmung bei einzelnen Arten chaotischer Bedingungen führt zu den in Tabelle 1 aufgeführten **Ergebnissen**.

Tabelle 1: „Public value“ unter chaotischen Bedingungen

Chaotische Bedingungen	Risikoidentifikation	Public value	Alternativen, gegenwärtige Konsequenzen	Alternativen, zukünftige Konsequenzen	Stabilität im Projektumfeld
Naturkatastrophen, Umweltzerstörung	Risikogeneratoren, Monte Carlo Methode, empirische Erfahrungen	Mag sich ändern	Alternativen wechseln unter Berücksichtigung von Sicherungs- und Rettungsmaßnahmen	Keine Vorhersagemöglichkeit des Katastropheneintritts, Konsequenzen Ermittlung aufgrund von Erfahrungen aus der Vergangenheit	Öfters regional zutreffend

Bevölkerungs-entwicklung, Zuwanderung, Epidemien	Risiken sind schwierig zu bestimmen, obwohl Erfahrungswerte existieren können.	Mag sich ändern	Alternativen wechseln	Teilweise abschätzbar, teilweise entwickeln sich die Konsequenzen langsam	Oft nicht vorhanden
Ökonomische Krisen (Hyperinflation, Unterbeschäftigung, Exportzusammenbruch, Infrastrukturprobleme)	Risiken sind schwierig zu bestimmen, obwohl Krisenindikatoren und Krisentheorien existieren.	Mag sich ändern	Alternativen wechseln	Teilweise voraussehbar	Nicht erfüllt
Aufstände, Revolutionen, Kriege, Blockaden	Risiken sind schwierig zu bestimmen, historische Beispiele existieren	Mag sich ändern	Alternativen wechseln	Alternativen sind kaum vorhersehbar, obwohl Erfahrungen aus der Vergangenheit vorliegen.	Nicht erfüllt
Regierungskrisen, Managementkrisen	Unterschiedliche Risiken nach Art der Krisen. Risikoverteilung ist schwierig zu bestimmen	Mag wechseln	Alternativen wechseln	Einige Vorhersagen für verschiedene Krisentypen scheinen möglich, in vielen Fällen aber nicht.	Teilweise erfüllt
Gesamtgesellschaftliche und wirtschaftliche Transformation	Keine Risikoverteilung verfügbar	Wechselt	Alternativen wechseln	Vorhersagen fast unmöglich	Nicht erfüllt
Zusammenbruch eines Staates oder der EU	Keine Risikoverteilung verfügbar	Wechselt	Alternativen wechseln teilweise	Vorhersagen sind nur teilweise möglich	Teilweise zutreffend

Quelle: Zusammenstellung der Autoren

Insbesondere, falls **mehrere Arten chaotischer Bedingungen** zusammen auftreten, ändern sich der „public value“ sowie die Entscheidungsalternativen dramatisch. Die Vorhersage- und Risikobestimmungsprobleme werden kaum lösbar.

4. Kriterien für die „public value“ Messung unter chaotischen Bedingungen

Der **wohlfahrtsorientierte „public value“** wird wie folgt definiert:

Netto-Wohlfahrt = Soziale Nutzen (Konsumentenrente + Umsätze + Geldwert positiver externer Effekte) – Soziale Kosten (Produzentenrente infolge von Einkaufsvorteilen + Kosten + Geldwert negativer externer Effekte)

Diese Definition beruht auf der Anwendung des individualistischen Konzeptes des Zahlungsbereitschaftsansatzes (willingness to pay) für eine Gruppe von Personen, deren Zahlungsbereitschaft zur Erlangung von Vorteilen und Vermeidung von Nachteilen ermittelt werden soll. Unter chaotischen Bedingungen verändert sich diese Gruppe. Die gesamten sozialen Nutzen und sozialen Kosten ändern sich. Nur unzureichende Methoden, z.B. der Aufspaltung von Arten der sozialen Nutzen und der sozialen Kosten sowie deren Zurechnungen zu den geänderten Wohlfahrtsgruppen, stehen zur Verfügung. Unter verschiedenen chaotischen Bedingungen, z.B. Hyperinflation, lassen sich keine aussagefähigen Zahlungsbereitschaften ermitteln, wohlfahrtsorientierte Preisbildungsverfahren sind nicht mehr anwendbar und die Alternativen und Konsequenzen wandeln sich.

Kriterien, die mit der Realisierung einer oder mehrerer Ziele im Rahmen einer **Nutzwertanalyse** in Verbindung stehen, werden in einigen Fällen weniger von chaotischen Bedingungen betroffen. Einige der einbezogenen Ziele, 1...n, die den „public value (PV)“ determinieren:

$PV = u_1 * Ziel_1 + + u_n * Ziel_n,$ $u_1, ..., u_n$ soziale Gewichte, 1...n Zielarten,

können verfassungsmäßig fixiert sein und einige chaotische Bedingungen sie nicht betreffen, z.B. Umweltziele. Wiederum erfährt der „public value“ Variationen, wenn die Gruppe der Wirtschaftssubjekte, für die Ziele verfolgt werden, sich ändert. Diese Änderungen der Ziele und ihrer sozialen Gewichte zu bestimmen, ist schwerlich möglich, selbst wenn man sich an einer veränderten Verfassung einer zukünftigen Gesellschaft orientiert, z.B. mit beträchtlichem islamischem Einfluss. Verschiedentlich führen chaotische Bedingungen auch dazu, dass Ziele und Alternativen nicht umformuliert werden. Eine Nutzwertanalyse lässt sich unter chaotischen Bedingungen einfacher zur „public value“ Messung heranziehen als die wohlfahrtsorientierte Rechnung.

Kriterien für **gesellschaftliches Überleben** im Sinne von Ritschl orientieren sich weniger an vorgegebenen Verfassungszielen, sondern an gesellschaftlichen Überlebenszielen für eine meist schon existierende Gesellschaft. Die public value Debatte Ritschls problematisiert in erster Linie die Frage wie die Gesellschaft vor chaotischen Bedingungen bewahrt werden kann, weniger hingegen, welche Änderungen erforderlich sind, um den „public value“ an chaotische Bedingungen anzupassen. Er verweist auf das erforderliche Nebeneinander von „private value“ und „public values“ in unterschiedlichen Sektoren, um gesellschaftliche Sustainability zu

bewahren. Schwierigkeiten bereitet die Bestimmung der Überlebensziele und der Ziele zur Vermeidung chaotischer Bedingungen. Die dafür erforderlichen politisch sozialen Theorien sind nicht genügend entwickelt und die ökonomischen Erkenntnisse unzureichend.

Eine Gesellschaft benötigt **Basisprodukte**, um chaotische Bedingungen zu überwinden und ihr Überleben zu garantieren. Ein höherer „public value $PV(x)$ “ geht meist mit einer Outputsteigerung eines solchen Basisproduktes x einher. Sowohl für Verwaltungen, denen fixierte Budgets vorgegeben sind, als auch für kostendeckende öffentliche Unternehmen gibt es solche Kriterien. Sie können selbst unter chaotischen Bedingungen Anwendung finden, insbesondere wenn deren Produktion erforderlich ist, um Krisen, z.B. Kriege, Epidemien, Naturkatastrophen, entgegenzuwirken.

Die Autoren haben Grenzen der „public value“ Bestimmung unter chaotischen Bedingungen aufgezeigt. Der Auswahl und Entwicklung von „public value“ Kriterien unter diesen Bedingungen sollte verstärkte **wissenschaftliche Aufmerksamkeit** gewidmet werden.

AUFKEIMENDER PROTEKTIONISMUS, SANKTIONEN UND BREXIT: HERAUSFORDERUNGEN FÜR DEN BALTISCHEN AUßENHANDEL¹

Claus-Friedrich Laaser², Klaus Schrader³
Kiel Institut für Weltwirtschaft

Estnische EU-Präsidentschaft in stürmischen Zeiten

Anders als ursprünglich geplant übernimmt Estland nicht erst im Januar 2018 erstmals die EU Ratspräsidentschaft, sondern bereits im Juli 2017. Denn Estland muss an die Stelle des Vereinigten Königreichs treten, dessen Regierung aufgrund des bevorstehenden Austritts der Briten aus der EU auf die sechsmonatige Präsidentschaft verzichtet hat. Damit wird auch das schon im Jahr 2014 beschlossene Programm für die estnische Präsidentschaft, das Schwerpunkte wie die EU Nachbarschaftspolitik oder die Entwicklung der Informationsgesellschaft umfasst, einer Revision unterworfen. Schon die Slowakei und Malta, die unmittelbaren Vorgänger Estlands bei der Ratspräsidentschaft, mussten erfahren, dass plötzlich Themen wie der Brexit, die europäische Flüchtlingspolitik und die Freihandelsabkommen mit Nordamerika die politische Agenda der EU bestimmten. Es wäre naiv zu glauben, dass sich die estnische Präsidentschaft den politischen Ereignissen, die zu einer Krise der EU geführt haben, entziehen und an einem überholten thematischen Korsett festhalten kann.

Vor diesem Hintergrund sollte es dennoch für Estland möglich sein, im Rahmen der thematischen Zwänge eigene Akzente zu setzen. Aus ökonomischer Sicht bedrohen die krisenhaften Entwicklungen im Umfeld der EU insbesondere den freien Austausch von Gütern und Dienstleistungen. Gefahren für die Entwicklung des EU-Außenhandels ergeben sich auf drei Politikfeldern: (1) Der Austritt des Vereinigten Königreichs aus der EU und damit aus dem Europäischen Binnenmarkt kann den Zugang zu den britischen Märkten erschweren; (2) die weiterhin ungeklärten politischen Fragen im Zusammenhang mit dem Russland-Ukraine-Konflikt verhindern eine Normalisierung der Wirtschaftsbeziehungen mit Russland; (3) anstelle eines Freihandelsabkommens mit den Vereinigten Staaten ist unter der neuen Trump-Administration ein Rückfall in den Protektionismus wahrscheinlicher geworden.

Für kleine Volkswirtschaften, wie die drei baltischen, sind offene Märkte unverzichtbar für die eigene wirtschaftliche Entwicklung. Estland sollte sich daher schon im Eigeninteresse als entschiedener Verfechter des Freihandels sehen und auch

¹ Den vollständigen Text des Artikels „New Protectionism, Sanctions and EU Disintegration: Challenges for Baltic Trade“ findet der Leser auf der beigelegten CD.

² Dr. Claus-Friedrich Laaser, Kiel Institute for the World Economy, 24100 Kiel, Germany, claus-friedrich.laaser@ifw-kiel.de.

³ Dr. Klaus Schrader, Kiel Institute for the World Economy, 24100 Kiel, Germany, klaus.schrader@ifw-kiel.de.

seine EU Ratspräsidentschaft dazu nutzen, den auch in der EU zu beobachtenden protektionistischen Tendenzen entgegenzuwirken. Die bestehenden bzw. drohenden Störungen im Außenhandel mit dem Vereinigten Königreich, Russland und den Vereinigten Staaten werfen auch für Estland, Lettland und Litauen die Frage auf, wie bedeutsam dieser Handel ist und welche Abhängigkeiten im Güteraustausch mit diesen großen Volkswirtschaften bestehen. Antworten sollen eine deskriptive Analyse der Außenhandelsströme auf nationaler und sektoraler Ebene sowie eine Gravitationsanalyse der baltischen Außenhandelsbeziehungen geben.

Der baltische Außenhandel mit den bedrohten Märkten

Inwieweit die drei beschriebenen krisenhaften Entwicklungen die Handelsbeziehungen der baltischen Staaten beeinträchtigen könnten, lässt sich in einem ersten Schritt anhand der Anteile Russlands, des Vereinigten Königreichs (UK) und der Vereinigten Staaten (USA) an den Exporten und Importen Estlands, Lettlands und Litauens abschätzen.

Auf der Exportseite zeigt sich zu Beginn des Beobachtungszeitraums von 2000 bis 2016 eine Gemeinsamkeit für alle drei baltischen Staaten: Im Vergleich der drei hier betrachteten Partner war zunächst das UK wichtigstes Ziel baltischer Exporte (als Beispiel: Schaubild 1a für Estland). Erst ab 2003 überstiegen in Estland und Litauen die stark wachsenden Exporte nach Russland jene ins UK. In Lettland war das 2005 der Fall. Der Russland-Boom der baltischen Exporte währte – von einer kurzen Ausnahme in den globalen Krisenjahren 2008 und 2009 abgesehen – bis zum Beginn der russischen Wirtschaftskrise in Jahr 2012.

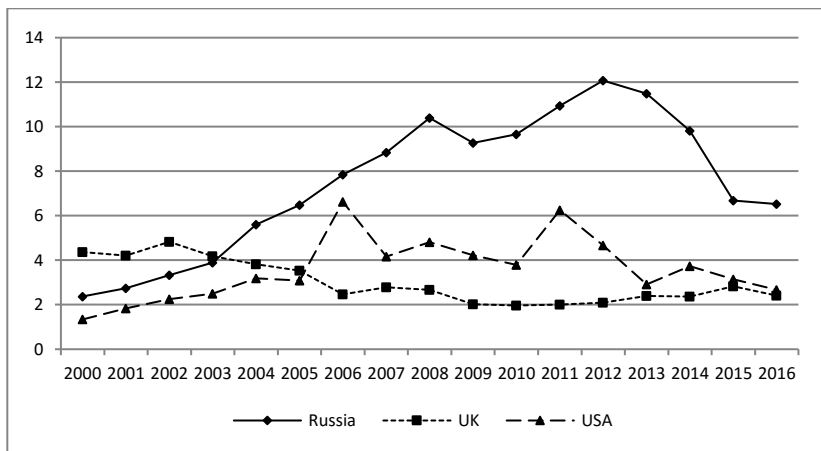

Schaubild 1a: Estlands Handelsbeziehungen mit Russland, dem UK und den USA, 2000–2016 – Exportanteile

Quelle: Eurostat (2017); eigene Zusammenstellung und Berechnungen.

Mittlerweile sind die Russlandanteile in Estland von 12 auf 6 Prozent, in Lettland von 18 auf weniger als 12 Prozent und in Litauen – nach einem späten Spitzenwert in 2014 – von 21 auf weniger als 14 Prozent zurückgegangen. Dennoch sind die Russlandanteile in Estland und Litauen immer noch zwei- bis dreimal so hoch wie die Anteile des Exports in das UK und die USA, in Lettland sogar zwei- bis achtmal so hoch. Die Exporte in das große Nachbarland dominieren also immer noch die Exportstatistik der baltischen Staaten. Dennoch wäre es verfehlt, das UK und die USA als unbedeutende Handelspartner anzusehen; dafür sind die entsprechenden Anteile an den baltischen Exporten zu hoch. In Estland ist der USA-Anteil seit 2005 sogar höher als der UK-Anteil, in Litauen war dies sowohl zu Beginn als auch gegen Ende des Beobachtungszeitraums der Fall. Lediglich Lettland zeigt eine klare Präferenz für Exporte in das UK, wobei der Rückgang von anfangs beachtlichen 17,5 Prozent auf jetzt knapp 6 Prozent überrascht.

Auf der baltischen Importseite ist das Bild relativ homogen: Russlands Anteile an den baltischen Importen sind über den Beobachtungszeitraum hinweg klar dominierend (Schaubild 1b, Beispiel Estland), wenn auch seit 2012 auf niedrigerem Niveau. Die gesunkene Abhängigkeit von russischen Energielieferungen kann als eine Erklärung für diese Entwicklung dienen. Den zweiten Rang unter den drei betrachteten Partnern nimmt fast unangefochten das UK ein. Dagegen spielen die USA eine weniger wichtige Rolle als Importpartner.

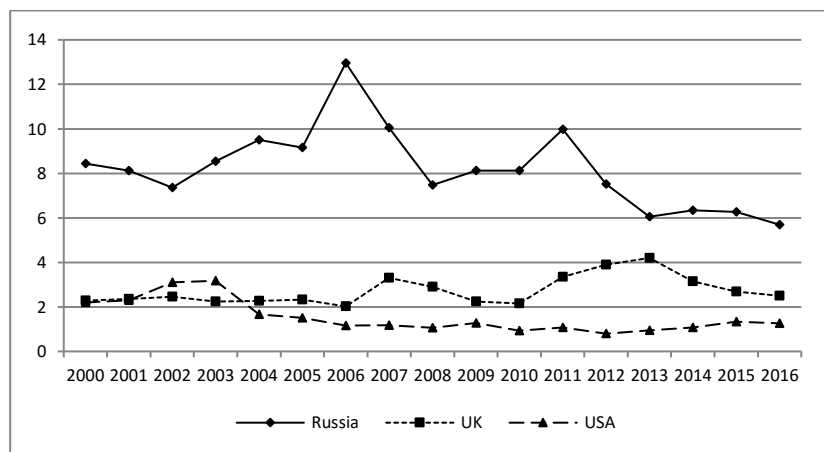

Schaubild 1b: Estlands Handelsbeziehungen mit Russland, dem UK und den USA, 2000–2016 – Importanteile

Quelle: Eurostat (2017); eigene Zusammenstellung und Berechnungen.

Ökonomische Abhängigkeiten auf Branchenebene

So zeigt die deskriptive Analyse, dass der baltische Außenhandel mit Russland insgesamt bedeutsamer als der mit den Vereinigten Staaten oder dem Vereinigten

Königreich ist. Die unterschiedlichen Handelsintensitäten können etwa auf die geographische Nähe oder auf Pfadabhängigkeiten als Resultat der Nachkriegsordnung zurückgehen — Aufschluss darüber kann erst eine Gravitationsanalyse ergeben. Hingegen kann zuvor eine ergänzende deskriptive Außenhandelsanalyse auf Branchenebene klären, ob sich hinter den hochaggregierten Außenhandelsströmen Abhängigkeiten auf einzelnen Märkten verbergen.

Die Analyse der sektoralen Außenhandelsstrukturen ergibt ein heterogenes Bild von Abhängigkeiten auf einzelnen Märkten. Generell erscheint Russland nach wie vor der wichtigste Lieferant der baltischen Staaten für eine große Bandbreite von Rohstoffen mit einem Schwerpunkt auf Erdöl und Erdgas zu sein. Während auf den meisten Rohstoffmärkten eine Substitution der russischen Importe auch in kurzer Frist möglich scheint, ist Russland nach wie vor quasi ein Monopolist bei den baltischen Erdgasimporten. Hier fällt eine Importsubstitution schwerer: Flüssiggasimporte oder die Umstellung auf alternative Energieträger setzen größere Investitionen voraus und bedürfen einer längeren Anpassungsperiode. Davon abgesehen ist das Gewicht des Erdgasimports am Gesamtimport für alle baltischen Staaten relativ gering.

Die relativ geringe Bedeutung der baltischen Importe aus dem Vereinigten Königreich und den Vereinigten Staaten spiegelt sich auch auf den einzelnen Märkten wieder. Amerikanische und britische Exporteure verfügen über keine sichtbare Marktmacht, eine Abhängigkeit der baltischen Staaten ist nicht zu erkennen. Dies könnte sich im Zuge der verstärkten militärischen Anstrengungen zur Eindämmung russischen Vormachtstrebens ändern, wenn die schon sichtbaren Rüstungsimporte aus dem Vereinigten Königreich und den Vereinigten Staaten weiter an Gewicht gewinnen sollten. Die (potentielle) Bedeutung dieser beiden Länder als Handelspartner dürfte jedoch auch zukünftig auf der baltischen Exportseite begründet sein, da es sich um große und kaufkräftige Märkte handelt.

Die wichtigsten baltischen Exportgüter auf den amerikanischen und britischen Märkten weisen allerdings eine relativ hohe Rohstoff- und Arbeitsintensität auf. Holz und Verarbeitungsprodukte daraus sowie diverse Konsumgüter bestimmen das Bild für die einzelnen Branchen mit größerer Bedeutung. Hingegen spielen technologie- und humankapitalintensive Güter, insbesondere Investitionsgüter und Güter mit einer hohen Einkommenselastizität der Nachfrage, kaum eine Rolle. Im Kontrast zum Export mit den beiden westlichen Handelspartnern umfasst der baltische Russlandexport eine breitere Palette von Investitionsgütern, etwa aus dem Maschinenbau, sowie Gütern des Grundbedarfs, wie Getränke.

Hier deuten sich baltische Abhängigkeiten anderer Art als auf der Importseite an: Einerseits besteht die Möglichkeit, dass estnische, lettische und litauische Produzenten auf wettbewerbsintensiven amerikanischen und britischen Märkten mit den von ihnen hergestellten Qualitäten nicht bestehen können. In diesem Fall wäre ihre Wettbewerbsfähigkeit auf technologisch weniger anspruchsvolle Güter mit einer homogenen Qualität beschränkt, bei denen der Preis den Ausschlag gibt. Der Export auf weniger anspruchsvolle russische Märkte wäre unter diesen Umständen einer

fehlenden Wettbewerbsfähigkeit bzw. Innovationskraft geschuldet. Andererseits ist es denkbar, dass die baltischen Standorte ausländischer Unternehmen im Rahmen einer globalen Vertriebsstrategie auf die russischen Märkte fokussiert sind. Die Erschließung amerikanischer oder britischer Märkte wäre unter diesen Bedingungen kein gangbarer Weg, dazu müsste sich die Strategie ausländischer Direktinvestoren grundlegend ändern.

Der baltische Außenhandel aus der Perspektive eines Gravitationsmodells

Ob die beobachteten Intensitäten des baltischen Handels mit Russland, dem UK und den USA ein Normalmaß überschreiten und damit auf Abhängigkeiten oder Marktchancen hindeuten, wird schließlich durch eine Gravitationsanalyse für den Zeitraum von 2000 bis 2015 ermittelt. Dazu wurden in einem ersten Schritt die Anziehungskräfte von Märkten und die Abstoßungskräfte der Entfernung für die Handelsströme der EU-28 insgesamt analysiert. Dabei zeigt sich, dass für die Exporte der EU-28 Mitgliedstaaten die USA von den drei hier untersuchten Partnerländern der wichtigste Zielmarkt sind, gefolgt von dem UK. Während die Variablen für beide Länder signifikant positive Ergebnisse zeigen, ist die Bedeutung von Russland geringer und zudem nicht hinreichend signifikant. Auf der Importseite der EU-28 Handelsbeziehungen sieht das Bild anders aus. Hier nimmt die Variable für Importe aus Russland einen signifikant hohen Wert ein, in relativ weitem Abstand gefolgt von derjenigen für Importe aus dem UK. Demgegenüber zeigt die USA-Variable sogar einen hoch signifikanten negativen Wert, was nichts anderes heißt, als dass die EU-28 aus den USA im Beobachtungszeitraum deutlich weniger importiert hat als es die Wirtschaftskraft der USA und die Entfernung dorthin vermuten lassen würden.

In einem zweiten Schritt wurde ermittelt, welche Unterschiede zwischen den baltischen und den EU-28 Exporten und Importen bestehen. Zu diesem Zweck wurden die Residuen – zu verstehen als Differenz zwischen tatsächlichen Handelsströmen und den hypothetischen mittels des Gravitationsmodells ermittelten Werten – betrachtet. Dabei zeigt sich bei den Exporten, dass die Residuen aller drei betrachteten Partnerländer für Estland und Litauen positiv sind. Im Falle Lettlands sind die Residuen für die USA-Exporte allerdings meist negativ. Estland und Litauen haben also mehr in die Partnerländer exportiert als es im EU-28-Durchschnitt der Fall war, Lettland dagegen weniger. Die russischen Exportresiduen dominieren dabei in der Mitte des Beobachtungszeitraums bei allen drei Baltischen Staaten.

Auf der Importseite zeigen die analysierten Residuen zwischen tatsächlichen und mittels des Modells geschätzten Handelsströmen, dass Estland und Lettland es seit 2012 geschafft haben, ihre noch in den früheren Werten aufscheinende Abhängigkeit von Importen aus Russland zu verringern: Die Import-Residuen sind seit diesem Zeitpunkt negativ, beide Länder importierten demzufolge seither aus Russland weniger als die EU-28 Mitgliedstaaten im Durchschnitt. Dagegen importierte Litauen aus Russland im europäischen Kontext über den gesamten Untersuchungszeitraum weit überdurchschnittlich. Demgegenüber zeigen die durchwegs signifikant positiven Import-Residuen aller drei Baltischen Staaten in Bezug auf das UK, dass dieses ein

wichtiges Ursprungsland für baltische Importe ist und sie mit diesem Land enger verbunden sind, als es im EU-28-Durchschnitt der Fall ist. Das kontrastiert mit den Ergebnissen für die USA: Hier waren in Estland und Litauen nur in der Anfangszeit positive Residuen zu verzeichnen, die später signifikant negativ wurden, was im Übrigen für Lettland über den gesamten Zeitraum zutrifft.

In einem dritten Schritt wurden zur Kontrolle sowohl für Estland, Lettland und Litauen als auch für die als Benchmark herangezogene Gruppe der Ostseeanrainer separate Gravitationsmodelle berechnet. In dieser Modellkonfiguration zeigen die Koeffizienten der Länder-Dummy-Variablen in den Schätzgleichungen direkt den Einfluss der drei beobachteten Handelspartner an. Bei den Exporten weist bei allen drei Baltischen Staaten Russland die höchsten und zudem signifikanten Werte auf. Bei Lettland und Litauen folgen das UK und danach die USA, bei Estland liegen beide Zielländer nahezu gleichauf. Erwähnenswert ist ferner, dass Russland als unmittelbarer Nachbar einer Reihe von Ostseeanrainern – neben den drei Baltischen Staaten auch Finnland und Polen – für den Ostseeraum eine größere Rolle spielt als im gesamteuropäischen Kontext, obwohl das UK und die USA insbesondere für die westlichen Ostseeanrainer wichtigere Partner sind. Auch auf der Importseite weist die Russland-Variable die höchsten Werte auf, hier folgt das UK mit deutlichem Abstand, aber noch positiven Koeffizienten. Während also aus Russland und dem UK mehr importiert wurde als es deren Wirtschaftskraft und Entfernung zu den Baltischen Staaten vermuten lässt, ist es bei den USA genau umgekehrt: die Koeffizienten sind negativ und zeigen damit geringere Importe an, als es zu erwarten wäre.

Die Analyse der Rolle der hier betrachteten drei Partner im baltischen Außenhandel zeigt daher, dass der große Nachbar Russland nach wie vor den größten Einfluss auf die baltischen Handelsströme ausübt. Aber auch das UK und – zumindest auf der Exportseite – die USA sind nicht zu vernachlässigende Handelspartner. Jegliche Störungen in den bilateralen (oder auf Umwegen auch multilateralen) Handelsbeziehungen mit diesen drei Staaten würden spürbare Auswirkungen auf die Wirtschaft der Baltischen Staaten haben, zumal im Falle der angelsächsischen Partner noch unerschlossenes Wachstumspotential in den Handelsbeziehungen vorhanden sein dürfte.

Schlussfolgerungen für die estnische EU-Präsidentschaft

Die Ergebnisse machen deutlich: Nicht nur die mit dem Beginn der russischen Wirtschaftskrise einsetzenden Probleme im Handel mit dem großen Nachbarn Russland und die 2014 verhängten Sanktionen stellen eine Belastung für die außenwirtschaftlichen Beziehungen der drei baltischen Staaten dar. Auch die Entscheidung der britischen Wähler für einen Brexit und die protektionistischen Bestrebungen der Trump-Administration in den USA können spürbare Wirkungen entfalten. Gerade als kleine Länder sind Estland, Lettland und Litauen auf freien internationalen Waren- und Dienstleistungsaustausch angewiesen. Da die Export- und Importströme mit Russland die baltische Handelsstatistik lange Jahre dominiert haben, jedoch nun deutlich rückläufig sind, müssen die baltischen Staaten verstärkt alternative Märkte

entwickeln. Mit der britischen Entscheidung für einen Brexit und den protektionistischen Tendenzen in den USA werden aber die Handelsbeziehungen mit zwei für den Welthandel wichtigen Märkten deutlich schwieriger. Dies ist umso problematischer, als intensiverer Handel mit dem UK und den USA Chancen zu einem Wandel der bislang wenig zukunftssträchtigen baltischen Wertschöpfungs- und Beschäftigungsstrukturen böte. Insofern sind Brexit und US-Protektionismus nicht nur eine Gefahr für die wirtschaftliche Entwicklung in der EU insgesamt, sondern auch für den wirtschaftlichen Aufholprozess in Estland, Lettland und Litauen, der nicht zuletzt von einer stärkeren Integration in die globale Arbeitsteilung abhängt.

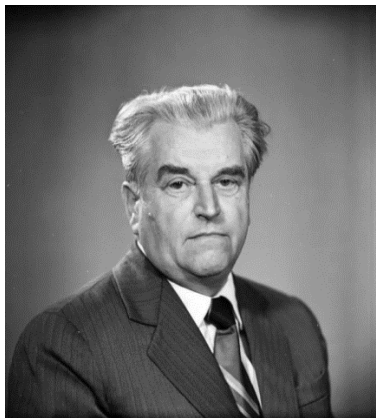
Daher sollte die estnische EU-Ratspräsidentschaft die in der Vorbereitungsphase eher nicht vorgesehene Rolle eines entschiedenen Anwalts für den freien Handel übernehmen. Das heißt konkret, dass zum einen ein Grundkonsens hergestellt werden sollte, die wichtigen Handelsbeziehungen mit dem UK im Interesse aller Beteiligten auch nach einem Brexit aufrechtzuerhalten. Zum anderen sollte die EU sich dafür einsetzen, dass der freie Zugang zu den amerikanischen Märkten nicht versperrt und ein Freihandelsabkommen dauerhaft von der politischen Agenda genommen wird. Wenn das kleine Estland seine Ratspräsidentschaft in diesem Sinne als Impulsgeber nutzt, wird es unschätzbare Dienste für die gesamte EU leisten.

KROONIKA

CHRONIK

CHRONICLE

VALNER KRINAL (03.12.1929–19.06.2014) – STAAŽIKAIM DEKAAN IN MEMORIAM

2017. aasta 3. detsembril saame tähistada Valner Krinali 88. sünnipäeva. Paraku ilma temata. Õnneks on veel alles palju neid kolleege, kes sel päeval Valnerit hea sõnaga meenutavad. Eriti nende hulgas, kes on olnud seotud Tartu Ülikooli majandusteaduskonnaga. Oli ju Valner Krinal konkurentsilt pikima staažiga dekaan.

Aga alustame siiski algusest. Valner Krinal sündis rentniku pojana toonasel Viljandimaal Pajusi vallas Tamsi külas. Koolitee algas Kurista ja Rutikvere algkoolides. Oma jälje Valneri elukäigule jättis ilmselt see, et isa kuulus 1940. aastal uusmaasaajate hulka. Saksa okupatsioonivõimud keerasid

siin siiski kella tagasi. Edasisi arenguid isa kaasa teha ei saanud, sest suri 1942. aastal, kui Valner oli alles 13. aastane. Põllutöölisest emal polnud kindlasti kerge laste tuleviku eest hoolitseda. Siiski suutis Valner lõpetada 1945. aastal Päinurme mittetäieliku keskkooli. Sellest ilmselt ei piisanud ülikooli minekuks ja nii tuli veel minna Põltsamaa keskkooli, mis sai lõpetatud 1949. Õpilasena oli Valner üldiselt tubli, vaid matemaatika polnud tema tugevam kül.

Eelnevat arvestades pole ime, et haridustee jätkus Tartu Riiklikus Ülikoolis just õigusteaduskonnas. Ja seda kohe 1949. aastal. Õpingud lõppesid 1954 väga heade tulemustega. Et tegemist oli väga püüdliku üliõpilasega sellest räägivad kaks kiitust ja koht autahvilil. Siiski oli ka Valneril tegemist tollase režiimi karmi pilguga, kui tuli selgitada oma mitteseotust onu nõukogudevastase tegevusega. Võib-olla just sellal kujunes tal hoiak, mis ajendas dekaanina ka oma üliõpilasi repressioonide eest kaitsma.

Ilmselt jäi Valner Krinal silma toonastele õppejõududele ning ta võeti kohe 1954. aastal aspirantuuri poliitilise ökonomia kateedri juurde. Sellega koos toimus ka pööre majandusteaduse, täpsemalt selle ajaloo suunas. Uurimisteemaks sai kodanliku Eesti majandusmõtte evolutsioon 1929–1940. On selge, et toona sai seda teha vaid mingis mõttes kõverpeeglis. Juhendajaks oli esialgu Enno Mikelsaar, lõpuks (1957) aga Bernhard Veimer¹. Siiski venis väitekirja kaitsmine ning sai teoks alles 1964. aastal. Töö mahuks kujunes 371 lk ning retsensentide kriitika puudutas eelkõige vormilist külge – liiga pikad laused.

¹ Vt tema kohta lähemalt:

<http://vambola-raudsepp.blogspot.com/2014/04/majandusoppejoud-bernhard-veimer.html>

Esimeseks töökohaks sai Valner Krinalile 1957. aastal mõistetavalt samuti poliitilise ökonomia kateeder, kus ta juba aspirantuuri ajal osales majandusteaduse ajaloo õpetamisel. Siiski oli see aastatel 1957–1959 vaid tema kõrvaltöö. Põhitöökohaks sai hoopis ajaleht „Edasi“, kus ta 1957–1961 juhatas propagandaosakonda ning kuni 1964. aastani oli toimetaja. Seejärel aga tuli otsustav pööre ülikooli poole, mis oli ilmselt seotud talle teaduste kandidaadi kraadi andmisega. 1964. aastal sai temast raamatupidamise kateedri vanemõpetaja. Nii imelik kui see ka täna ei tundu, siis just sinna oli keskendunud majanduse ja majandusteaduse ajaloo õpetamine.

Enne kui minna Valner Krinali karjääri kõrgpunktide juurde, tuleks pühendada paar sõna ka tema nii-öelda tagalale. Juba tudengiajal tekkinud tutvus noore laulja Maimuga, kes õppis tollal Tartu muusikakoolis, viis abieluni 1953. aastal. Siit saame tugeva seose eesti kultuurieluga, sest Maimu Krinal elas edukat tööelu Vanemuise teatris, jõudes 1980. aastal ka Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetuseni. Kohe 1953. aastal sündis ka poeg Jaan ning 1959. aastal tütre Ene ja Anu.

Õeldakse, et küünalt ei saa vaka all hoida ning see käib ka Valner Krinali juhiomaduste kohta. Juba 1965. aastal valiti ta raamatupidamise kateedri juhatajaks. Muidugi järgnes mõne aja pärast (1966) valimine dotsendi kohale (TRÜ nõukogu poolt) ja 1968. aastal ka dotsendi kutse, mida tollal anti Moskva Kõrgema Atestatsioonikomisjoni otsusega. Ajaloohuvilistele teadmiseks, et algselt oli ta palk kateedri juhatajana 336 rbl, millest juhtimislisatasu oli 56 rbl. Taustaks võib lisada, et keskmine palk jäi toona alla 100 rbl.

1968. aasta oli tähelepanuväärne veel selle poolest, et teist korda moodustati Tartu Ülikoolis omaette majandusteaduskond (esmakordselt 1938). Mõlemal korral eralduti juristidega ühisest teaduskonnast. Loomulikult vajati siis ka uuele teaduskonnale dekaani. Raske on tagantjärele seletada, miks sellele kohale ei pretendeerinud toonased Tartu majanduskorüfeed Raimund Hagelberg ja Karl-Feliks Sauks. Fakt on vaid see, et 28. juunil 1968 hommikul kell 8 (!) alanud teaduskonna nõukogu koosolekul valiti üksmeelselt dekaaniks Valner Krinal. Tema palk oli nüüd 432 rbl, millest dekaani lisatasu moodustas 112 rbl.

Et dekaani valik oli õnnestunud, seda tunnistasid nii ülemused mitmesuguste tunnustustega (medalid 1970 ja 1982, ministeeriumi aukiri 1979) kui ka kolleegid. Viimane tunnustus tähendab eelkõige seda, et Valner valiti taas dekaaniks 1971, 1977, 1980 ja viimati 1985 ning valdavalt üksmeelselt. Sellist seeriat (kokku 19 aastat) ei ole teaduskonnas vastu panna kellelgi ja kas ülikooliski. Lisaks teaduskonna juhtimisele tuli Valneril oma aeg vedada ka rahvamajanduse harude ökonomika kateedrit ning juhendada teaduskonna kaubanduslaborit (1976–1982).

Kogu selle aja jooksul tuli muidugi ette ka igasuguseid probleeme, kuid isiklikku toimikusse on jäänud vaid üks ja sedagi alles 1985. aastast. Neile, kel sellest ajast isiklik kogemus puudub, võib öelda, et kõik publikatsioonid tuli tollal saata eelnevalt nn I osakonnale ehk tsensorile (*glavlitile*) läbivaatamiseks. Muu hulgas jälgiti, et teksti ei jääks meie majanduse kohta ühtegi absoluutarvu, mis võiks anda lubamatut infot välislisluurele (?!). Paraku jätsid teaduskonna vastutavad isikud Tartu Ülikooli

toimetiste seeria nr. 697 Priit Peetsi artiklisse siiski ühe arvu sisse ja nii pidi dekaan rektorile aru andma ja teenis ka kirjaliku märkuse. Seda vaatamata põhjendusele, et tegemist oli kahe absoluutarvu vahega (saldoga).

Lisan siia arvamuse professor Vambola Raudsepal: „Valner Krinalist sai 1968. aastal taasloodud iseseisva majandusteaduskonna esimene dekaan. Toona dekaan määrati (siiski valiti hääletage 12 poolt, 0 vastu – JS) ametisse, kusjuures ei puudunud ka kooskõlastused "organitega". Taoline olukord nõudis dekaanilt erilisi omadusi, so oskust maandada pingeid ülemuste ja alluvate, üliõpilaste ja õppejõudude ning soovitu ja tegelikkuse vahel. Krinalil see õnnestus.“² Omalt poolt lisan mälestuse aastast 1983, kui järjest lahkusid teenekad teaduskonna liikmed Feliks Sauks, Elmar Haljaste ja Kalju Parvel. Siis oli dekaani kabinet üsna sageli matuste organisatsiooniline keskus, kusjuures dekaan oli siin alati üheaegselt nii inimlik kui ka tõhus. Ühinen ka professor Tiit Paasi kokkuvõttega: „Hindan väga kõrgelt dekaan Valner Krinalit, kes suutis luua sõbraliku, üksteist toetava ning igapäevase tegemise väärtustava töökeskkonna“.³ Omaette julgustükiks oli ka Otto Tiefi valitsuse haridusministri Arnold Susi poja Arno Susi töölevõtmine 1972. aastal.

Suuresti tänu oma olulisele panusele teaduskonna ülesehitamisele sai Valner Krinalist lõpuks ka professor. Ehkki tema CV-s oli märgitud üle 100 teadustöö, pidi ilma doktorikraadita olema väga olulisi muid teeneid. Selle märgiks valiti ta 1987. aastal ülikooli nõukogus hääletage 46 poolt ja 3 vastu professoriks. See oli ka ilmselt üks viimaseid kordi, kus kinnitus ülikooli taotlusele tuli (22.06.1989) Moskvast.

Tähelepanuväärne oli Valner Krinali töö ka pärast taandumist dekaani rollist 1990. Talle järgnenud Mart Sõrgki ei saanud hakkama ilma Valneri kogemusteta. 1991–1993 oli ta üheks õppeprodekaaniks, kes mängis olulist osa õppekavade reformimisel ning Pärnu majanduskooli kujundamisel ülikooli kolledžiks. Viimase täiskohaga töölepingu sõlmis ülikooli rektor Jaak Aaviksoo professor Krinaliga 1993. aastal. Emeriteerumine toimus 1995. aasta kevadel.

Loomulikult pidi dekaan tegema ka õppe- ja teadustööd, ehkki administratiivsed kohustused selleks üleliia palju aega ei jätnud. Valner Krinal oli kogu oma tööaja majanduse ja majandusteaduse ajaloo põhiõppejõuks Tartu Ülikoolis. Omaette eluetapiks oli ka õppetöö Vietnami DV-s 1974, mille eest ta teenis selle riigi Sõpruse medali (1975). Lisaks loengutele, mis olid alati väga infotihedad ja huvitavad, pärandas ta oma järeltulijatele ka korraliku õppevahendite komplekti, mis koosneb ligi kahekümnest väljaandest. Siia kuuluvad hilisemast ajast näiteks „Maailma majanduse arengust (1. ja 2. osa)“ (vastavalt 1993 ja 1995) ning juba emeriidina „Majandusteaduse ajaloo“ (1999). Neis raamatutes sai ta juba kasutada kogu oma teadmispotentsiaali ilma „punaste prillideta“.

² <http://vambola-raudsepp.blogspot.com/2014/07/majandusajaloolane-valner-krinal.html>

³ T. Paas. Intervjuu. Majandusharidus ja –teadus Tartu ülikoolis (2015: 377).

Kui varasema perioodi teadustöös keskendus ta just ennesõjaaegsele Eestile, sh agraarsuhete arengule, aga ka ENSV ja noorte rahvusriikide majandusarengule, sh sise- ja väliskaubandusele, siis peale taasiseseisvumist muutus tema lemmikobjektiks ühistegevus. Temast sai näiteks kaasautor raamatus „Ühistegevuse arengust Eestis“ (1996). Krinalil olid ka suured kogemused teaduskonverentside organiseerimisel. Näiteks võib tuua üleliidulise majandusajaloo konverentsi Tartus 1982, aga ka 1993. aasta konverentsid „Eesti üleminekul turumajandusele“ ja „Jaan Tõnisson 125“. Tähelepanuväärse panuse andis Krinal ka koduülikooli arenguloo uurimisel. Kokkuvõtteks oli siin „Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast“ (1999).⁴ Samuti on märkimisväärne tema roll Eesti vanemate majandusteadlaste tutvustamisel „Eesti teaduse biograafilises leksikonis“ ning Nobeli preemia laureaatide populariseerimisel Eesti ajakirjanduses.

Siinkohal jõuame Valner Krinali tegevuse juurde väljaspool ülikooli. Üsna varakult (1962) asus ta tegutsema teadust populariseerivas ühingu „Teadus“, kus temast sai 1982. aastal Tartu linnaorganisatsiooni esimees ja üleliidulise juhatuse liige. Toonasest aruandest võime lugeda, et ta pidas ise viie aasta jooksul üle 100 loengu. Osaliselt oli tal tänu sellele võimalik ka käia mitmetes välisriikides, sh Kreekas ja Egiptuses. Justkui loomulikult kuulus ta ka Eesti majandusteadlaste seltsi juhatusse. Uuemal ajal panustas ta lisaks kirjutamisele ka praktiliselt ühistegelikkude liikumisse. Valner Krinal on töötanud Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi juhatuse esimehena ja oli Eesti Ühistegelise Liidu nõukogu liige. Muidugi ei saa mööda Krinali pühendunud tegevusest majandusteaduskonna vilistlasühingu „Hermes“ asutajaliikmena, sh juhatuses. Ta oli ka üliõpilasseltsi Liivika vilistlane.

Valner Krinali viljaka ja Tartu Ülikoolile pühendatud teise elu tunnustuseks võib pidada ülikooli suurt medalit (1999) ja teenetemärki (2004). Mul on hea meel, et saan ennast lugeda Krinali järeltulijaks nii õppejõu kui ka dekaanina. Just tema oli see, kes tegi minust õppejõu, värvates mind esialgu teaduri töö kõrval lugema majandusajalugu vene õppekeelegruppidele. Oli omaette huvitav, et Krinali vene keel oli üsna keskpärane. Elu lõpuni jääb meelde tema parafraseeritud lemmikloosung: „Täpsus on õppejõudude viisakus“. Sain ka dekaani leiba maitsta ligi 10 aastat ning püüdsin järgida Krinali rahulikku juhtimisstiili, sest mina ei tundnud ärritunud ja kolleegide peale häält tõstvat Valnerit. Ka tudengite suhtes jäi ta ikka isalikuks, päästes neid erinevatest pahandustest. Mis see talle maksis, see jäi meile varju. Ilmselt aitas tal pere kõrval ennast laadida ka kena suvekodu Vapramäel, kus kolleegidki olid nii mõnigi kord teretunud. Ja kindel võis olla, et Valneri seltsis ei hakanud kunagi igav. Ikka oli tal varnast võtta mõni asjakohane ja parajasti sobiv naljalugu. Vaatamata terviseprobleemidele säilitas ta rõõmsa meele ka oma viimastel aastatel. Valner Krinal lahkus meie hulgast 19. juunil 2014.

Suvi 2016, 2017

Jüri Sepp

⁴ Üks osa sellest ilmus ka esimeses raamatus „Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40“ (2008: 24-32).

VALNER KRINAL (03.12.1929–19.06.2014) – DER DEKAN IN MEMORIAM

Valner Krinal hat 1949–1954 an der Universität Tartu Jura studiert. Doch war sein Arbeitsleben nach der Promotion im Jahr 1964 untrennbar mit der wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät dieser Universität verbunden. Schon 1965 wurde er Lehrstuhlinhaber, 1968 Dozent (*Associated Professor*), 1989 Professor. Bis zum Ende der Karriere war er für die Lehre der Wirtschafts- und Dogmengeschichte zuständig. Auch seine Forschung war denselben Themen gewidmet. Seine Lehrbücher werden auch heute noch von den Dozenten und Studenten benutzt. Wichtig ist sein Beitrag auch bei der Darstellung der Universitätsgeschichte und Popularisierung der Wirtschaftswissenschaft.

Sein Hauptverdienst ist doch im administrativen Bereich zu sehen. Als die Ökonomen im Jahr 1968 eine eigenständige Fakultät innerhalb der Universität Tartu wiederherstellen haben (zum ersten mal 1938), war Valner Krinal von den Kollegen zum Dekan gewählt. Und danach noch vier mal. Insgesamt leitete er die Fakultät 19 Jahren – länger als jemand anderer. Daneben konnte er 1976–1982 auch die Forschungsstelle für Handel betreuen. Und sogar später, während der Wende (1991–1993) war er als Prodekan für die Erneuerung der Lehre zuständig.

Sicher waren die Rahmenbedingungen in der Sowjetzeit ziemlich kompliziert. Doch konnte unser Dekan trotzdem für die ruhige und produktive Arbeitsbedingungen sowohl für Dozenten als auch Studenten sorgen. Nach der Wende konnte er aber viel für die Reformen innerhalb und ausserhalb der Universität tun. Er spielte z.B. wichtige Rolle bei der Gründung des Alumnivereins der Ökonomen „Hermes“ und kümmerte persönlich um die regionale Erweiterung der Universität nach Pärnu.

Nach der Emeritierung im Jahr 1995 widmete er sich der Wiederherstellung der genossenschaftlichen Bewegung in Estland. Sowohl durch Forschung als auch praktische Beteiligung an der entsprechenden Institutionen.

Personlich bleibt er in der Erinnerungen der Kollegen als ein humorvoller Mensch mit immer positiven Einstellung.

Jüri Sepp

VALNER KRINAL (03.12.1929–19.06.2014) – THE DEAN IN MEMORIAM

Valner Krinal studied law at the University of Tartu from 1949 to 1954. Yet since his academic promotion in 1964 his career was inextricably linked to the Faculty of Economics. Already in 1965 he became the head of the chair of accounting; in 1968 a Dozent (an Associated Professor) and in 1989 a Professor. By the end of his career he was responsible for the teaching of the History of Economy and Economics. His research was devoted to the same topics. His textbooks are still used by the faculty and students. It is not possible to overestimate his contribution to the history of the university and popularization of economics.

One can still see the fruits of his work in the administrative area. As an independent faculty for economics was created once again within the University of Tartu in 1968 (for the first time 1938), Valner Krinal was elected by his colleagues to become the Dean. He was re-elected four times in a row. Overall, he headed the faculty for 19 years – longer than anyone else. In addition, he supervised the Research Centre for Trade in 1976–1982. And even later, during the years of reform (1991–1993) he served as the vice dean of the reform of higher education.

Certainly, the times were rather complicated during the Soviet era. Nevertheless, the Dean was able to provide both teachers and students peaceful and productive working conditions. In his later years in the University he contributed a lot to the educational reforms both within and outside the University. He played an important role in the establishment of “Hermes” – the Alumni Association of Economists. He took personally care for the regional expansion of the University to Pärnu.

Following his retirement in 1995, he devoted himself to the restoration of cooperative movement in Estonia. In addition to historical research, he also took part in the activities in the relevant institutions.

Valner Krinal remains in the memories of his colleagues as a humorous person whose attitude was always positive.

Jüri Sepp

DOTSENT IVAR-JÜRI SIIMON (9.02.1937–20.11.1998) IN MEMORIAM

Ivar Siimon (nii ta end nimetas ja nii teda kutsuti) on jätnud oma jälje Tartu Ülikooli majandusteaduskonna ajalukku teadlase, õppejõu ja juhina: jõudis kandidaadikraadini, sai dotsendi kutse ning töötas prodekaanina ja kateedrijuhatajana.

Ivar sündis Tallinnas teenistujate perekonnas noorema pojana. Isa Aleksander Siimon oli põllumajandusteadlane, ema Elisabeth Siimon emakeele õpetaja. Seoses isa töökohaga elas pere Kehtnas, hiljem Vahil, siis uuesti Kehtnas ja alates 1945. aastast Pollis. Ema tervise ja Läänemaa armastuse tõttu sai koduks Haapsalu, kus lõpetas 1957. aastal I Keskkooli. Samal aastal alustas ta õpinguid kursandina Tallinna Tehnilises Merekoolis, kust kutsuti ta Nõukogude Armeesse. Sõjaväeteenistus toimus Kurskis kahurväes: algul jaokomandörina, hiljem seersandi ja rühmakomandöri abina. Isiklikus toimikus (TRÜ arhiiv) on ÜLKNÜ Kurski Oblastikomitee aukiri ja komandöri oma käega kirjutatud iseloomustus-soovitus.

Viie sisseastumiseksami (geograafia, NSVL ajalugu, eesti keel, matemaatika, saksa keel) eduka sooritamise järel sai Ivar Siimonist 1960. aastal Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilane. „Ivari olek ja tulek oli teistsugune: ta oli läbinud sõjaväeteenistuse ja mehistunud ning kujunes kohe üheks liidriks kursusel ja teaduskonna üliõpilaskonnas (Viires 2015). Iseloomustuste kohaselt *ilmutas ta ühiskondlikus töös häid organisatorlikke võimeid, tegeles kunstilise isetegevusega, paistis silma laialdaste teadmistega paljudelt elualadelt ja oli poliitiliselt väga hästi arenenud.* (TRÜ arhiiv). Diplomitööst „*Kalatoodete sortiment ja tarbimisväärtus Tartu ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes 1962–1964 ning arengu perspektiivid*“ sai alguse teadustöö oluline valdkond – ühiskondlik toitlustamine – aastateks. Ülikooli lõpetas ta 1965. aastal toidukaupade kaubatundmise erialal.

Tõlle suunati Ivar Siimon ENSV Kaubandusministeeriumi Tallinna Toidukaubastu kaupluse juhatajaks. Kuna ta tundis huvi teadustöö vastu ülikoolis ja samal ajal (2. mail 1965) toodi esmalt TPI juurde (teaduskonna üleviimise kava tõttu) loodud Kaubanduse laboratoorium üle TRÜ-sse (Tartu ülikooli... 2008: 28), siis sai teoks ümbersuunamine TRÜ rektori taotlusel ja ENSV kaubandusministri nõusolekul. I. Siimon töötas täiskohaga noorema teadusliku töötajana septembrist 1965 kuni detsembrini 1967. Esimesteks lepingulisteks käsikirjalisteks uurimistöödeks olid: „*Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaubakäibe mahu ja tema struktuuri muutuste mõju käibekuludele ja töömahukusele*“ (1966), „*Töö organiseerimise ja tööaja kasutamise analüüs ning tööviljakuse tõstmise teedest Tartu Kaubandusvalitsuse ettevõtetes*“ (1967). Nende põhiseisukohad avaldati „*TRÜ kaubanduslaboratooriumi*

teaduslike tööde annotatsioonides 1965–1968. Tartu 1969“. 1967. aastal alustas ta õppejõu tööd õppeaines „NSV Liidu ja välismaade majandusgeograafia“.

Sel ajal sai võimalikuks TÜ majandusteaduskonna õppejõudude välismaal stažeerimine. Esimeste hulgas oli Ivar Siimon, kes sai NSVL Kõrghariduse Ministeeriumi stipendiumi 15.12.1967–15.10.1968 stažeerimiseks Leipzigi Karl Marxi nimelises Ülikoolis. See oli avardav erialase kirjanduse mõttes ja inspireeriv tulevase väitekirja teema valikul. Alguse sai koostöö dr W. Nürbergeriga Leipzigi Kaubanduskõrgkoolist. 1970. aastal avaldas I. Siimon ajakirjas „*Uut kaubanduses*“ artikli „*Mõningatest majandusreformi printsiipidest Saksa DV tootlustusettevõtetes*“.

Detsember 1968 – jaanuar 1972 oli Ivar Siimon kaubandusökonoomika kateedri statsionaarne aspirant. Valitud teemal esines ta konverentsidel ning avaldas artikleid ajakirjades „*Tehnika ja Tootmine*“ ja „*Nõukogude kool*“ (1972). Viimistlemisjärgus väitekirja jäi tähtaegselt lõpetamata. Mahuka kandidaadidissertatsiooni (453 lk) teemal „*Elanikkonna tegevuskohajärgse tootlustamise probleeme (Eesti NSV näidetel)*“ kaitses I. Siimon TRÜ-s 25. mail 1973. Kuna väitekirja oli eesti keeles, tuli koostada põhjalik (68 lk) venekeelne autoreferaat, mis saadeti TRÜ Nõukogu teadussekretäri poolt 102 aadressaadile, sh 19 teadusraamatukogule, 59 ülikoolile ja teadusliku uurimise instituudile. Esimeseks oponendiks oli valdkonna tunnustatud professor M. Gregorauskas Vilniuse Riiklikust Ülikoolist. *Rektoraadi kantsleile toimik 30.04.1968–27.06.1973* (199 lk). Viie kuu pärast (26.10.1973) kinnitas Moskva Kõrgem Atestatsioonikomisjon (VAK), et Ivar-Jüri Siimonile on omistatud teaduskraad: majandusteaduste kandidaat, tänapäevane doktorikraad (PhD).

Koosseisulise õppejõu, kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri vanemõpetaja, kohale valiti I. Siimon 29.12.1972. Põhilisteks loengukursusteks olid toidukaubatundmine, toitumise füsioloogilised alused, tähtsamate tööstusharude tehnoloogia, majandusgeograafia. Eraldi nimetamist väärib ühiskondliku tootlustamise ökonoomika, kuna selle alusel lõpetas eriprogrammi alusel üks kaubandusökonoomistide kursus. 1975. aastal avaldas konverentsiteesid „*Zur Entwicklung des Gaststättenwesens in ländlichen Gebieten der Estnischen SSR. Handelshochschule Leipzig*“. Konverentsitöös ei õnnestunud tal osaleda, kuna kutse saabus ainult pool aastat enne konverentsi algust (TRÜ arhiiv)!? Ilmusid esimesed õppevahendid „*Ühiskondliku tootlustamise ökonoomika*“, Tartu, 1976 (kaasautor A. Siimon) ja „*Sissejuhatus kaubatundmisse*“, Tartu, 1977 (kordustrükk 1982), mis esindavad I. Siimoni teadustöö üht olulist valdkonda – õppevahendid.

Ivar Siimon oli ka aktiivne õppekursioonide ettevalmistamise ja läbiviimise korraldaja. Kõigile kaubatundmise kursustele korraldati kaks õppekursiooni, talvel Leningradi ning suvel Lätti-Leetu (hiljem jõuti ka Ukrainasse ja Valgevenesse), kus külastati erinevaid tööstus- ja kaubandusettevõtteid ning kultuuriasutusi. Jätkuvalt aktiivsest ühiskondlikust tegevusest (kuulumine majandusteaduskonna nõukogusse, konkursikomisjoni) on oluline nimetada kaht. Esiteks, määrati I. Siimon 1.08.1974 majandusteaduskonna ühiskondlikuks prodekaaniks üliõpilaste kasvatustöö alal (vabastati 27.09.1976). Teiseks, kureeris ta pidevalt EÜE rühmi. Aktiivse töö eest 1976.

aasta töösuve eest autasustas haridusminister I. Siimonit – Käina rühma kuraatorit – ministeeriumi aukirjaga (30.10.1976). Ta oli ka pooldiplomi idee algataja ja kaubatundmise eriala üliõpilaste innustaja selle läbiviimisel. Pereaarhiivis on temale kingitud seitse pooldiplomit (esimene 1975, viimane 1984).

Kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri dotsendi kohusetäitjana (1977–1982) jätkus tema teadustöö kaubanduslabori lepinguliste uurimistööde vastutava täitjana. Alates 1973. aastast on need tööd välja antud ka eraldi monograafiatena TRÜ kirjastuses esialgu 150 (alates 1984. aastast 100) eksemplaris, sh I. Siimoni „*Põhifondide efektiivsema kasutamise võimalikkus ühiskondlikus tootlustamises (ETKVL-I andmetel)*“, 1978 (kaasautorid E. Leppik ja P. Peets)“. Ilmusid teadusartiklid teise uurimisvaldkonna – toidukaupade sortimendi ja kvaliteedi probleemid – alalt TRÜ toimetistes ja konverentsimaterjalides. Tunnustamist vääris töö TRÜ kaubanduslabori teadusliku konverentsi (1978) organiseerimisel. See aasta on märgilise tähendusega koostöös Vilniuse RÜ ja Läti RÜ-ga. Regulaarselt külastati nende ülikoolide majandusteaduskondi (Krinal 1999). Ivar Siimon oli nende sidemete algataja aastatel 1971–1973 ja elushoidja: konverentsid Riias (1982) ning Vilniuses (1985, 1994, 1998) ja kolleegide osalemine Tartus toimunud konverentsidel (1980, 1988, 1990).

Dotsendi ametikohale valimisele (märts 1982) eelnes TRÜ Nõukogu poolt soovitusel andmine dotsendi kutse omistamiseks (10.12.1981). Dotsendi kutse sai I. Siimon kahe aasta pärast: VAKi tunnistus 2. märtsist 1982. Seega üheksa aastat pärast teaduskraadi kaitsmist, mida on tänastel noortel majandusteadlastel raske ette kujutada. Kateedri juhatajaks valiti ta 28.09.1984. See oli aktiivne periood enesetäiendamise (kateedrijuhatajate kvalifikatsiooni tõstmise kursus Moskvast Plehhanovi nimelises Rahvamajanduse Instituudis 1984, arvutikursus ülikoolis 1985) ja teadustöö („*Brigaadilise tükitöö palgasüsteem tarbijate kooperasiivide ja rajooni tarbijate kooperasiivide jaotusladudes ja kaubabaasides*“, 1984 (kaasautor J. Sepp); „*Ühiskondlike tootluste-ettevõtete tööjõuressursside kasutamise analüüs ja nende efektiivsema kasutamise võimalusi*“, 1986 (kaasautorid V. Ipts ja R. Ohvril)“ vallas.

Samas on võimalik välja tuua mitmeid suurepärase organiseerimistöö tulemusi. Nii loodi tema eestvedamisel ja aktiivsel kaasalõõmisel Nooruse tn õppehoonesse toidukaubatundmise laboratoorium spetsiaalse mööbli (ta osales otseselt mööbli kujundamisel ja tellimisel) ja keemiaalase aparatuuriga, nii et terve rühmaga (15 üliõpilast) sai üheaegselt praktikumi läbi viia (Türk 2017). Kuni selle ajani toimusid toidukaupade eriala üliõpilaste praktikumid ülikooli keemiahoones. Lugupidamisest ja austusest oma endise õppejõu vastu koostas ta „*Keemiakandidaat dotsent Eero Rannaku tööde personaalbibliograafia*.“, Tartu 1987 ja viis TRÜ teadusraamatukogus läbi tema 80. sünniaastapäeva piduliku mälestusürituse. Kiitust ja tunnustust sai ta oma eluajal liiga vähe. Tavapärase meelepidamise (tähtpäevalised kiitused Tartu Ülikooli rektorilt) seast väärib esile toomist rektori tänu (1989) kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri juhatajana tehtud töö eest.

Põhitöök olid loengukursused toidukaupade kaubatundmises. „Mõnikord muutusid loengud aruteludeks. Ivar Siimon oli nendes mõttevahetustes alati julgustav. Temast

kiirgas aastatega kogunenud kogemuste baasilt rahulikku enesekindlust ja samal ajal ka sellist nooruslikku uudishimu. Nendes mõttevahetustes oli ta pigem toetav vanem kolleeg, kui kateedri kõrgusest üliõpilaste peale vaatav õppejõud. Ta ei olnud kunagi sarkastiline ega püüdnud mõttevähitluse teisele osapoolale kohta kätte näidata või kuidagi viisi teda naeruväärsesse olukorda panna. Ta jäi alati heatahtlikult vaoshoituks, osates hästi häälestuda auditooriumis kujunenud meeleolule“ (Evert 2016). „Ivarile meeldis, kui esitati küsimusi, sest diskussioonid ilmestasid loengut, tekitasid kuulajates huvi.“ (Mauring 2016). Ivar Siimon oli õppejõud, keda tudengid austasid, kellega julgeti diskuteerida erinevatel teemadel tulenevalt tema avatud hoiakust. Ta oskas professionaalse õppejõuna anda huvitavalt edasi oma ainet ja luua tudengitega usaldava ning avatud õhkkonna.“ (Evert 2017). Üliõpilaste ankeedi vastustest (12.09.1989, TRÜ arhiiv) selgus, et ta on üliõpilaste suhtes heasoovlik ja taktitundeline, aines väga asjatundlik, inimesena väga sümipaadne, erapooletu ja objektiivne, arvestab auditooriumi reaktsioone, saavutab hea kontakti (hinnangud 6,6–6,1 7-palli süsteemis). Veel lisati: üliõpilastega suhtlemisel ei pea end tähtsaks, saavutab nendega hea kontakti ka väljaspool loenguid. Ivarit mäletatakse alati heatujulise, avatud ning toreda õppejõuna, kellel oli arenenud huumorimeel ning kes oskas läbi just talle omase satiiri/ sarkasmiprisma nii mõnegi ajastutruu „teooria pärl“ tudengitele lihtsalt lahti rääkida.

„Kogu oma tööperioodi jooksul oli ta enamasti, samas enim armastatud, kursusejuhendaja, sest talle meeldis see. Kursusejuhendaja ülesandeks oli jälgida üliõpilaste õppetöö kulgu, vajadusel aidata ja suunata, nagu teevad seda praegused mentorid, aga olla ka kursis üliõpilaste tegevusega väljaspool õppetööd. Viimane puudutas peamiselt kahesuguseid kohustusi: kontrollida aeg-ajalt elu ühiselamutes ja hoida pilk peal erinevatel kursuseüritustel. Kui mõnikord esines ühiselamutes reeglite rikkumisi, siis püüdis Ivar faktilise materjali võimalikult süütumasse vormi valada. Ta oli ka aktiivne üliõpilasuuringutest osavõtja, sest talle meeldis inimestega suhelda, tantsida, rääkida omaaegseid tudenginalju ja tunda ennast noorena.“ (Mauring 2016) Hea huumorisoon tegi temast seltskonnas alati oodatud inimese, kelle seltsis oli lõbus ning kelle naljad kõigil tuju heaks tegid (Adamson 2017). Usaldusväärsed ja sõbralikud suhted üliõpilastega jätkusid ka pärast ülikooli lõpetamist (Türk 2017).

TÜ majandusteaduskonna ajalooramatutes ei ole märkimisväärseks peetud kaubandusüliõpilaste ja -õppejõudude koostöös sündinud ning tegutsenud Eesti Kaubandusüliõpilaste Seltsi (EKÜS) Hermes, kelle üheks initsiaatoriks, korraldajaks, nõustajaks, eestvedajaks ja aktiivseks kaasalõojaks oli kateedrijuhataja Ivar Siimon. Seltsi eelloona on Vanematekogu märkinud järgmist. „Meie teaduskonna noormeeste osavõtul toimus 23.02.1989 restoranis Humal Nõukogude Armee aastapäeva tähistamine, kuhu olid kutsutud ka teaduskonna meesõppejõud. Sundimatu keskustelu jooksul tekkiski idee asutada kaubandusüliõpilaste ühendus. Sünni tingis vajadus teha midagi tavapäratut, uut moodi, leida uusi võimalusi eneseväljenduseks. I. Siimoni omakäeliselt kirja pandud esialgses tekst oli veidi täpsem. Ürituse eesmärgiks ei olnud niivõrd Eesti Vabariigi aastapäeva avalik (seda tehti vaikelt igas laudkonnas), kuivõrd *meestepäeva* tähistamine, sest kuni 2/3 selleaegsetest meesüliõpilastest pidid teisel-kolmandal kursusel õpingud katkestama ja teenima 2 aastat armees. (Hermes. Pereaarhiiv). Järgnesid organisatsioonilist laadi töökoosolekud. 15.05.1989 võeti TRÜ

Nõukogu saalis 34 asutajaliikme poolt vastu EKÜS Hermes põhikiri. Esimene üldkogu toimus 2.11.1989, kus kinnitati seltsi atribuutika (lipp, vapp, rinnamärgid jne), kodukord ning tegevusprogramm. Edasise aktiivse tegutsemise kohta vaid mõned näited. Lipuõnnistamise tseremoonia 19. mail 1990: üldkogu koosolek, lipu õnnistamine Otepää kirikus, aktus. Kaubandusüliõpilastööde konkurss „*Muutuv Eesti kaubandus*“: auhinnatud tööd kanti ette 17.05.1991 *Lipupäeva* pidulikul konverentsil. Teaduslik konverents „*Eesti majandusteaduse teoreetilised ja praktilised probleemid arenevas turumajanduslikus ühiskonnas*“ (11.05.1992). Diskussioon „*Kaubandus-ettevõtlus a’la Estonia*“ (13.10.1992).

Muutused teaduskonnas (kaubatundjate vastuvõtu lõpetamine ja ühine vastuvõtt ühele kaubanduse erialale 1990, ühine vastuvõtt teaduskonda ja spetsialiseerumine pärast II kursust, instituutide loomine 1992, nende uus ümberkujundamine 1996) mõjutasid EKÜSi Hermes (selle asemel tegutseb 2.04.1997 loodud majandusteaduskonna vilistlasühing – MTÜ Hermes) ja kaubandusõppejõudude (eriti Ivar Siimoni) vahetut aktiivset suhtlemist üliõpilastega. Eesti iseseisvumisel osales Ivar Siimon aktiivselt IME kaubanduse programmide, tarbijakaitse- ja kaubandusseaduse algvariantide koostamisel, avaldas (23.06.1988) üleskutse moodustada TÜ majandusteaduskonna rahvarinde tugigrupp (soovijaid oli 26) ning töötati välja tegevusplatvorm (Perearhiiv), tegeles agaralt turumajandusliku õppe- ja teaduskirjanduse hankimisega kateedrite ja teaduskonnale, otsis selleks sponsoreid, tegeles raha taotlemisega kirjanduse ostmiseks (Viies 2015), juhendas Soome Vabariigi Heinola Ärikolledži üliõpilasgruppi Eestis (1991), tutvustades sh ettevõtteid, Tartut ja Lõuna-Eestit.

1993. aastast sai Ivar Siimoni uuteks õppe- ja teadustöö valdkondadeks *turismindus* ning *tooted ja toodangustrateegiad*. Ta stažeeris Eesti Turismiametis ja suuremates turismifirmades (AS Estonian Holiday, Herman Travel), osales oktoobris 1994 Viini Majandusakadeemia turismialastel seminar-õppustel Tallinnas. Pidas *venia legendi* teemal „*Turismindus ja regionaalne turismipoliitika*“ (26.10.1994), mis näitas, et ta on jõudnud tema jaoks uues ainevaldkonnas igati arvestatavale tasemele (TÜ arhiiv). Aitas kaasa Lõuna-Eesti Turismikeskuse loomisel. Turismialaste ainete õpetamisega alustas I. Siimon Pärnu Majanduskoolis, olles turisminduse eriala jaoks esimene teaduskraadiga õppejõud. Samas osales ta aktiivselt kolledži loomises, nii koostöös Pärnu kolleegidega kui ka TÜ majandusteaduskonna *toetusgrupis*. Kuna uue valdkonna ained olid ka ülikooli ärijuhtimise diplomioppe ja turunduse eriaine õppekavas, hakkas ta koostama õppevahendeid. Esimene oli „*Turisminduse alused*“, Tartu 1996. Saksakeelse õppe- ning teaduskirjanduse kasutajana oli I. Siimonil suur huvi eestikeelse terminoloogia kujundamiseks. Siinkohal üks näide: ta selgitas ja võttis kasutusele mõisted *turismimajandus*, *turismindus* (*turismitööstuse* asemel) ja *turismiteenus* (*turismitoote* asemel). Seda kõike suutis ta teha vaatamata rasketele aegadele (poja surm 1994, venna surm 1995).

Ivar Siimoni on iseloomustatud sõbraliku, inimliku, taktitundelise, abivalmi, suhtlemisaldis inimesena. „Ivar oli hea kõneleja, kes tõi alati kujundlikke näiteid ning armastas rääkida ka väikseid nalju või asjakohaseid anekdoote tõsisemate temade sisse. Avalike esinemistega tuli ta kenasti toime. Kui kateedri koosolekutel anti ootamatult sõna arvamuse

avaldamiseks arutatava probleemiga lähemalt kokku puutuvatele inimestele, siis suutsid vähesed oma seisukohti nii ladusalt ja loogiliselt selgitada kui Ivar.“ (Mauring 2016) „Ivar oli optimistlik inimene, ei juhtunud kuulma kurtmist, kirumist, hädaldamist, ta pigem julgustas või lohutas – küll kõik laabub, saab korda. Eriliselt on meelde jäänud Ivari abivalmidus kolleegina ja sõbramehena. Autoomanikuna sõidutas ta vajadusel meid või võttis kaassõitjaks teaduskonna üritustele.“ (Viires 2016) Isikupära avaldus ka nt jalutuskepis (ilus mahagonivärvi) koolipõlves saadud sporditrauma tõttu, huumorimeeles, autosõidu maneeris, suhtlemises, loovuses. Ivar oli oma iseloomulike elavate žestidega suhtlemisaldis kõigiga (üliõpilased, kolleegid, sõbrad, Pangodi naabrid, sealne külakogukond). Loovus ilmnes „oma“ tehnoloogiate viimistlemises ja propageerimises, nt sõiduauto kerelt roosteplekkide eemaldamiseks; suitsuahju ehitamiseks jne.

Ivar Siimon oli mitmekülgne. Kolleegid Taaralinnas kirjutasid tema 50. sünnipäeva õnnitluspöördumises: lugupeetud koolmeister, endine suurtükiväelane, praegune ehitaja, aednik ja muidu üks tõsine eesti mees (Perearhiiv). Ja alati sihikindel, võitleva loomuga, kes võitles tegusalt lõpuni. Juunis 1998 osales Värskas majanduspoliitika rahvusvahelisel teaduskonverentsil, töötas oma kavandatava õppevahendi kallal. Kuni oktoobri keskpaigani viis läbi õppetööd Tartu Ülikoolis ja TÜ Pärnu kolledžis. Perearhiivis on I. Siimoni oma käega täidetud tööarvestusleht, mille viimase sissekande kohaselt viis ta läbi õppetööd aines *Turunduse alused* ärijuhtimise ning turismi- ja hotelliettevõtluse 2. kursuse üliõpilastele. Ta ei olnud loobunud ka mõttest sõita Vilniusesse konverentsile, mille toimumise ajaks viidi ta aga juba haiglasse. P. Viires (2016) meenutab: „Viimasel kohtumisel kopsuhaiglas oli hämmastav tema elutahe, töötahe ja optimism. Ivaril olid haiglas kaasas materjalid ja kirjandust, ta viipas voodikapi sahtli suunas ja ütles, et peab tööle hakkama.“. Paar viimast Ivari käega kirjutatud lehte on perearhiivis. Mõned viimased lõigud lubas ta siiski minul kodus tõlkida ja rõõmustas, kui nägi seda osa ka arvutitrukina. Õppevahend „*Tooted ja tootestrategiad*“ (toimetanud A. Siimon, kaasautorid Rein ja Rünno Lumiste) ilmus postuumselt 2000. aastal.

Ivar-Jüri Siimon lahkus meie hulgast 20. novembril 1998.

Kasutatud allikad

- Adamson, A.** 2017. Ivar Siimonist õppejõuna. Tartu. Käsikiri.
- Evert, J.** 2016. Meenutusi dotsent Ivar Siimonist. Tartu. Käsikiri.
- Mauring, T.** 2016. Mälestusi Ivar Siimonist: Tartu. Käsikiri.
- Krinal, V.** 1999. Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. 2008. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- TÜ arhiiv. Ivar-Jüri Siimon (TRÜ). Üliõpilase isiklik akt 29.06.1960–13.06.1965 (53 lk). Isiklik toimik 21.05.1965–20.11.1998 (207 lk). Rektoraadi kantselei toimik 30.04.1968–27.06.1973 (199 lk).
- Türk, K.** 2017. Mõtteid Ivar Siimoni mälestusartiklile. Tartu. Käsikiri.
- Viires, P.** 2016. Mälestusi Ivar Siimonist. Tartu. Käsikiri.

Jaauar-juuli, 2017
Aino Siimon

DOZENT IVAR-JÜRI SIIMON (9.02.1937–20.11.1998) IN MEMORIAM

I.-J. Siimon hat seine Spur in der Geschichte der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der Universität Tartu als Wissenschaftler, Lehrkraft und Leiter hinterlassen: er erlangte den akademischen Grad (Kandidat der Wissenschaften), wurde Dozent, war tätig als Prodekan und Lehrstuhlleiter. Seine Kindheit verbrachte Ivar Siimon in Kehtna und Polli und die Schulzeit in Haapsalu. 1957 begann sein Studium an der Tallinner Marineschule, von da wurde er in die Sowjetarmee einberufen. 1960 wurde er aus dem Militärdienst entlassen und begann sein Studium an der Tartuer Staatlichen Universität. Das Thema seiner Diplomarbeit war die öffentliche Verpflegung, die später zu einem wesentlichen Forschungsgebiet von I. Siimon wurde. 1965 beendete er sein Studium Warenkunde von Lebensmitteln und begann als wissenschaftlicher Mitarbeiter im Handelslabor zu arbeiten. Ivar Siimon erhielt das Stipendium des Ministeriums für Hochschulbildung der UdSSR für die Fortbildung an der Karl-Marx-Universität Leipzig (15.12.1967–15.10.1968). Danach folgte die Aspirantur.

Am 25. Mai 1973 verteidigte I.Siimon an der Tartuer Staatlichen Universität seine umfangreiche Doktorarbeit (453 Seiten) zum Thema Probleme der Verpflegung am Tätigkeitsort der Bevölkerung (anhand der Beispiele der Estnischen SSR). Ein umfassendes wissenschaftliches Referat in der russischen Sprache (68 Seiten) wurde insgesamt an 102 Adressaten verschickt. Als hauptamtliche Lehrkraft begann er seine Tätigkeit am 29.12.1972, er wurde Lektor im Lehrstuhl Warenkunde und Organisation des Handels. I. Siimon beschäftigte sich aktiv als öffentlicher Prodekan der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät auf dem Gebiet der Erziehungsarbeit der Studenten, außerdem wirkte er als Kurator von Estnischen Studentenbrigaden. Seit 1977 war er als stellvertretender Dozent tätig. 9 Jahre nach der Erlangung des akademischen Grades erhielt I.Siimon die Berufung als Dozent. Am 28.09.1984 wurde er zum Lehrstuhlleiter ernannt. Die Ergebnisse seiner Forschungsarbeiten sind in Monografien und den Forschungsberichten des Handelslabors erschienen. I.Siimon knüpfte die Kontakte mit den ökonomischen Fakultäten in Vilnius und Lettland an und pflegte sie aktiv. Er war Initiator, Organisator, Berater und aktiver Mitwirkender bei dem Verein der Handelsstudenten Hermes.

Nach der Eigenständigkeit Estlands beteiligte sich I. Siimon aktiv an der Zusammenstellung der Handelsprogramme von IME (Eigenwirtschaftlichkeit Estlands), ebenso der Grundvarianten des Verbraucherschutzes und des Handelsrechts. 1993 begann er sich mit dem neuen Forschungsgebiet, Tourismus, zu beschäftigen. Er war der erste und der einzige Gastlektor mit dem akademischen Grad am Pärnu College, er erstellte ein Lehrmittel. Ivar Siimon war produktiv bis zu seinem Ende. Im Juni 1998 nahm er an der Konferenz in Värskä teil, er arbeitete an der Erstellung des neuen Lehrmittels Produkte und Produktstrategien (es erschien posthum 2000), bis Mitte Oktober erteilte er Unterricht an der Universität Tartu und am Pärnu College und beabsichtigte die Reise nach Vilnius, um an der wissenschaftlichen Konferenz teilzunehmen. Der Lebensweg von Ivar Siimon endete am 20. November 1998.

Aino Siimon

**ASSOCIATE PROFESSOR IVAR-JÜRI SIIMON (9.02.1937–20.11.1998)
IN MEMORIAM**

I.-J. Siimon has left a deep imprint on the history of the Faculty of Economics as a researcher, teaching staff and head. He received a Candidate of Sciences degree (*Kandidat nauk*), was invited to the position of an assistant professor and worked as a vice-dean and head of Chair. Ivar Siimon spent his childhood in Kehtna and Polli, his school-years in Haapsalu. In 1957 he began studies in Tallinn Marine School, from where he was called into service at the Soviet Army. In 1960 he demobilised and commenced studies at Tartu State University. An important area of I. Siimon's research for years to come – public catering – originated from his thesis. In 1965, he graduated from the university with a degree in food product commodities and started working as a junior researcher in the Laboratory of Commerce. Ivar Siimon was one of the first who received a USSR Ministry of Higher Education scholarship for training at Leipzig Karl Marx University (15.12.1967–15.10.1968). This was followed by a stationary post-graduate study period (*aspirantura*).

I. Siimon defended his substantial candidate's dissertation (453 pages) on the topic of *Problems with locality based catering of population (in the example of Estonian SSR)* on 25th May 1973. He had to compile a thorough abstract in Russian (68 pages), which was sent to 102 addressees overall. He became a part of permanent teaching staff on 29th December 1972, when he was elected senior lecturer at the Chair of Commodities and Organisation of Trade. His societal activity is illustrated by the fact that he was assigned the role of vice dean for educational work of students and lead the groups of EÜE (*Estonian Students' Building Troop*). As of 1977, he was employed as an acting assistant professor. I. Siimon received an invitation to become an assistant professor from Moscow on 2nd March 1982, therefore, 9 years after defending candidate's degree. He was elected head of chair on 28th September 1984. His research results have also been published as monographies of laboratory of commerce and research articles under a different field – problems of food product assortment and quality. Ivar Siimon initiated contacts and kept in touch with economists from University of Vilnius and University of Latvia and was one of the initiators, organisers, advisors and active participants of Estonian Trade Students' Union Hermes.

When Estonia became independent again, Ivar Siimon actively took part in developing the initial versions of trade programmes, consumer protection and trade act of the Self-Managing Estonia (the Estonian abbreviation IME). As of 1993 he became interested in tourism as his new area of research and teaching. He was the first and only visiting professor with a candidate's degree at Pärnu College and published teaching materials. Ivar Siimon strived actively until the very end. In June 1998, he attended a conference in Värskä, worked on his teaching material *Product and Product Strategy* (was published posthumously in 2000), conducted teaching until mid-October at University of Tartu and Pärnu College, was preparing to attend a research conference in Vilnius. Ivar Siimon passed away on 20 November 1998.

Aino Siimon

XXV RAHVUSVAHELINE MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTS, VIIENDAT KORDA JÄNEDEL

Kahekümne viies ehk nn juubelikonverents 2017. aasta suvel (29. juuni kuni 01. juuli) toimus Jänedal juba viiendat korda. Esimese päeva, neljapäeva pärastlõunal avas konverentsi **Matti Raudjärv** (Tartu Ülikool /TÜ/), konverentsiseeria algataja ning kõigi varasemate ja XXV konverentsi peakorraldaja-koordinaator. Konverentsilauda ehtisid järjekorras Eesti, Euroopa Liidu, Saksamaa, Georgia ja Venemaa laualipud, märkimaks konverentsil ning ajakirjas avaldatud autorite- osalejate asukohariike.

Esmalet mälestati meie hulgast raske haiguse tõttu lahkunud konverentsi suurepäras- t, pikaajalist saksa keele tõlki ja tõlkijat, meiega head koostööd alates 1996. aastast teinud **Anu Schulzi (24.04.1954 – 19.05.2017)**.

Tervitati ja õnnitleti konverentsi uut sekretäri **Kaarin Birki** (TTÜ), kes oli äsja edukalt Tallinna Ülikooli magistrantuuri inglise filoloogi-õpetaja diplomiga lõpetanud. Palju edu ja head koostööd ka edaspidiseks!¹

Seejärel õnnitleti, tänati senise koostöö eest ja sooviti edu TTÜ emeriitprofessor (alates 01.01.2017) **Sulev Mäeltsemehele**, kes on olnud meie konverentsidel osaline selle esimesest korrast alates, ühtlasi on ta pikka aega ka konverentsi toimkonna liige, publikatsioonidesse aktiivne artiklite kirjutaja ja meie ajakirja toimetaja. Konverentsi ja ajakirja toimkond loodab ka edasisele viljakale koostööle!

Järgnevalt tegi Matti Raudjärv ettekande teemal: „Ülevaade konverentsidest ja publi- katsioonidest aastatel 1984, 1994–2017“² (eesti keeles, tõlgega saksa keelde)³.

Sellele järgnenud plenaaristungil, mida juhatasid **Üllas Ehrlich** (TTÜ), **Janno Reiljan** (TÜ) ja **Matti Raudjärv** (TÜ), toimusid järgmised ettekanded:

1. **Detlev Ehrig** (Bremeni Ülikool, Saksamaa LV) – From Brussels to Washington: a critical look on the german current account surplus (saksa keeles, tõlgega eesti keelde)
2. **Armin Rohde, Bettina Günther** (mõlemad: Ernst-Moritz-Arndti nim. Greifswaldi Ülikool, Saksamaa LV) – Critical Considerations of the Eurosystems Monetary Policy (saksa keeles, tõlgega eesti keelde)
3. **Wolfgang Eibner** (Ernst-Abbe nim. Jena Rakendusülikool, Saksamaa LV) – Causes, limits and perspectives of the ECB's low interest rate policy, with a particular focus on European governmental debt (saksa keeles, tõlgega eesti keelde)
4. **Sulev Mäeltsemees** (TTÜ) – Pealinn ja pealinna regioon kohaliku omavalitsuse süsteemis (ettekanne jäi osalejatele ajakirjast lugeda, sest aja puudusel /kuna eelnevate

¹ Eelmine tubli sekretär (Reet Nurges, TTÜ) siirdus 2016 suvel, pärast meie eelmist, XXIV konverentsi, lõplikult pensionile.

² Pea samasisuline mahukas artikkel on avaldatud ajakirja käesolevas numbris.

³ Tõlgiks oli seekord juba mitmendat korda (2015–2017) väga asjatundlik Toomas Metsis, kes näiteks eelmise aasta XXIV konverentsil Jänedal tõlkis ettekandeid ja diskussioone Anu Schulziga vaheldumisi.

ettekannete puhul toimusid sisutihedad ja kavandatust pikemad diskussioonid/ jätsime selle ära)

5. **Tiit Urva** (TÜ, Narva kolledž) – Muutuste juhtimise jätkusuutlikkuse alused ettevõtetes (eesti keeles, tõlkega saksa keelde)

Konverentsi teisel päeval reedel (30.06.2017), toimus kaks istungit (kõik ettekanded olid inglise keeles, tõlketa):

I istung, mida juhatasid **Detlev Ehrig** (Bremeni Ülikool) ja **Armin Rohde** (Greifswaldi Ülikool) ning toimusid järgmised ettekanded:

1. **Mariia Chebotareva** (Voroneži RÜ, Venemaa; TÜ), **Peter Friedrich** (TÜ) – Microeconomic models of functional overlapping competing jurisdictions (FOCJ)

2. **Jelena Rootamm-Valter** (TÜ, Narva kolledž), **Marina Metreveli** (Georgia Tehnikaülikool, Georgia-Tbilisi; Georgia Parlament) – Juhtimisstrateegiate ja majanduspoliitika vastastikune mõju: turisminduse näide

II istung, mida juhatasid **Wolfgang Eibner** (Jena Rakendusülikool, Saksamaa LV), **Peter Friedrich** (TÜ). Ettekanded olid järgmised:

1. **Klaus Schrader, Claus-Friedrich Laaser** (mõlemad Kieli Maailmamajanduse Instituut /Kieli MMI/, Saksamaa LV) – New protectionism, sanctions and EU disintegration: challenges for Baltic trade

2. **Sirje Pädam** (TTÜ) – Tallinna tasuta ühistranspordi majanduslikud aspektid

Ettekannete ja diskussioonide järel (pärast teist istungit) toimus konverentsi lõpetamine, mille tegi Matti Raudjärv,⁴ tänades kõiki osalejaid ja panustajaid, soovis neile kordaminekuid ning osalemist ka järgmisel XXVI konverentsil 2018. aastal kui tähistame Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva ja 100 aastat tänase Tallinna Tehnikaülikooli asutamisest!

Algselt oli õhtupoolisel **III istungil** kavas kaks ettekannet:

1. **Irina Gogorishvili** (Tbilisi Riiklik Ülikool, Georgia)⁵ – Formation of an environment suitable for the formation of highly qualified personnel in developing countries

2. **Alexander Sichinava, Dali Sekhniashvili** (mõlemad: Georgia Tehnikaülikool, Tbilisi-Georgia)⁶ – Issues of activating attraction of home investments to improve the investment policy in Georgia

⁴ Allakirjutanul oli XXV juubelikonverentsist telefonitsi lühiantervjuu Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) reporter-toimetaja Uku Toom'iga, mida reedel, 30. juunil 2017 ERRi Vikerraadios mitmes täistunni uudistesaatel edastati. TÜ pressinõuniku sõnul läks teade meie konverentsi toimumisest Jänedal ka Tartu Ülikooli infolisti.

⁵ Professor Irina Gogorishvili osales 2016. aastal konverentsil Jänedal, tegi ettekande ning ilmus ka tema inglise keelne artikkel meie ajakirjas „Eesti majanduspoliitilised välitlused“ numbris 1-2016. Tema järjekordse ettekande teesid oli esitatud ka 2017. aasta konverentsile.

⁶ Ettekande teemal esitati autorite poolt artikkel, mis suunati retsenseerimisele ning kuulub edaspidi meie ajakirjas avaldamisele.

Tiheda õppetöö ja eksamite vastuvõtmise tõttu Tbilisi RÜ-s ja järjekordsete õppejõudude kohtadele valimistega Georgia Tehnikaülikoolis, ei olnud paraku neil võimalik seekord Jäned konverentsil osaleda. Küll andsid kõik lubaduse järgmisel aastal meie konverentsiga ühineda ja ajakirja jaoks artiklid kirjutada!⁷

Pärast konverentsitöö lõppemist reedel, toimusid nn „malematšid“⁸ – osalejaid oli kuus: Saksamaa LV-st Wolfgang Eibner ja Armin Rohde ning Eestist Üllas Ehrlich, Sulev Mäeltsemees, Matti Raudjärv ja Tiit Urva. Seega mängiti kolmel laual – esimeseks korra oli see ehk isegi sobiv!? Kuna kõigil osalejatel olid malemängudega pikad vaheajad olnud, siis otsustati väga tõsiselt turniiri mitte korraldada (ning loobuda paremusjärjestust), vaid toimunud mängu võeti kui harjutustreeningut (kuid mitte kerget!) edaspidiseks. Malesündmus oli rahvusvaheline, huvitav, õigustas end ning ühiselt otsustati järgmisel aastal seda korrata (ilmselt on nüüd asjaosalistel ehk põhjust aega leida ja ka stiimul vahepeal maletada, et järgmisel aastal põnev malesündmus /vähemalt konverentsil osalejate jaoks?/ teist korda ja eesmärgipärasemalt läbi viia). Oluline on aga see, et algus on tehtud! Tahaks loota, et see on meie konverentsile peale ettekandeid ja diskussioone ka lisaväärtuseks! Tänud ja loomingulist indu osalejatele, aga motivatsiooni edaspidiseks ka teistele!

Traditsiooniline neljapäeva õhtune mitmekesine ja meeldiv kultuuriprogramm (Tapa Muusikakooli kitarriõpetaja Aleksander Bondarevi ja kolme noore õpilase-tütarlapse /kitarr, mandoliin, flööt ja laul/ esituses), reede õhtune tervistav sauna- ja spordiprogramm⁹ ning laupäeva ennelõunane hariv tootmise-tehnika ja tehnoloogilise kultuuri programm (Moe Piiritusvabrik ja Eesti Piiritustööstuse Muuseum) olid samuti päeva- korras.

Valdavalt kõigi osalejate poolt tähendati konverentsi lõppedes, sealt lahkudes – olid sisukad ja head ettekanded-diskussioonid, oli mõnusat vaheldust konverentsitöö kõrval ning järgmisel, 2018. aastal (100 aastat Eesti Vabariiki /24. veebruar 1918/ ja 100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis /17. september 1918/ !), tasub kindlasti jälle tulla!

Pärast konverentsi oli osalejatel võimalus ka olulisest Eesti kultuurisündmusest osa saada (mida osa ka tegid!). Nimelt toimus ajavahemikul 30. juuni – 02. juuli 2017

⁷ Enne konverentsi saatis professor Alexander Sichinava osalejatele inglise keelse sõbraliku tervituse (vt artikli lõpus). Südamliku tervituse konverentsile saatis Skype'i teel ka majanduspoliitika professor Irina Gogoroshvili. Need tervitused avaldati konverentsi avamisel.

⁸ Konverentsi programmis oli kirjutatud:

UUS! Teeme ühiselt traditsiooniks ja meie konverentsi lisaväljundiks – Väikmaleturniir (rahvusvaheline!): „*Meenutame – Eesti malegeenius, maailmakuulus maletaja Paul Keres (7.01.1916 – 5.06.1975)*“: korraldaja-koordinaator – Sulev Mäeltsemees (TTÜ).

⁹ Konverentsi ajal oli kolleegidega palju huvitavaid jutuajamisi. Näiteks osalejad Kieli Maailmamajanduse Instituudist teatasid, et nende instituudi juhtkond on meie konverentsi ja ajakirja jälginud-lugenud juba pikemat aega, on nendest heal arvamusel ja toetavad igati instituudi inimeste osalemist majanduspoliitika konverentsidel Eestis ning artiklite publitseerimist meie ajakirjas. Kindlasti on see meie tööle suurepärane hinnang, sest tegemist on maailmas väga tunnustatud Instituudi ja seal töötavate kõrge kvalifikatsiooniga majandusteadlastega.

Tallinnas XII noorte laulu- ja tantsupidu – üks ainulaadsemaid kogu maailmas. See andis veelkord võimaluse kinnitamaks, et eesti kultuur on pika ajalooga, huvitav, arendav ja rikas, Eestimaa aga ilus ning külalislahke!

Matti Raudjärv (Tallinnas, Piritä-Kosel, juulis 2017)

Artikli lisa:

Kollee Alexander Sichinava tervituskiri meie XXV juubelikonverentsile Georgia Tehnikaülikoolist (GTÜ, Tbilisi)¹⁰:

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი საინჟინრო ეკონომიკის, მედიის ტექნოლოგიების და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი საინჟინრო ეკონომიკის დეპარტამენტი		GEORGIAN TECHNICAL UNIVERSITY Faculty of Engineering Economics, Media Technology and Social Sciences Department of Engineering Economics
მისამართი: კონსტავას ქ. 77 ტ. 010082010 0175, სადაზარალო ფაქსი: +995 322 365 391 www.gtu.ge 77 Merab Kostava Street		Tbilisi 0175, Georgia Tel.: +995 322 365 391 www.gtu.ge

№ 70 თბ. 28. 06. 2017

Mr. Matti Raudjärv
University of Tartu, Mattimar OÜ
Initiator of the conference series and Organiser/Coordinator,
Chief Editor of publications

We would like to greet from Georgia to the participants of the **25th international scientific conference on economic policy on the subject Economic Policy in the EU Member States – 2017**. We are pleased that such high-level conferences are held in Estonia.

Also the periodical publication (research journal/collection) will appear in 2017 in the 25th annual volume, for the eleventh year under the current name Estonian Discussions on Economic Policy. And our congratulations on this occasion too.

We deeply believe that such kind of conferences promote the development of science as well as the scholarship and friendship of scholars in different countries. We would like to proudly inform you that the Estonian side has done many good things for the development of Georgian science and economics.

We especially want to thank **Mr. Matti Raudjärv** for his contribution in the students' education process and particularly appreciate for sharing his experiences with professors of Georgian Technical University.

Unfortunately for unbiased reasons, we cannot attend the conference.

We wish you successful holding of the conference.

With great respect,
Alexander Sichinava,
Professor,
Head of the Engineering Economics Department of Georgian Technical University,
Vice president of the Academy of Social Sciences,
Academician of the Georgian Engineering Academy,
Chief Editor of scientific magazine "Business Engineering", Georgia

¹⁰ Kiri on skaneeritud ning saadud e-mailiga enne konverentsi algust, 28. juunil 2017.

DIE XXV. INTERNATIONALE WISSENSCHAFTSKONFERENZ FÜR WIRTSCHAFTSPOLITIK, DAS FÜNFTE MAL IN JÄNEDA

XXV INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE ON ECONOMIC POLICY, FOR THE FIFTH YEAR AT JÄNEDA

Die fünfundzwanzigste bzw. die sog. Jubiläumskonferenz im Sommer des Jahres 2017 (29. Juni – 01. Juli) fand bereits das fünfte Mal in Jäneda statt. Inhaltlich fand die Arbeit wie folgt statt:

The twenty-fifth, i.e. Jubilee Conference in summer 2017 (29 June – 01 July) was held at Jäneda for the fifth year already. The work was essentially conducted as follows:

ERÖFFNUNG DER KONFERENZ (29.06.2017) und der Vortrag „Überblick der Konferenzen und Publikationen (1984, 1994–2017)“: **Matti Raudjärv** (Universität Tartu /UT/), Initiator der Konferenzreihe und Hauptveranstalter-Koordinator der XXV. Konferenz.

PLENARSITZUNG (29.06.2017, alle Beiträge auf Deutsch oder auf Estnisch, mit Übersetzung);

Moderator: **Üllas Ehrlich** (Technische Universität Tallinn /TUT/), **Janno Reiljan** (UT), **Matti Raudjärv** (UT)

Vorträge:

1. **Detlev Ehrig** (Universität Bremen, Deutschland) – Von Brüssel nach Washington: Ein kritischer Blick auf die deutschen Leistungsbilanzüberschüsse
2. **Armin Rohde, Bettina Günther** (beide: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Deutschland) – Kritische Betrachtungen zur Geldpolitik des Eurosystems
3. **Wolfgang Eibner** (Ernst-Abbe-Jena Hochschule, Deutschland) – Ursachen, Grenzen und Perspektiven der Niedrigzinspolitik der EZB unter besonderer Beachtung euro-päischer Staatsverschuldung
4. **Sulev Mäeltsemees** (TUT) – Hauptstadt und Hauptstadtregion im System der lokalen Gebietskörperschaften
5. **Tiit Urva** (UT, Narva college) – Grundlagen für nachhaltiges Change Management in Unternehmen

Danach war: Abendessen und Kulturprogramme.

VORTRÄGE UND DISKUSSIONEN (30.06.2017, alle Beiträge auf English, ohne Übersetzung)

I. Sitzung:

Moderator: **Detlev Ehrig** (Universität Bremen), **Armin Rohde** (Universität Greifswald). *Vorträge:*

1. **Klaus Schrader, Claus-Friedrich Laaser** (beide: Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel/IfW/ Kiel, Deutschland) – Aufkeimender Protektionismus. Sanktionen und Brexit: Herausforderungen für den baltischen Außenhandel

2. **Jelena Rootamm-Valter** (UT, Narva college), **Marina Metreveli** (Georgien Technische Universität, Georgia-Tbilisi; Parlament von Georgia/ Parliament of Georgia) – Correlation of management strategies and economic policy: a sample of the tourism sector

II. Sitzung:

Moderator: **Wolfgang Eibner** (Jena Hochschule, Deutschland), **Peter Friedrich** (UT). *Vorträge:*

1. **Mariia Chebotareva, Peter Friedrich** (beide UT) – Mikroökonomische Modelle für functional overlapping competing jurisdictions (FOCJ)
2. **Sirje Pädam** (TUT) – Economic aspects of free public transport in Tallinn

III. Sitzung:

Moderator: **Claus-Friedrich Laaser, Klaus Schrader** (beide: IfW Kiel)

Vorträge:

1. **Irina Gogorishvili** (Staatliche Universität Tbilisi, Georgia) – Formation of an environment suitable for the formation of highly qualified personnel in developing countries
2. **Alexander Sichinava, Dali Sekhniashvili** (beide: Georgien Technische Universität, Tbilisi-Georgia) – Die Fragen der Aktivierung der Anziehung von innerstaatlichen Investitionen zur Verbesserung der Anlagepolitik in Georgia

SCHLUSS-SITZUNG (30.06.2017)

und danach befandete Blitzschachturnier (International, möglich die zukünftige Tradition!) statt:

“Erinnern – estnische Schachgenie, weltberühmter Schachspieler Paul Keres (7.01.1916 – 5.06.1975)“: Veranstalter-Koordinator – Sulev Mäeltsemees (Technische Universität Tallinn /TUT/)

Danach befandete Gesundheits- und Sportsprogramm statt.

Naturprogramm (01.07.2017)

Vormittag: Moe Fine Spirit Distillery and Estonian Spirit Museum,

Danach: Mittagessen und Abfahrt aus Jäneda.

August 2017

Hochachtungsvoll – Sincerely

Matti Raudjärv

AASTA 2017 – KAHEKÜMNE VIIENDAT KORDA MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSE JA -PUBLIKATSIOONE EESTIS

2017. aastal (29. juuni – 01. juuli) toimus majanduspoliitika konverents juba 25. korda, st esimene teaduskonverents 24.–26. mail 1984. aastal ehk 33 aastat tagasi oli kolmepäevane¹ ja see viidi läbi nn laevakonverentsina mootorlaeval „Vanemuine“², mis sõitis siis piki Emajõe, mööda Peipsi ja Pihkva järve ning Värsksa lahte Värskasse. Teisel päeval sõideti ka piki Velikaja jõge Venemaale Pihkvasse (seal toimus põnev linnaekskursioon ja lõunatati) ning siis tagasi Värskasse.

Esimesel konverentsil alustati 24. mail 1984 avaplenaaristungiga Tartus Toome-mäel ülikooli Ajaloomuuseumis kell 10.00, mille lõppemise järel oli lõuna kell 12.00 tollaegses restoranis „Kaunas“ Emajõe kaldal. Kell 13.15 hakkas laev liikuma ning tööd jätkati laeval. Värskasse jõuti kell 19.00 ning õhtusöök oli kohe laeva randumiskoha kaldapealsel toitlustusettevõttes „Ämblik“. Nälg kustutatud, liiguti jalgsi endisesse Eesti Vabariigi ohvitseride Põhjalaagrisse (see tegutses enne Eesti okupeerimist), ca 2,5 km. Põhiline konverentsitöö toimus kolmes sektsioonis siis kui laev sõitis: esimesel päeval – Tartu-Värsksa; teisel päeval – Värsksa-Pihkva-Värsksa. Mõlemad ööbimised olid Värsksa Põhjalaagri barakkides. Konverents lõpetati kolmandal päeval lõpp-plenaaristungiga Põhjalaagri endises ohvitseride kasiinos ning seejärel sõideti laeva meeleolukalt tagasi Tartusse.

Aastatel 1984, 1994–1995 toimus konverents tollaegses Eesti õpetajate Värsksa suvekoolituskeskuses (tegutses pärast Teist maailmasõda), st endises Põhjalaagris, edasi 1996. aastast juba paremate tingimuste võimalusel Värsksa Sanatooriumi suurepärastes ruumides. Samal aastal (1996) oli konverents esimest korda ka rahvusvaheline, väliskülalisteks eeskätt kolleegid Saksamaa LV kõrgkoolidest. Seega oli meie teaduskonverents käesoleval, 2017. aastal, 22. korda ka rahvusvaheline.

2017. aastal möödus ka **23 aastat** laevakonverentsi jätkamisest järgmise, teise konverentsina Värskas (1994). Paraku oli selleks ajaks endine laev sõidukõlbmatuks muutunud, uut laeva ei olnud võtta ning põhiliselt kasutasime tellitud bussitransporti (tõsi, mõnel korral kasutasime Tartust Värskasse või tagasi sõitmiseks ka kiirlaeva, aga see polnud sobiv koht konverentsi pidamiseks, vaid laev oli lihtsalt transpordivahendiks). **Kokku toimus 20. korral nn „Värsksa konverents“** (1984, 1994–2012). Värskas toimusid alati huvitavad ja sisukad ettekanded ning diskussioonid, vabal ajal

¹Teine (27.–28.05.1994), kolmas (25.–26.08.1995) ja neljas (28.–29.06.1996, esimest korda rahvusvaheline) konverents olid kahepäevased, edasi aastast 1997 aga juba kolmepäevased. Ühtlasi otsustati, et kolmepäevane konverents algab Jaanipäeva järgselt, esimesel neljapäeval. Varasemate katsetatud aegade kõrval oli see aeg kõige sobivam Eesti kõrgkoolide kolleegidele, aga samuti enamikule teistest riikidest tulnud osalejatele.

²Tollase laevakonverentsi korraldaja M.R. – kui ei eksi, siis oli see vist üldse esimene (või üks esimesi ja vähesedi haruldasi) laevakonverents Eestis sellel ajal? Täna on eeskätt merelaevadel korraldatavad konverentsid ja nõupidamised Eestis juba suhteliselt tavalised, kuid mitte alati kõigile, sh eriti kõrgkoolidele, taskukohased!

(alates kolmepäevasest konverentsist 1997) toredad kohalikku, Seto kultuuri tutvustavad kontserdid-esinemised, terviseprogrammid ja väga nauditavad ning meelirikastavad loodusretked (kõik see on traditsiooniliselt ka edaspidi jätkunud ning kindlasti eeskätt tänu heale korraldus- ja ideemeeskonnale ning konstruktiivsele koostööle, seda nii Eestis kui koostöös teiste riikide kolleegidega).

Alates 2013 jätkati mõnede osalejate soovil (kes ise küll pole veel Jänedale jõudnud?) konverentsidega kohavahetuse-vahelduse ja mitmekesisuse huvides **Jänedal mõisas** (mõis valiti konkursi, parema pakkumise korras välja rohkem kui kümne potentsiaalse koha hulgest). See tähendas mitte ainult uut asukohta ja teisi võimalusi, vaid ka täiendavaid nägemusi ja uusi arenguid konverentsi esimese päeva õhtustes rahvuslikes kultuuriprogrammides, teisel päeval konverentsi ettekannete ja diskussioonide lõppedes tervistavates ja sporditegevustes ning kolmandal päeval loodusmatkadele-ekskursioonidel. Täna võib ka nii ütelda, et alates 21. majanduspoliitika rahvusvahelise teaduskonverentsist aastal 2013, on meie konverentsist nn **mõisakonverents** saanud. Aasta 2017 – viiendat korda järjest Jänedal. Miks mitte ka edaspidi konverentsi Jänedal korraldada, võib-olla ka kümnendat korda Jänedal!? Kõik on osalejate soovil võimalik. See tähendaks kindlasti märkimisväärset nn saavutust, kakskümmend korda Võrkas ja kümme korda Jänedal. Aga, eks võimalused ja aeg näitavad, kuidas sündmused toimuvad.

Traditsiooniline on ka konverentsi korraldus – toimunud on nii teadus- ja praktilised ettekanded kahel päeval ning loodusprogramm kolmandal päeval. Siiski on Jänedal püütud esimesel päeval lisaks ettekandele-ettekannetele ümarlauda aktuaalsetest majanduspoliitika küsimustest koos majanduspraktikutega korraldada. On jäänud ka selle juurde, et ettekanded ei toimu mitte kahes-kolmes sektsioonis paralleelselt, vaid kõik ettekanded toimuvad ühiste istungitena korraga kõigile osalejatele. Sellega oleme kindlustanud selle, et kõigil osalejatel on võimalus kõiki ettekandeid kuulata ning kõigis diskussioonides osaleda. See oli ka paljude osalejate soov ning seepärast pole konverentsi korraldajad ka inimeste hulga suurendamise nimel pingutanud. Suur konverentsil osalejate hulk tingiks ilmselt ka ettekannete jaotamise sektsioonide vahel. Sel juhul oleks aga kõigil osalejatel kõigi ettekannete kuulamine välistatud. Praktika on näidanud, et väiksemas konverentsi osalejate ringis on ka diskussioonid sisukamad ja viljakamad olnud ehk teisiti – inimeste suhtlemine on vahetum.

Ka ettekannete välisel ajal on Jänedal jäänud endiste traditsioonide juurde – esimesel õhtul on saanud osa kohalikust kultuurist, teisel on toimunud spordi- ja terviseprogramm ning kolmanda päeva ennelõunal loodusprogramm. Nii kultuuri- kui spordi- ja terviseprogrammi kõrval on korraldajad oluliseks ka loodusprogrammi pidanud. Seda nii meie oma inimeste, aga eriti just väliskülaliste jaoks, et tõepoolest Eesti kultuuri ja looduse mitmekesisust tutvustada. Eesti on küll suuruselt väike, kuid äärmiselt mitmekesine, sh nii kultuuriliselt kui looduslikult. Tagasiside on olnud hea, inimestele on kogetu meeldinud. Seetõttu on kavas ka edaspidi selliselt jätkata. Samas on aga kõik head ettepanekud alati korraldajate poolt ka tulevikus tänuga vastu võetavad.

Juba 2016. aastal avalikustati korraldajate soovid esialgu kuni aastani 2022 kindlate Eesti jaoks oluliste sündmuste tähistamisega seniseid majanduspoliitika teaduskonverentse jätkata.³ Täna on meil seega välja arenenud traditsiooniline rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents, kus rõhk on pandud mitte kvantiteedile vaid kvaliteedile.⁴

Peatuksime vahemärkusena korra ühel nn „pisiprobleemil“, mis on aastate jooksul nii käesoleva väljaande kui ka traditsioonilise, juba nimetatud majanduspoliitika konverentsidega aeg-ajalt olnud seotud. **Nimelt on aegade jooksul Eestis nelja inimese poolt püütud nii jõu kui kavalusega (ja ka tagaselja) mõlemat sündmust enesele haarata ning ise eestvedajaks hakata**⁵ (kõik on ju nii konverentsi kui

³ Kavandatud on kirjutatud käesoleva ajakirja kroonika osades.

⁴ Kunagi, üheksakümnendatel aastatel, leppisime diskussiooni tulemusel Jüri Sepp'aga Tartu Ülikooli majandusteaduskonnast (kes oli aastani 2006 vahelduva aktiivsusega ka konverentsi kaaskorraldaja ja publikatsiooni kaastoimetaja, siis aga vist väsis või tulid teised täiendavad ülesanded ning huvid?) kokku, et kui konverentsil osaleb sisukalt, st ettekanded-diskussioonid-küsimused-väitlused jms, ca (15) ... 20 inimest ja rohkem, siis võib konverentsi kordaläinuks lugeda. Seni on meil osalejaid rohkem olnud (osa inimesi ka kuulajatena). Tundub, et seni on see seisukoht pidanud. Lisaks on viimastel aastatel ka majanduspraktikud meie konverentsi temaatikast olnud huvitatud. See on igati rõõmustav!

NB! Kuigi, esimene nn laevakonverents oli selles mõttes konstruktiivsem, sest keegi ei läinud konverentsi ajal-vahepeal poodi, tööle või koju, või hilines, või lahkus varem – st pühendumine oli suurem! Aga aeg oli ka teine ning üks liikuvalt laevalt on vist raske ka lahkuda!?

⁵ Siinjuures on huvitav märkida, et kuna Tallinn ja Tartu kipuvad aegajalt erinevates valdkondades võistleva (sh ka akadeemilisel rindel) ning alati pole selge, kes peale jääb, siis seekord oli „võistlus“ viigiline – 2:2, st esialgu esindasid kaks „võistlejat“ Tallinna ja seejärel esindasid kaks „võistlejat“ Tartut, et (vist?) mitte pealinnale alla jääda, ja kindlustasid viigilise seisu. Allakirjutatuna lisaksin seda, et kui keegi tunneb huvi ja küsib minult – kes need inimesed olid – siis ütleksin nii: palun, ärge küsige, see pole oluline ega tähtis ... ! Pole mõtet neid ülevõtmisi katsetada inimesi siinkohal esitleda, sest nad on ise seda juba teinud. Kuid nii mõnelegi kolleegile on need inimesed varasemast teada ...! Samas on aga kummaline (need inimesed on vist oma ebaõnnestumistest pettunud!), et mõningane nn „kadetsemine ja arusaamatu auahnus“, nii konverentsi kui publikatsiooni halvistamise püüded toimuvad tänaseni. Ja seda inimeste poolt, kes töötavad ülikoolides (ja juhtivatel positsioonidel!), kes peaksid üliõpilastele eeskujuks andma ja eetilisel käitumisel ...? Samas vastupidi, **nii rahvusvahelised andmebaasid, saksa kaastööpartner-teaduskirjastaja Berliinis kui kolleegid teiste riikide ülikoolidest, samuti ülemaailmselt tunnustatud Christian-Albrechtsi nim. Kieli Ülikooli juures asuv Kieli Maailmajanduse Instituut Saksamaa LV-s, peavad meie konverentsi ja ajakirja heal tasemel olevateks, positiivseteks ja väljapaistvateks.**

Allakirjutanu on subjektiivselt arvamusel, et üldiselt tuntud võistlus või võitlus teemal Tallinn-Tartu (kes on parem?), on sageli arusaamatu ja kokkuvõttes on see nn „väikeste inimeste“ teema (kuigi kasvult võivad nad olla päris pikad). Ka olen ma varemgi sellist mõttekäiku nii mõneltki oma juba siit elust lahkunud healt kolleegilt kuulnud, paraku juba oma tudengipõlves. Tõsi – ei taha siin kohtunikuks olla! Allakirjutanu on ka seda meelt, et nii Tallinn kui Tartu koos oma inimeste ja kõige muuga, on mõlemad väarikad Eesti linnad ja mõningane õelutsemine pole asjakohane. Kõikjal Eestis – linnades, valdades, alevites, alevikes, külates, taludes, majades, korterites ja majapidamistes – elavad valdavalt igati head ja toredad inimesed, neid kõiki on vaja vastastikuselt tunnustada ja innustada. Oma pere, lähedaste, naabrite, sõprade, kolleegide ja kõigi teiste inimeste poolt, samuti nii riigi kui kohalike omavalitsuste kaudu. Siinjuures tahaks

publikatsiooni osas olnud hästi sisse töötatud ja sujunud ning asjad on laabunud juba aastaid korraldajate ja osalejate poolt suurepäraselt – igati toimis nn „Värsk

küll seda esile tuua, et meist vanemale põlvkonnale kohati omaseks olnud mõningase võistlemise-võitlemise, suutsime (vähemalt allakirjutanu arvates) koos teistega omaaegses Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubis (seitsmekümnendate aastate teine ja kaheksakümnendate esimene pool), siluda ja likvideerida. **Tundub, et see normaalne olukord, üksteist lugupidamine ja austamine, kestab üldjoontes tänaseni!? Ja selle üle on allakirjutanul äärmiselt hea meel!**

Samas, olles kursis (allakirjutanu on olnud õppejõud alates 1975. aasta septembrist /selle kõrval hulk aastaid ka ettevõtluses ja arendusorganisatsioonides töötanud/, palju ametialaselt reisinud ning omades hulgaliselt suurepäraseid sõpru-kolleege teistes ülikoolides) paljude ülikoolide ja kolleegide tegevustega nii Eestis kui teistes riikides, pole ma kindel, et kõigil Eesti kõrgkoolides töötavatel inimestel, eriti uutes ja nn regionaalsetes filiaalides (kus paraku on tegemist suhteliselt väikeste ja väheste kogemustega kollektiividega ja kus pole eriti ka kogenud õppejõude eeskujudeks-õpetajateks võtta või suhtutakse neisse üleolevalt), on piisavalt selge, korrektne ettekujutus kõrgharidus- ja teadustööst (sh inimlikust suhtlemisest), samuti tööstilidest ja rakendustest juriidiliselt, akadeemiliselt, eetilisel või moraalselt. **Nii mõnigi kord kohtab nende hulgas nõukogudeaegse suhtumisega inimesi, kes peamiselt enese saavutusi (tihti kaheldavaid!) kõrgelt hindavad ja teiste tegevusi halvustavad ning madaldavad, mängivad formaalset meeskonnatööd, omavad kehva juhtimiskust ja on erialaselt ebakompetentsed, suhtlevad pigem arvuti kui inimestega. Võib-olla ajendab selliseid inimesi lihtsalt ebaprofessionaalsus, nõrk elufilosoofia ja subjektiivsus, kadedus, auahnus, alaväärsuskompleks või varasem töökogemus (sh pühendumus) vastavates okupatsiooni-aegsetes organites, nagu kompartei, kgb, a/ü-d (või on nad tänaseni mõne repressiivorgani mõju all ja teenistuses ning tegelevad jätkuvalt juhendatud ja suunatud psühhoterroriga!?). Need on vist sageli inimesed kui loodusõnnetused, keda tuleks õppejõutööst ja inimestega suhtlemisest võimalikult kaugel hoida?**

Nende puhul on ilmselt tegemist olukorraga, kus ülikoolis (ka mujal) nn juhtimise hea tava, on neile tundmatu või võimed ei küündi sellest aru saama ja juhinduma. See on aga suur kahju nii kolleegidele, kollektiivile kui kogu ühiskonnale. Selle kõrval kohtab ka neid, kes astuvad sisse kõrgkooli uksest, mille kõrval on kõrgkooli nimetusega tahvel, ja arvavad, et nüüd on nad eriti suured tegijad. **Sageli sellised psühhoterroristid ja tegijad kahjustavad kõrgkooli mainet, mis võib soodustada nii mõnigi kord kõrgkooli ebaedu või perspektiivis isegi kõrgkooli tegevuse lõpetamist** (MR.: ohud on tänases Eestis olemas!)? Eelnimetatud, hästi uuritud ja kirjeldatud head tava (<https://siseveeb.ut.ee/et/juhtimine-kontaktid/juhtimise-hea-tava-0>) esitleti Tartu Ülikoolis jaanuaris 2017!

Allakirjutanul on hea meel selle üle, tema õppejõuna töötatud esimeste ja ka hilisemate aastate vältel õnnetus eeskujui võtta ja õpetust saada sellistelt kogenud ja väärikatelt vanematelt TTÜ ja TÜ õppejõududelt ning majandusteadlastelt, nagu eeskätt Juhani Väljataga (oli allakirjutanu väitekirja teaduslik juhendaja ning tugev ka majanduspraktikas), Madis Habakuk, Aimar Halling, Valve Kirsipuu, Valner Krinal, Jaak Leimann, Olev Lugus, Uno Mereste, Mait Miljan, Heiki Müür, Helgi-Annika Reisenbuck, Salman Straž, Mart Sörg, Vello Volt, Raoul Üksvärav ja mitmed teised. Samuti on allakirjutanu tänulik ka paljude välisriikide (eeskätt Saksamaa LV) ülikoolide ja uurimisasutuste vanematele kolleegidele, kelle suurepärase teadmised ja kogemused olid eeskujuks paljude oluliste valdkondade arendamisel ja probleemide lahendamisel Eestis. Lisaks on allakirjutanul head mälestused ja positiivsed kogemused koostööst väga paljude majanduspraktikutega (sh tugevate tootmisjuhtidega) Eesti erinevate majandusharude ettevõtetes, ministeeriumides ja arendusorganisatsioonides – alates spetsialistidest, osakonnajuhatajatest kuni direktorite ja ministriteni ning paljude teiste asjatundjateni kogu meie ühiskonnas, st nii primaar-, sekundaar- kui tertsiaarsektoris.

konverents“; aga muidugi oleks neil nn „ülevõtuüritajatel“ olnud hea ja mugav juba hästi toimivat süsteemi vastavate sündmustega üle võtta ja ennast autoriks kuulutada(?). Allakirjutanu, olles nii konverentsiseeria algataja ja peakorraldaja kui ka publikatsiooni eestvedaja, on nimetatud katsete ebaõnnestumiste puhul tänulik oma meeskonnale-toimkonnale, sh nii tänasele Tartu Ülikooli emeritprofessor filosoofia- ja majandusdoktor Janno Reiljanile kui Tallinna Tehnikaülikooli tänasele emeritprofessorile, filosoofiadoktor (majandusgeograafia) Sulev Mäeltsemehele, kes mõlemad vaheldumisi ja võimaluste piires ka omalt poolt nendele ülevõtmiskatsetele vastu seisisid. Oma toetust allakirjutanule ja otsustavat vastuseisu ülevõtmistele näitas ka Saksamaa LV Kieli Rakendusülikooli tolleaegne tegevprofessor, tänane *professor emeeritus*, Dr. Manfred O. E. Hennies⁶, lisaks mõned teisedki Eesti ja välisülikoolide kolleegid. Kasvõi ühe ülevõtmiskatse õnnestumisel poleks ei tänane majanduspoliitika teaduskonverents (toimunud kakskümmend korda Värskas ja 2017 viiendat korda Jänedal) ega ka käesolev ajakiri seda „nägu“ olnud, nagu nad tänaseks on kujunenud. Kas see „nägu“ on huvitav, hea ja õnnestunud, seda otsustavad konverentsil osalejad ja ajakirja lugejad.

⁶ Kolleeg Manfred O. E. Hennies on palju aastaid (alates 1996 ... 2017) olnud meie publikatsioonides ilmunud artiklite autor, retsensent, toimetuskollegiumi liige, nüüd toimetaja ning ajakirja nime üks ristiisadid. Ta on rohkem kui kümnel korral meie konverentsidel Värskas osalenud. Ajavahemikul 1990–2016 on ta viibinud Eestis üle kolmekümne korra ning Eesti inimeste ja majandusteadlastega, ajaloo, elu-olu, kultuuri, traditsioonide, geograafia ja loodusega küllalt hästi ning sageli põhjalikult tuttav. Ta on üheksakümnendate aastate algul pidanud hulgaliselt loenguid Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna üliõpilastele ja õppejõududele, samuti on ta pidanud loenguid Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas ja Tartu Ülikooli Pärnu kolledžis (sh ka üliõpilasi eksamineerinud!) ning arengufirmas „Mainor“. Ta on vahendanud üliõpilasi praktikale nii saksa kui eesti ettevõtetes ja organisatsioonides. Mais 2003 korraldas M. Hennies Kieli Rakendusülikooli ca 40 üliõpilase ja professori küllasõidu Eestisse, mille raames külastati 7. mail koostöö eesmärgil ka Pärnut ja Pärnu kolledžit. Ta on olnud kutsutud külaline traditsioonilisele ülikoolide Eesti-Saksa nädalale Tartusse ja Pärnusse sügisei. **Aastal 2010 tunnustati kolleeg professor Dr. Manfred O. E. Henniesi õigustatult Eestis tehtud tubli töö ning eesti-saksa koostöö arendamise eest Tartu Ülikooli Pärnu kolledži direktori, filosoofiadoktor (pedagoogikakandidaat) Henn Vallimäe poolt kolledži kuldmärgiga ning ülikooli rektori professor Alar Karise poolt ülikooli auaadressiga** (kuigi mõni eestlasest kiibitseja on arvanud, et kuldmärgi andmine olevat „tööõnnetus“ olnud!? Oh kadedust, oh kadedust ja kitsarinnalisust! Kadetsejatel-opositsionääridel enestel pole valdavalt pea mingit arvestatavat ei teoreetilist ega praktilist kogemust!? Aga informatsiooni ja taustu teadmata on ikkagi ju tore lahmida ja udujutte levitada!?). **Praktikuna töötas Manfred enne professoriametit Kieli Rakendusülikoolis hulk aastaid Saksamaa LV Autotööstuse Liidus ühe arvestatava ja olulise sõlmvaldkonna juhina (plaanimine, tooraine, rahvusvahelised suhted) ning juhatuse liikmena**, samuti töötas ta hiljem saksa panganduses. Pärast ülikooli (1958 – 1964, Freie Universität Berlin) lõpetamist oli ta aastatel 1963 – 1969 teadusassistentiks Prof. Dr. Carl Föhl'i juures sama ülikooli Majanduspoliitika teooria instituudis (M.R. – Föhl'i nimetatakse ka saksa John Maynard Keynes'iks /Keynes: 5. juuni 1883 – 21. aprill 1946, oli silmapaistev inglise majandusteadlane, ajakirjanik, Inglismaa rahandusministeeriumi nõustaja/ ning C. Föhl'i /2. august 1901 – 19. veebruar 1973/ peetakse ka tänase makroökonoomika rajajaks). **Endiselt vitaalne suurepärase hea sõber ja kolleeg Manfred O. E. Hennies saab 10. septembril 2018 juba 80-aastaseks! Kiibitsejad võiks eeskujult võtta ja järgi teha!?**

Ajakirjas on ilmunud ka kroonika osa, kus on „In memoriam“ rubriigis meie hulgast lahkunud tähelepanuväärseid Eesti majandusteadlasi, majandusõppejõude ja teadusorganisatooreid on meenutatud. Kirjutajateks on valdavalt olnud nende endised kolleegid, õpilased, sõbrad ja teised head inimesed. Seni (ajakiri 2008-2016/1) on „In memoriam“ ilmunud järgmistest inimestest (ilmumise järjekorras):

Ragnar Nurkse, Juhani Väljataga, Eduard Kull, Uno Mereste, Heiki Müür, Juhan Vaabel, Erik Linnaks, Vladimir Koslov, Herbert Metsa, Raimund Hagelberg, Mait Miljan, Villem Tamm, Ülo Kauer, Karl-Feliks Sauks, Vello Volt ja Olev Lugus. Käesolevas ajakirja numbris lisandusid **Valner Krinal ja Ivar-Jüri Siimon.**

Ajakirja järgmiste numbrite jaoks on valminud ja valmimisel artiklid-meenutused ning teisekeelsed lühikokkuvõtted paljudest austust ja mäletamist väärivatest inimestest (Raoul Üksvärav, Madis Habakuk, Valve Kirsipuu jmt).

Oleme alustanud ka ajakirja nn erinumbrite publitseerimist, näiteks 2016-2 ilmus seoses Janno Reiljani emeriteerumisega ning Tartu Ülikoolis aktiivse tegevuse lõpetamisega. Tallinna Tehnikaülikoolis on aktiivse tegevuse lõpetanud ka emeritprofessor Sulev Mäeltsemees, mistõttu meie ajakirja erinumber 2017-1, samuti Juubelikonverents–25 suvel 2017 Jänedal, olid suuresti temaga seotud.⁷ Ajakirja toimkonnas on kokku lepitud, et erinumbrites me traditsioonilist „In memoriam“ ei avalda, küll on võimalikud aga teistes stiilides meenutused (näiteks erinumbris 2017-1 ilmus Sulev Mäeltsemehe kirjutis oma varasemast töökaaslasest majandusdoktor Rein Otsasonist ja koostööst temaga). Kindlasti ilmuvad ka edaspidi erinumbrid juhul kui asjaosalised on sellest huvitatud ning sõbrad ja kolleegid aktiivsust näitavad. Ajakiri on selleks tänulikult valmis!

Kroonika osas on kirjutatud ka möödunud konverentsidest, välislähetustest ja muust sellelaadsest. Ka siin on meie ajakiri kirjutajatele avatud!

Siinjuures juhiks tähelepanu veel sellele, et meie kolmekeelne ajakiri ja artiklid on seni fikseeritud kaheksas rahvusvahelises andmebaasis (vt lk 2 või ajakirja toimkonna informatsiooni lehekülgedelt eesti, saksa ja inglise keeles ajakirja lõpus). Lisaks Eesti

⁷ Samas on konverentsi korraldajate poolt heameel veelkord teatada, et XXVI konverents ajavahemikul 28.–30. juuni 2018 on Eesti Vabariigi 100. aastapäevale pühendatud! Kutsume ka sinna inimesi ja kolleege osalema, nii rääkima kui kuulama! Püüame anda ka oma panuse sellele väarikale juubelele! Oleme meie kavandatavast sündmusest teatanud ka Eesti Vabariigi Riigikantseleile sügisel 2015 ning meie tegevust on aktsepteeritud!

NB! Võib-olla perspektiivis (!?): korraldajate poolt võetakse jälle konverentsikohaks siis Värska (kasvõi üheks korra), kui Emajõe-Peipsi järve-Pihkva järve-Värska lahe piirkonda tuuakse selline laev, mis võimaldab nii ruumiliselt kui finantsiliselt (!?) rahvusvahelist majanduspoliitika konverentsi korraldada. Tänapäevase peakorraldajana on allakirjutanu siinkohal optimistlik (aga mitte liiga!), niisamuti nagu ka Eesti riigi ja rahva positiivsete võimaluste ning arengute osas (selles on ta küll vist liigagi optimistlik, kuid siiski alati valmis arengutele kaasa aitama!).

raamatukogudes (TÜ, TTÜ, Rahvusraamatukogu jmt) olevad kohalikud ja rahvusvahelised andmebaasid. Pidev töö käib täiendavatesse andmebaasidesse jõudmiseks (näiteks, taotlus on väga hea renomeega rahvusvahelisele andmebaasile Scopus juba esitatud ja mitmele teisele tunnustatud andmebaasile esitamisel)^{8 9}. Ilmselt igasse andmebaasi ei peagi jõudma, sest andmebaasides olles on kirjastajatel alati ka perioodiliselt jooksvad kohustused andmebaaside ees mitmesuguse tagasiside osas, mis pole aga sugugi mitte alati väikesed ja lihtsalt tehtavad!

August 2015 – august 2017

Mõeldud ja kirjutatud –

Eestis: Tallinnas, Pirita-Kosel ja Lääne-Virumaal, Tapa vallas Karkuse külas Kaasiku talus; Pärnus ja Tartus;

Saksamaal: Kielis, Warderis; Berliinis ja Frankfurtis (Main);

Georgias: Tbilisis, Kutaisis

Lugupidamisega konverentsi ja ajakirja toimkonna nimel,

Matti Raudjärv

(konverentsiseeria algataja-peakorraldaja ja ajakirja asutaja-peatoimetaja)

⁸ Töös andmebaasidega on ajakirja toimkonnale märkimisväärset ja tänuväärset toetust ning asjalikku nõu andnud TÜ raamatukogu töötajad Ruth Tammeorg (toimetaja-konsultandi rollis) ja IT-spetsialist Heiki Epner.

⁹ Oma kogemustest teab allkirjutanu (saades pea igal kuul 3–4 koostööpakkumist USA-st ja mujalt, sh Aasiast /India, Singapur jt/ ning isegi mõnest Aafrika riigist), et väga paljudel ajakirjadel ja kirjastajatel on oluliselt tagasihoidlikum väljund rahvusvahelistesse andmebaasidesse kui meie ajakirjal.

WISSENSCHAFTSKONFERENZEN UND -PUBLIKATIONEN FÜR WIRTSCHAFTSPOLITIK ZUM FÜNFUNDZWANZIGSTEN MAL

Im Jahre 2017 fand die Konferenz für Wirtschaftspolitik bereits zum 25. Mal statt, d. h. die erste Wissenschaftskonferenz hatte es im Jahre 1984 bzw. vor 33 Jahren als eine dreitägige¹ Veranstaltung gegeben und sie hatte als eine sog. Schiffskonferenz am Bord von der „Vanemuine“² stattgefunden, die damals den Fluss Emajõgi entlang abgelegt hatte, über den Peipussee und Pskower See sowie die Bucht von Värka ins Dorf Värka gefahren war. Am zweiten Tag war man auch den Fluss Velikaja entlang bis nach Pskow und wieder nach Värka zurückgefahren. Die Konferenz wurde mit der Eröffnungsplenarsitzung auf dem Tartuer Domberg im Geschichtsmuseum der Universität eingeleitet, danach wurde die Arbeit am Bord des Schiffes in drei Sektionen fortgesetzt (die hauptsächlich Konferenzarbeit hatte stattgefunden, als das Schiff gefahren war: von Tartu nach Värka; von Värka nach Pskow und wieder nach Värka). Beide Übernachtungen waren in Värka. Die Konferenz wurde am dritten Tag mit der Abschluss-Plenarsitzung in Värka beendet und danach war man stimmungsvoll mit dem Schiff wieder nach Tartu zurückgefahren. In den Jahren 1984 und 1994–1995 hatte die Konferenz im damaligen Sommerschulungszentrum für estnische Lehrer in Värka stattgefunden, im früheren Nordlager der Offiziere der Republik Estland (vor der Okkupation von Estland und vor dem Zweiten Weltkrieg), nachher ab 1996 schon nach Möglichkeit in besseren Bedingungen in den großartigen Räumen des Sanatoriums von Värka. Im gleichen Jahr war die Konferenz zum ersten Mal auch international, als ausländische Gäste waren in erster Linie Kollegen aus den Hochschulen der Bundesrepublik Deutschland vertreten. Damit war die Konferenz des laufenden Jahres schon zum 22. Mal auch international. Die jubiläumsträchtige XXV. internationale Wissenschaftskonferenz für Wirtschaftspolitik fand bereits das fünfte Mal in Jäneda statt, vom 29. Juni bis zum 1. Juli 2017.

Im Jahre **2017** waren auch **23 Jahre** von der Fortsetzung der Schiffskonferenz mit der folgenden zweiten Konferenz in Värka (1994) vergangen. Allerdings war bis zu dieser Zeit das frühere Schiff fahrtuntauglich geworden, man hatte kein neues Schiff zur Verfügung, und es wurde hauptsächlich bestellter Bustransport eingesetzt (zugegeben, einige Male hatten wir für die Fahrt von Tartu nach Värka oder zurück auch ein Hochgeschwindigkeitsschiff benutzt, aber das war jedoch keine geeignete Stelle zur Abhaltung einer Konferenz, sondern hatte lediglich als Transportmittel gedient). **Insgesamt hatte die sog. „Konferenz von Värka“ 20 Mal stattgefunden** (1984, 1994–2012). In Värka gab es immer interessante und inhaltsreiche Vorträge und Diskussionen, während der Freizeit (ab der dreitägigen Konferenz von 1997) haben wunderbare Konzerte/Auftritte zur Vorstellung der Kultur von Seto, Gesund-

¹ Die zweite (27.–28.05.1994), die dritte (25.–26.08.1995) und die vierte (28.–29.06.1996, das erste Mal eine internationale) Konferenz waren zweitägig, weiterhin ab Jahr 1997 bis heute aber schon dreitägig.

² Der Veranstalter der damaligen Schiffskonferenz M. R. – wenn ich mich nicht irre, dann war es um diese Zeit wohl überhaupt die erste Schiffskonferenz in Estland (bzw. eine der frühesten und der wenigen seltenen)? Heute sind die in erster Linie auf Seeschiffen veranstalteten Konferenzen und Beratungen in Estland schon relativ gewöhnlich, aber nicht immer für alle erschwinglich, darunter besonders für Hochschulen!

heitsprogramme sowie sehr genießbare und die Gemüter bereichernde Naturwanderungen stattgefunden (all dies wurde traditionell auch im Weiteren fortgesetzt, und zwar in erster Linie bestimmt dank einem guten Veranstaltungs- und Ideenteam sowie dank einer konstruktiven Zusammenarbeit, sowohl in Estland wie auch in der Zusammenarbeit mit den Kollegen aus anderen Staaten).

Ab 2013 wurden die Konferenzen auf Wunsch der Teilnehmer, im Interesse von Ortswechsel/Abwechslung und Vielfältigkeit, am **Gutshof von Jänedä** fortgesetzt (der Gutshof wurde über einen Wettbewerb aus mehr als zehn potentiellen Ortschaften ausgewählt). Dies hatte nicht alleine einen neuen Standort und andere Möglichkeiten bedeutet, sondern auch zusätzliche Visionen und neue Entwicklungen durch abendliche nationale Kulturprogramme am ersten Konferenztag, durch heilsame und sportliche Aktivitäten nach dem Abschluss der Vorträge und Diskussionen am zweiten Tag sowie durch Naturexkursionen/Wanderungen am dritten Tag. Heute kann man es auch so ausdrücken, dass aus unserer Konferenz ab 21. internationalen Wissenschaftskonferenz über Wirtschaftspolitik im Jahre 2013 die sog. **Gutshofkonferenz** geworden war. 2017 – das fünfte Mal in Folge in Jänedä. Warum sollten wir die Konferenz auch nicht zukünftig in Jänedä veranstalten, vielleicht auch das zehnte Mal in Jänedä!? Auf Wunsch der Teilnehmer ist alles möglich. Dies würde sicher eine sog. bemerkenswerte Errungenschaft bedeuten, zwanzig Mal in Värskä und zehn Mal in Jänedä. Aber, die Möglichkeiten und die Zeit werden uns wohl zeigen, wie sich die Ereignisse abspielen.

In der Zeitschrift ist auch ein Chronikteil erschienen, darin wurde im Abschnitt „In memoriam“ an die bemerkenswerten estnischen Wirtschaftswissenschaftler, Wirtschaftslehrkräfte und Wissenschaftsorganisatoren gedacht, die bereits von uns gegangen sind.

Im Chronikteil wurde auch über vergangene Konferenzen, Auslandseinsätzen und anderes Ähnliche berichtet.

Wir haben auch mit der Publikation der sog. Sonderausgaben begonnen, zum Beispiel die Ausgabe 2016-2 zum Anlass der Emeritierung von Janno Reiljan und des Abschlusses seiner aktiven Tätigkeit an der Universität Tartu. An der Technischen Universität Tallinn hat Sulev Mäeltsemees seine aktive Tätigkeit abgeschlossen, deshalb ist auch 2017-1 eine Sonderausgabe, ebenfalls war die 25. Jubiläumskonferenz im Sommer von 2017 in Jänedä weitestgehend mit ihm verbunden.³

Januar – Juli 2017

In Tallinn, Pirta-Kose

Hochachtungsvoll im Namen des Arbeitsteams der Konferenz und der Zeitschrift
Matti Raudjärv

(Initiator der Konferenzserie sowie Begründer und Chefredakteur der Zeitschrift)

³ Zugleich freuen sich die Veranstalter der Konferenz darüber, Ihnen nochmals mitteilen zu können, dass die XXVI. Konferenz im Zeitraum vom 28.–30. Juni 2018 dem 100. Jahrestag der Republik Estland gewidmet ist! Wir laden viele Leute und Kollegen ein, auch dort teilzunehmen, sowohl zu sprechen wie auch zuzuhören! Wir bemühen uns, auch unseren Beitrag an dieses würdige Jubiläum zu leisten! Wir haben unser geplantes Vorhaben auch an die Kanzlei des Präsidenten der Republik Estland noch im Herbst 2015 bekanntgegeben und unser Vorhaben wurde akzeptiert!

FOR THE TWENTY-FIFTH YEAR, SCIENTIFIC CONFERENCE AND RESEARCH PUBLICATIONS ON ECONOMIC POLICY

The conference on economic policy held in **2017** was already the 25th, i.e. the first scientific conference held in 1984 was 33 years ago, lasted three days¹ and was conducted as a so-to-say Ship Conference on M/S Vanemuine² travelling on the Emajõgi River to Lake Peipus and Lake Pskov and to Värskas at the Värskas Bay. On the second day the participants travelled also on the Velikaya River to Pskov, Russia and back to Värskas. The conference was started with the opening plenary meeting in the University History Museum on the Dome Hill in Tartu and continued the work on the ship in three sections (the conference work was mainly conducted during the travel on the ship on the routes: Tartu–Värskas; Värskas–Pskov–Värskas). Both overnight stays were at Värskas. The conference was closed on the third day with the final plenary meeting at Värskas after which the participants had a relaxed return trip to Tartu on the ship. In the years 1984, 1994–1995 the conference was held at the then Värskas Training Centre where further training courses for Estonian teachers were held every summer and which was the former (before occupation of Estonia and World War II) North Camp for army officers of the Republic of Estonia, and starting from 1996 already at the excellent premises of the Värskas Spa which offered better facilities. In the same year the conference was also international for the first time, the foreigners participating were above all colleagues from institutions of higher education of the Federal Republic of Germany. Thus, it was an international conference for the 22nd time this year. The XXV International Scientific Conference on Economic Policy which was a jubilee conference this year, was held for already the 5th year at Jänedas, from 29 June to 1 July 2017.

2017 was also the **23rd anniversary** of the continuation of the ship conference as the next, the second conference at Värskas (1994). By that time the ship was unfortunately no longer riverworthy, there was no new ship we could use and we mainly used special bus transport (true enough, we sometimes used also a fast ship to travel from Tartu to Värskas or back but it was not an appropriate place to hold a conference, the ship was just a means of transportation). **In total, 20 Värskas Conferences were held** (1984, 1994–2012). The presentations delivered and discussions held at Värskas were always interesting, in the spare time the participants could attend (starting from the three-day conference of 1997) entertaining concerts and shows of the local Seto culture, health programmes and very enjoyable wildlife trips which enriched the senses (all this has traditionally continued also later and above all thanks to the good ideas of the organising team and constructive cooperation both in Estonia and in cooperation with colleagues from other countries).

¹ The second (27–28.05.1994), third (25–26.08.1995) and the fourth (28–29.06.1996, international for the first time) conference were 2-day conferences, and since 1997 until now already 3-day conferences.

² Organiser of the ship conference at that time, M.R.: It may have been the first ever ship conference (or one of the first and among the very few) in Estonia at that time? Today, conferences and meetings held above all on ships at sea are already relatively common in Estonia but not always affordable to everybody, including particularly to institutions of higher education!

Starting from 2013 the conferences continued at the **Jäneda Manor** (the manor was selected as a result of bids from more than ten potential sites) according to the preferences of the participants and in order to have more variety in terms of the site. This meant not only a new site and other facilities but also a different conception and new developments for the ethnic cultural programmes of the first evening of the conference, for the health and sports activities organised after the conference presentations and discussions of the second day and the wildlife and hiking tours of the third day. Today we can also say that starting from the XXI International Conference on Economic Policy in 2013, our conference has become a **Manor Conference**. 2017 – for the fifth successive year at Jäneda. Why not organise the conference at Jäneda also in the future, maybe also for the tenth time at Jäneda!? Everything is possible if the participants so wish. It would certainly mean a remarkable achievement, so to say, twenty conferences at Värskä and ten at Jäneda. But it will depend on the possibilities and the time will show what will happen.

The journal has published also the Chronicles section in which the “In memoriam” subsection highlights the remarkable Estonian economists, academics of the economics field and research organisers. The Chronicles section also features past conferences, experience gained from other countries, etc.

We have also started publication of special editions, e.g. 2016-2 was published in connection with Janno Reiljan becoming *professor emeritus* and stopping his active participation in the activities the University of Tartu. At the Tallinn University of Technology, Sulev Mäeltsemees has stopped his active participation in the activities, therefore the Special Edition 2017-1 will be published, also the Jubilee Conference 25 at Jäneda in summer 2017 is largely related to him.³

January – July 2017
At Pirita-Kose in Tallinn

Sincerely, on behalf of the organisers of the conference and the editorial staff of the journal,
Matti Raudjärv (Initiator of the series of conferences and the founder and Chief Editor of the journal)

³ Organisers of the conference are also glad to let you know that the XXVI Conference that will be held on 28–30 June 2018 will be dedicated to the 100th anniversary of the Republic of Estonia! We will invite also many people and colleagues to participate, both to speak and listen! Let us try to make our own contribution to this dignified jubilee! We have informed also the Office of the President of the Republic of Estonia in autumn 2015 of our planned event and our activities were noted!

**LÜHIÜLEVAADE TOIMUNUD KONVERENTSIDEST,
OSALENUTEST JA AVALDATUD ARTIKLITE AUTORITEST
AASTATEL 1984 ja 1994–2017**

**KURZÜBERSICHT ÜBER DIE STATTGEFUNDENEN KONFERENZEN,
TEILNEHMER UND AUTOREN DER VERÖFFENTLICHTEN ARTIKEL IN
DEN JAHREN 1984 UND 1994–2017**

**BRIEF OVERVIEW OF THE CONFERENCES HELD,
THEIR PARTICIPANTS AND AUTHORS OF PAPERS PUBLISHED
IN 1984 and 1994–2017**

Käesoleva artikli ülevaade aluseks on valdavalt teaduskonverentsidel osalejate ja teadusartiklite autorite kohta saada olevad nimekirjad, mille on koostanud konverentsi ja ajakirja sekretär Kaarin Birk (TTÜ, alates 2016/2017), teda on abistanud konverentsiseeria algataja-peakorraldaja ja ajakirja peatoimetaja Matti Raudjärv. Tegevust on oma mõtetega toetanud toimkonna liikmed Üllas Ehrlich, Sulev Mäeltsemees ja Janno Reiljan. Ülevaade ei pretendeeri täiuslikkusele, sest kõiki andmeid kõigi inimeste kohta ei olnud võimalik tagant järgi saada. Konverentsi korraldajad ei osanud eelmise sajandi kaheksakümnendatel-üheksakümnendatel aastatel prognoosida, et konverents ja publikatsioon nii pikalt vastu peavad ning arenevad. See on vaatamata mõningatele ajutistele raskustele-takistustele siiski üllatuseks kujunenud. Ei hakatud ju kohe alguses kõikseid nimekirju koostama, ega ammandavat informatsiooni-statistikat talletama! Sellest on küll kahju, aga püüame siiski ehk ka olemasolevaga leppida. Kõigele vaatamata on Kaarin Birk tubli töö teinud!¹

Ajavahemikul 1994–2017 on artikleid avaldanud kokku 91. ülikooli-kõrgkooli ja organisatsiooni (31 Eestist + 60 väljastpoolt /eeskätt Euroopa, aga mitmed ka Aasia ja Põhja-Ameerika riikidest/) esindajat. 1984 ja 1995 osalejaid väljastpoolt Eestit ei olnud. Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: Austria, Belgia, Eesti, Georgia, Hiina, Leedu, Läti, Poola, Prantsusmaa, Saksamaa,

¹ Siinjuures kogu toimkonna poolt siirad tänusõnad tehtud töö eest ka varasemate konverentside ja publikatsioonide *sekretäridele* ning teistele olulistele koostöös osalejatele:

Ülle Maidla (TÜ, sekretär aastatel: 1984, 1994–2006, 2016), **Sirje Vilba** (TTÜ, 1994–1998), **Milvi Eslon** (TTÜ, 1994–1998), **Merli Mäger** (TTÜ, 2007), **Heili Kase** (TÜ, 2008–2013), **Elise Orav** (2014), **Reet Nurges** (TTÜ, 2015–2016), **Kaarin Birk** (2016 ...) jmt.

* Asjalikeks *koordineerijateks* on TÜ majandusteaduskonnas olnud **Jüri Sepp** (1984, 1994–2006) ja alates aastast 2007 **Janno Reiljan**. TTÜ-s on head koordineerimistööd teinud **Sulev Mäeltsemees** (sotsiaalteaduskond, alates 2000) ja **Üllas Ehrlich** (majandusteaduskond, alates 2010).

* *Andmebaasidega* seoses on TÜ raamatukogus asjakohast nõu andnud ja head koostööd teinud **Ruth Tammeorg** (alates 2007) ja aeg-ajalt ka **Heiki Epner**.

* Äärmiselt meeldiv on olnud ka koostöö nii Eesti kui Euroopa Liidu nn Brüsseli *tõlkide ja tõlkijatega* mitmetel aastatel ja perioodidel, eeskätt: **Ingrid Dorbek**, **Meeli Kuura**, **Toomas Metsis**, **Anu Schulz** (24.04.1954 – 19.05.2017), **Sirje Trei**, **Juta Voogla** jt.

Kõigile kummardus ja tänud konverentsi ning ajakirja toimkonna poolt!

Slovakkia, Soome, Suurbritannia, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA ja Venemaa, seega kokku 18. riigist.

Im Zeitraum von 1994–2017 haben Vertreter von insgesamt 91 Universitäten/Hochschulen und Organisationen (31 aus Estland + 60 von außerhalb /in erster Linie aus europäischen, aber auch aus mehreren asiatischen und nordamerikanischen Staaten/) ihre Artikel veröffentlicht. 1984 und 1995 gab es keine Teilnehmer von außerhalb Estlands. Bisher wurden durch die Autoren von veröffentlichten Artikeln folgende Staaten vertreten: Belgien, China, Deutschland, Estland, Finnland, Frankreich, Georgien, Großbritannien, Lettland, Litauen, Österreich, Polen, Russland, die Slowakei, Tschechien, die Ukraine, Ungarn und die USA, also insgesamt aus 18 Staaten.

In 1994–2017, in total representatives of 91 universities / institutions of higher education and organisations (31 from Estonia + 60 from other countries / above all from Europe but also several participants from countries of Asia and North America) have published their papers. In 1984 and 1995 there were no participants from outside Estonia. Authors of papers published until now have represented the following countries: Austria, Belgium, Estonia, Georgia, China, Lithuania, Latvia, Poland, France, Germany, Slovakia, Finland, United Kingdom, Czech Republic, Ukraine, Hungary, USA and Russia, thus in total from 18 countries.

1984 – sündmuste algus- ja laevakonverentsi aasta. Paraku ei ole esimeses avaldatud artiklite kogumikus kirjutiste autorite puhul organisatsiooni märgitud ning kuna kõigi puhul pole seda võimalik ka tuvastada, siis on 1984. aasta kohta organisatsioonid jäänud arvesse võtmata. Ülikoolide, kõrgkoolide ja organisatsioonide nimetused on reeglina nii kirjutatud nagu autorid seda tegid.

Eestist olid aastatel 1994–2017 järgmised institutsioonid-organisatsioonid esindatud:

Aus Estland waren in den Jahren 1994–2017 folgende

Institutionen/Organisationen vertreten:

The following Estonian institutions/organisations were represented in 1994–2017:

1. Akadeemia Nord
2. Arengufond „Viljandimaa“
3. AS Eesti Kindlustus
4. Audentese Ülikool
5. Eesti Ettevõtlikuskõrgkool Mainor
6. Eesti Haldusjuhtimise Instituut
7. Eesti Maaülikool
8. Eesti Mereakadeemia
9. Eesti Pank
10. Eesti Põllumajandusülikool
11. Eesti TA Majanduse Instituut
12. Eesti Vabariigi Riigikogu
13. EM-International

14. ERGO Kindlustus
15. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused
16. Maksu- ja Tolliamet
17. Mattimar OÜ
18. Poliitikauuringute Keskus Praxis
19. Põllumajandusministeerium
20. RAS Logistika Maja
21. Sisekaitseakadeemia
22. Statistikaamet
23. Tallinna Tehnikaülikool
24. Tartu Linnavalitsus
25. Tartu Maavalitsus
26. Tartu Ülikool
27. Tartu Ülikooli Euroopa kolledž
28. Tartu Ülikooli Narva kolledž
29. Tartu Ülikooli Pärnu kolledž
30. Vara Vallavalitsus
31. Viljandi Maavalitsus

Välisriikidest olid aastatel 1994 ja 1996–2017 järgmised institutsioonid-organisatsioonid esindatud:

Vom Ausland waren in den Jahren 1994 und 1996–2017 folgende Institutionen/Organisationen vertreten:

The following institutions/organisations from foreign countries were represented in 1994 and 1996–2017:

1. Alam-Saksimaa Majanduse, Töö ja Liikluse Ministeerium/ Niedersächsisches Ministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr (Saksamaa)
2. ALECON Sprl (Belgia)
3. Berliini Tehnika ja Majanduse Kõrgkool/ Fachhochschule für Technik und Wirtschaft Berlin (Saksamaa)
4. Berliini Vaba Ülikool/ Freie Universität Berlin (Saksamaa)
5. Bonni Ülikool/ Universität Bonn (Saksamaa)
6. Bremeni Ülikool/ University of Bremen (Saksamaa)
7. Brno Mendeli Ülikool/ Mendel Universität in Brno (Slovakkia)
8. Budapesti Andrassy Gyula Saksakeelne Ülikool/ Andrassy Universität Budapest (Ungari)
9. Bundesverband der deutschen Volksbanken und Raiffeisenbanken e.V. (BVR), (Saksamaa)
10. Chemnitz Tehnikaülikool/ Technische Universität Chemnitz (Saksamaa)
11. Daugavpils Ülikool/ Daugavpils University (Läti)
12. Düsseldorf Rakendusülikool/ Düsseldorf University of Applied Sciences (Saksamaa)
13. Erfurti Ülikool/ Universität Erfurt (Saksamaa)
14. Friedrich Eberti Fond/ Friedrich Ebert Stiftung (Saksamaa)
15. Georgia Parlament/ Parliament of Georgia (Georgia)
16. Georgia Tehnikaülikool/ Georgien Technische Universität (Georgia-Tbilisi)

17. Greifswaldi Ülikool/ Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald (Saksamaa)
18. Hamburgi Bundeswehri Ülikool/ Universität der Bundeswehr Hamburg (Saksamaa)
19. Hamburgi Maailmamajanduse Arhiiv/ Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv (Saksamaa)
20. Hamburgi Ülikool/ Universität Hamburg (Saksamaa)
21. Helsinki Ülikool/ University of Helsinki (Soome)
22. Ilmenau Tehnikaülikool/ Technische Universität Ilmenau (Saksamaa)
23. Jena Rakendusülikool/ Ernst-Abbe-Jena Hochschule (Saksamaa)
24. Kaunase Tehnikaülikool/ Kaunas University of Technology (Leedu)
25. Kieli Maailmamajanduse Instituut/ Kiel Institute for the World Economy (Saksamaa)
26. Kieli Rakendusülikool/ Fachhochschule Kiel (Saksamaa)
27. Kieli Ülikool/ Christian-Albrechts-Universität zu Kiel (Saksamaa)
28. Kingstoni Ülikool/ Kingston University (Suurbritannia)
29. Kubani Riiklik Ülikool/ Kuban State University (Venemaa)
30. Leipzigi Ülikool/ Universität Leipzig (Saksamaa)
31. Linzi Ülikool/ Johannes Kepler University Linz (Austria)
32. Ljubljana Ülikool/ University of Ljubljana (Sloveenia)
33. Loyola Ülikool Marylandis/ Loyola University Maryland (USA)
34. Läti Ülikool/ University of Latvia (Läti)
35. Lääne-Saksimaa Zwickau kõrgkool/ Westsächsische Hochschule Zwickau (Saksamaa)
36. Lübecki Rakendusülikool/ University of Applied Sciences Lübeck (Saksamaa)
37. Lüneburgi Ülikool/ Universität Lüneburg (Saksamaa)
38. Merseburgi Ülikool/ Merseburg University (Saksamaa)
39. MTT Soome Majandusuuringute keskus (Soome)
40. Müncheni Bundeswehri Ülikool/ University of the Federal Armed Forces Munich (Saksamaa)
41. Müncheni Ifo Instituut/ Ifo Institute - Leibniz Institute for Economic Research at the University of Munich (Saksamaa)
42. Paderborni Ülikool/ Universität Paderborn (Saksamaa)
43. Praha Finants-Majandusülikool/ University of Finance and Administration Prague (Tšehhi)
44. Põllumajandusökonoomika Teadusliku Uurimise Instituut/ Agricultural Economics Research Institute (Soome)
45. Põhja-Rein-Vestfaali Tööandjate Liit/ Landesvereinigung der Arbeitgeberverbände Nordrhein-Westfalen e.V. (Saksamaa)
46. Riia Tehnikaülikool/ Riga Technical University (Läti)
47. Siedlce Ülikool/ Siedlce University (Poola)
48. Sileesia Ülikool/ Silesian University (Poola)
49. Szczecini Põllumajanduse Ülikool/ University of Agriculture in Szczecin (Poola)
50. Tbilisi Riiklik Ülikool/ Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
51. Tongji Ülikool/ Tongji University (Hiina)
52. Turu Kõrgem Majanduskool/ Turku School of Economics and Business Administration (Soome)

53. Ukraina Teaduste Akadeemia/ National Academy of Science of Ukraine (Ukraina)
54. Vaasa Kõrgkool/ Vaasa Polytechnic (Soome)
55. Varssavi Ülikool/ Warsaw University (Poola)
56. Voroneži Riiklik Ülikool/ Voronezh State University (Venemaa)
57. Wiesbadeni Majanduse ja Õiguse Ülikool/ Universität für Wirtschaft und Recht, Wiesbaden (Saksamaa)
58. Vilniuse Ülikool/ University of Vilnius (Leedu)
59. Wisnari kõrgkool/ Hochschule Wismar (Saksamaa)
60. Yale'i Ülikool/ Yale University (USA)

Tabel 1. Artiklite autorite ja konverentsidel osalejate ning institutsioonide arv aastatel 1984 ja 1994–2006 Tartus-Värska, 2007–2012 Värska ja 2013–2017² Jänedal, kokku 25 korral

Die Anzahl der Autoren von Artikeln sowie der Teilnehmer und Institutionen an den Konferenzen in den Jahren 1984 und 1994–2006 in Tartu/Värska, 2007–2012 in Värska und 2013–2017³ in Jäeneda, insgesamt 25 Mal

Number of authors of papers and participants in the conference and institutions in 1984 and 1994–2006 in Tartu–Värska, 2007–2012 at Värska and in 2013–2017⁴ at Jäeneda, in total for 25 years

Toimu- mise aasta ja (kord)	Autorid- osalejad Eestist	Institut- sioonid Eestist	Autorid- osalejad väljast- poolt Eestist	Institut- sioonid väljast- poolt Eestist	Kokku: autorid- osalejad	Kokku: institut- sioonid
1	2	3	4	5	6	7
1984 (1)	67	...	---	---	67	...
1994 (2)	29*	7	3	2	32*	9

² Isegi veel nüüd, kui konverentsid on viiel korral Jänedal toimunud (2013–2017), nimetatakse seda mõnikord ikkagi ka „Värska konverentsiks“! Siit võib järeldada, et Värska toimunud konverentsid (sh laevakonverents) on osalejatele unustamatud muljed jätnud!? See on kahtle-matult rõõmustav ja tunnustus korraldajatele. Jänedal pole tase langenud, sest osalejatest on paljud tunnustatud majandusteadlased nii Eestist kui teistest riikidest (sageli koos oma doktorantidega).

³ *Selbst jetzt noch, nachdem die Konferenzen schon fünf Mal in Jäeneda stattgefunden haben (2013–2017), wird es manchmal immer noch als „Konferenz von Värska“ bezeichnet! Daraus kann man folgern, dass die in Värska stattgefundenen Konferenzen (darunter die Schiffs-konferenz) den Teilnehmern wohl unvergessliche Eindrücke hinterlassen haben? Dies ist ohne Zweifel erfreulich und auch eine Anerkennung für die Veranstalter. In Jäeneda ist das Niveau nicht gesunken, denn viele von den Teilnehmern sind anerkannte Wirtschaftswissenschaftler sowohl aus Estland wie auch aus anderen Staaten (häufig zusammen mit ihren Doktoranden).*

⁴ *Even now that the conferences have been held at Jäeneda for five years (2013–2017), it is sometimes referred to as the Värska Conference! Can we conclude from this that the conferences that took place at Värska (incl. the Ship Conference) have left unforgettable impressions on the participants!? This is no doubt gratifying and to the credit of the organisers. The standards have not declined at Jäeneda as many of the participants are recognised economists from both Estonia and other countries (often with their doctoral students).*

1995 (3)	49	6	---	---	49	6
1996 (4)	44	6	10	7	54	13
1997 (5)	43	6	13	5	56	11
1998 (6)	46	5	13	10	59	15
1999 (7)	50	4	10	6	60	10
2000 (8)	56	3	15	10	71	13
2001 (9)	65	7	5	3	70	10
2002 (10)	75	10	7	6	82	16
2003 (11)	67	7	8	7	75	14
2004 (12)	66	8	8	5	74	13
2005 (13)	47	7	9	7	56	14
2006 (14)	30	5	14	10	44	15
2007 (15)	15**	4	3**	2**	18**	6
2008 (16)	16	3	6	4	22	7
2009 (17)	33	3	3	1	36	4
2010 (18)	38	5	4	2	42	7
2011 (19)	35	5	7	5	42	10
2012 (20)	37	4	9	6	46	10
2013 (21)	22***	5	5***	3***	27***	8
2014 (22)	13	6	6	4	19	10
2015 (23)	13	3	4	3	17	6
2016 ⁵ (24)	24	4	11	7	35	11
2017 (25)	11	4	12	9	23	13
Kokku erinevaid institutsioone		31	X	60	X	91

Käesolevat ülevaadet lugedes ja arvudesse süvenedes tuleks soovitatavalt (sh eelneva tabeli 1 puhul) arvestada, et:

- osalejate arv konverentsi toimumise ja artiklite avaldamise aastatel näitab vaid neid inimesi, kelle tööd olid publitseeritud (kõiki kohapeal olnud inimeste nimesid ja nende arvu tagant järgi, eriti ca viieteistkümmel esimesel konverentsil, pole võimalik kindlaks teha!);
- sageli on ühest organisatsioonist artiklite puhul 1-2 inimest olnud esindatud, üksikutel juhtudel ka rohkem;
- kõik artiklite autorid ei osalenud konverentsil;
- sageli on artiklite autorid erinevaid organisatsioone esindanud;
- esineb kirjutisi kus üks autor on Eestist, teine väljast;
- konverentsil oli ka sageli hulk inimesi kuulajatena, artiklit avaldamata;
- lisaks on Jänedal konverentsil (eeskätt ümarlual) osalejatena ka kohalike omavalituste juhte ja spetsialiste olnud ning nemad artikleid ei avaldanud.

⁵ 2016 toimus kaks konverentsi: 30.06–02.07.2016 Jänedal ja 08.10.2016 Tartus.

Märkused:⁶

Aastatel 1984, 1994–2006; 2007–2010 ja 2011–2017 on kogumikke-ajakirju kokku ilmunud 33 numbrit ning neid võib kolmeks perioodiks jaotada:

esimene periood: 14. aasta kestel (1984, 1994–2006) ilmus 15 kogumikku (1996 ilmus kogumik üheaegselt kahes osas: 1. ja 2. osa), ETIS 3.1;

teine periood: järgneva nelja aasta jooksul (2007–2010) ilmus neli ajakirja praeguse pealkirjaga (üks number aastas), ETIS 1.2;

kolmas periood: järgneva seitsme aasta jooksul (2011–2017 ...) ilmus 14 ajakirja numbrit (kaks numbrit aastas), ETIS 1.2.

⁶ pea igal aastal oli osalejate hulgas (Tartus) – Värskas ka neid, kes artiklit ei avaldanud (st osalejate hulk oli tabelis esitatust, sõltuvalt aastast, ca 10–25% võrra suurem, seda eriti siis kui konverentsi plenaaristung toimus Tartus (ülikooli Ajaloomuuseumis Toomel aastatel 1984 ja 1994–1998 ning ülikooli majandusteaduskonnas aastatel 1999–2006); aastatel 2007–2012 alustati plenaaristungiga juba Värskas; alates 2013 kuni tänaseni on konverents täies ulatuses Jänedal toimunud, kusjuures igal aastal olid konverentsi ümarlaual täiendavalt kohal ka majanduspraktikud kohalikest oma-valitsustest (ca 7–12 inimest);

„...“ – pole täpseid andmeid, kuna artiklite juurde olid lisatud vaid eesnime esitähth ja perekonnanimi; „---“ – nähtust ei esinenud;

*osalejate arv oli väiksem mitmel põhjusel: esimesest konverentsist oli möödunud kümme aastat ning osa inimesi oli siirdunud tööle teistesse valdkondadesse, loobunud teadustööst, siirdunud pensionile või olid muud põhjused; Eesti Vabariik oli taastatud ning inimestel ei olnud alati uues olukorras lihtne konverentsil osalemiseks raha leida (NB! raha küsimus on ka täna aktuaalne!);

** 2007 – ilmus esimene ajakiri tänase pealkirjaga ning artiklid pidid läbima põhjaliku topetl pimeretsenseerimise (tavaliselt kolm doktorikraadiga retsentsenti, mõnikord kuni viis), st artiklitele hakati varasemast rangemaid nõudeid esitama, mistõttu kasvas tagasilükatud artiklite arv (seda nii eesti kui välisautorite puhul) ning seeläbi vähenes ka osalejate hulk;

*** 2013 – muutus konverentsi toimumise koht: pärast 20. korda Värskas toimunud konverentse viidi järgnevad läbi Jänedal. Osalejate vähenemise võimalikud põhjused – tartlastele on Jäned, võrreldes Värskaga, veidi kaugem ja transpordihendus kehvem; tallinlastele ilmselt liiga lähedal ja korduvalt külastatud paik? Kuna Eesti ülikoolides on doktorantide toetusvõimalused konverentsidel osalemiseks viimastel aastatel suhteliselt tagasihoidlikeks muutunud, siis sageli osalevad doktorandid (ja mitte ainult) konverentsidel välisriikides, et maailma näha, ja paraku mitte niivõrd Eestis.

Kahjuks on Eestist osalejate hulka ilmselt ka see vähendanud, et omal ajal mitmed konverentsi ja kogumikku (tänapäevase ajakirja) üle võtta soovinud isikud nii Tallinnast kui Tartust, on pärast ebaõnnestunud katseid (eriti kuni aastani 2006) edaspidi sageli nii Värska ja ka Jänedal konverentse kui ka publikatsioone halvustada püüdnud (enne kirjutasid ja osalesid need inimesed aga üpris aktiivselt, sealhulgas mõned isegi veel aastal 2016!), ja nii on nad ka eesti doktorante agiteerinud ja desinformeerinud. On see siis „tüüpiline eestlaslik“ asjade käik või ... !?

Ütleksin: „Tehke järgi või lööge aktiivselt kaasa, teeme koostööd, milleks kadetseda ja kiibitseda“ (paraku on peale „ülevõtjate“ sellel temal teisigi „toremaid kolleege“ aeg-ajalt kuni viimase ajani „esinemas“ olnud)! Ilmselt näitab selline suhtumine kitsarinnalisust ja osa hea haridusega inimeste kolklast ja provintslikkust. Önn kaasa! Meie karavan läheb edasi!

Muidugi tuleb arvestada, et inimeste huvi doktorantuuri ja teadustöö vastu on kahjuks vähenenud ning Eestis publitseerimine pole ka enam vaid üks vähestest võimalustest; maailmas korraldatakse kõikjal väga palju teaduskonverentse ja ilmub hulgaliselt publikatsioone (paraku sageli artikleid retsenseerimata, maksa vaid raha!? Oleme ajakirja toimkonnaga otsustanud, et seda teed meie ei lähe).

Kui mõned arengud veel õnnestuvad, võime ilmselt peagi ka neljandast perioodist rääkida – nimelt, ajakirja laiem levik täiendavatesse rahvusvahelistesse andmebaasidesse (nende senist loetelu vaata lk 2 või lõpulehekülgedel kolmes keeles olevas informatsioonis) ja seejärel ETIS 1.1. Selle nimel ajakirja toimkond ka töötab!

In den Jahren 1984, 1994–2006; 2007–2010 und 2011–2017 sind insgesamt 33 Ausgaben von Sammelbänden/Zeitschriften erschienen, die sich in drei Perioden einteilen lassen:

die erste Periode: im Laufe von 14 Jahren (1984, 1994–2006) sind 15 Sammelbände erschienen (1996 war ein Sammelband gleichzeitig in zwei Teilen erschienen: 1. und 2. Teil), ETIS 3.1;

die zweite Periode: im Laufe der folgenden vier Jahre (2007–2010) sind vier Zeitschriften mit dem jetzigen Titel erschienen (eine Ausgabe jährlich), ETIS 1.2;

die dritte Periode: im Laufe der folgenden sieben Jahre (2011–2017 ...) sind 14 Ausgaben der Zeitschrift erschienen (zwei Ausgaben jährlich), ETIS 1.2.

Werden einige Entwicklungen noch gelingen, können wir offensichtlich bald auch von der vierten Periode sprechen – nämlich, über eine breitere Verbreitung der Zeitschrift in zusätzlichen internationalen Datenbanken (ihre bisherige Auflistung siehe auf Seite 2 bzw. in den dreisprachig dargestellten Informationen auf Schlussseiten) und danach ETIS 1.1. Zu diesem Ziel wird das Redaktionsteam der Zeitschrift auch hinarbeiten!

In total, 33 issues of collections/journals have been published in 1984, 1994–2006; 2007–2010 and 2011–2017 and they can be classified into three periods:

Period 1: 15 collections were published in the course of 14 years (1984, 1994–2006) (in 1996 the collection was published simultaneously in two parts: Part 1 and Part 2), ETIS 3.1;

Period 2: in the course of the following four years (2007–2010), four journals were published with the current title (one issue annually), ETIS 1.2;

Period 3: 14 issues of the journal (two issues annually) were published in the course of the following seven years (2011–2017 ...), ETIS 1.2.

If certain developments become a success, we can probably also soon talk about Period 4 – namely, broader distribution to additional international databases (see their current list on page 2 or in the information in three languages on the final pages) and then in ETIS 1.1. The editorial staff of the journal is working on it!

NB! Septembris 2016 ilmus meie ajakirja **esimene erinumber** (2016-2)⁷, mis oli eeskätt seotud meie kauaaegse aktiivse konverentsil osaleja, sisukate teadusartiklite kirjutaja (sageli koos doktorantidega), põhjaliku retsensendi ja asjaliku toimetaja ning nõustaja, professor Janno Reiljani emeriteerumisega ning aktiivse tegevuse lõpeta-

⁷ erinumbri põhitoimetajaks oli seekord Janno Reiljani kolleeg **Peter Friedrich** (olles ka meie ajakirja toimetuskolleegiumi liige) ning järjekordset head sekretäritööd tegi **Ülle Maidla** TÜ majandusteaduskonnast. Õnnestunud tegevuse eest neile ka siinkohal veelkord südamlikud tänud ja tunnustus ajakirja toimkonna poolt.

misega 1. juulist 2016 Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas. Siinjuures on hea tunnustavalt märkida, et TÜ rektoraat ja majandusteaduskond austasid tublit töömeest 8. oktoobril 2016 (täpselt Janno 65. sünnipäeval), Tartus Toomel nii päevakajalise teaduskonverentsi⁸ kui piduliku vastuvõtu korraldamisega. Osalesid head kolleegid nii Eestist kui Saksamaalt. Need olid sisutihedad, värskendavad, toredad ja eeskuju väärivad sündmused!

Teine erinumber (2017-1) oli seotud samuti meie kauaaegse aktuaalsete teadusartiklite kirjutaja ja konverentsidel aktiivse osaleja (juba esimesest, 1984. aastast alates; vaid mõned korrad – 1995, 1998–1999 – on muude ülesannete tõttu vahele jäänud) ning ajakirja sisuka toimetaja, professor Sulev Mäeltsemehe emeriteerumisega alates 1. jaanuarist 2017 Tallinna Tehnikaülikooli sotsiaalteaduskonnas. Ka XXV juubelikonverents (29.06–01.07.2017) Jänedal oli Suleviga seotud, kus ta esines plenaaristungil ja korraldas meie konverentsi uut täiendust, nimelt mini välkmaleturniiri. 7. augustil 2017 oli emeritprofessor Sulev Mäeltsemehel 70. sünnipäev. Oma emeriteerumist tähistas Sulev Mäeltsemees pidulikult 8. detsembril 2016 Tallinna Raekojas. Sinna oli ka allakirjutanu kutsutud, kuid ei saanud kahjuks osaleda, kuna oli hulk aega varem enesele puhkusele Kuprosole reserveerinud.

Käesolev ajakirja number 2-2017 ilmub pärast meie järjekordse, 25. rahvusvahelise teaduskonverentsi-juubelikonverentsi toimumist. Allakirjutanu vaatab üpris lootusrikkalt nii konverentsi kui ajakirja tulevikule. Järgnevateks ajakirja numbriteks on saabunud juba häid artikleid nii Eestist kui väljastpoolt ning huvi on jätkuv.

Lõpuks tänan kõiki, kellega on õnnestunud teha koostööd nii konverentside korraldamisel kui kogumike-ajakirjade retsenseerimisel ja publitseerimisel! See on olnud asjalik, huvitav, meeldiv ja tulemuslik koostöö!

Detsember 2016 – juuli 2017,
Tallinnas, Pirita-Kosel

Tänu ja lugupidamisega – Hochachtungsvoll – Sincerely
Matti Raudjärv

(konverentside peakorraldaja ja ajakirja peatoimetaja), (Initiator der Konferenzserie sowie Begründer und Chefredakteur der Zeitschrift), (Initiator of the series of conferences and the founder and Chief Editor of the journal)

PS: Lisad:

Aastate lõikes on järgmised inimesed konverentsidel osalenud ja artikleid avaldanud (aastate järel on märgitud konverentsi toimumise koht-kohad; loetelu

⁸aastal 2016 toimus meil tegelikult isegi kaks konverentsi: nn korraline majanduspoliitika teaduskonverents (30.06–02.07.2016 Jänedal mõisas) ja **erakorraline** (8.10.2016 pärastlõunal Tartus, Toomel) teemal „Economic policy problems of small countries“ kümne ettekandega. Oktoobrikonverentsi tööd juhatas ülikooli nõukogu ja majandusteaduskonna nõukogu liige **Jüri Sepp**.

ei ole eelpool kirjeldatud põhjustel kahjuks täielik)⁹:

Auf der Basis von Jahren aufgelistet, haben folgende Personen an den Konferenzen teilgenommen und ihre Artikel veröffentlicht (nach den Jahren werden die Tagungsort(en) der Konferenz vermerkt; die Auflistung ist leider nicht vollständig):
The following people have participated in the conferences and published papers over the years (the conference sites have been indicated after the year; it is unfortunately not the full list):

I-1984 (laevakonverents /24.–26.05.1984/: Tartu-Värsk-Pihkva-Värsk-Tartu):

G. Alvasov, T. Elenurm, T. Haldma, H. Hallemaa, V. Hurt, T. Ilp, R. Kaarepere, J. Kahn, K. Kala, T. Kallaste, S. Kannike, M. Karpova, M. Kattago, K. Katus, J. Kats, A. Kikas, P. Kolbre, A. Kross, A. Kuddo, K. Kuk, I. Lepik, E. Leppik, M. Link, A. Lõo, E.-E. Meerits, M. Merilai, E. Mitsenko, S. Mäeltsemees, K. Nittim, A. Olander, T. Paas, T. Piliste, M. Pirm, I. Proos, A. Purju, A. Põldaru, I. Raig, R. Randla, R. Rang, M. Raudjärv, J. Reiljan, M. Reiman, A. Renter, O. Renter, M. Ritso, A. Ross, E. Rõbakova, A. Saarnit, S. Saat, L. Sakkeus, M. Sarap, T. Sarv, L. Seleninova, E. Sepp, J. Sepp, U. Sepp, M. Sild, Ü. Soosalu, P. Tang, J. Teder, A. Tekkel, M. Tinitis, E. Vahtre, U. Varblane, M. Viies, R. Volt, Ü. Tartu

II-1994 (27.–28.05.1994, Tartu-Värsk): Ants Aamer, Kristel Buysse, Yen Yee Chong, Tiit Elenurm, Viktor Fainštein, Toomas Haldma, Helmut Hallemaa, Karin Jaanson, Mare Järveots, Kaarel Kilvits, Vaho Klaaman, Karin Liikane, Olev Lugus, Mait Miljan, Sulev Mäeltsemees, Tiit Paas, Tatjana Põlajeva, Matti Raudjärv, Anu Reiljan, Janno Reiljan, Neeme Roose, Charles E. Scott, Jüri Sepp, Aino Siimon, Ivar Siimon, Mart Sörg, Ülo Tartu, Juhan Teder, Kulno Türk, Merle Varendi, Vello Vensel, Ann Vihalem

III-1995 (25.–26.08.1995, Tartu-Värsk): Ants Aamer, Katri-Triin Gergents, Toomas Haldma, Viktor Jullinen, Vello Järve, Helje Kaldaru, Eedo Kalle, Ülle Kerner, Kaarel Kilvits, Jaan Kivistik, Valner Krinal, Maris Lauri, Enn Listra, Rein Lumiste, Rünno Lumiste, Tõnu Mauring, Tõnu Mertsina, Herbert Metsa, Mait Miljan, Avo Org, Tiit Paas, Viia Parts, Tatjana Põlajeva, Kristel Rammo, Matti Raudjärv, Vambola Raudsepp, Janno Reiljan, Vello Rekkaro, Neeme Roose, Maie Sarap, Jüri Sepp, Urmas Sepp, Aino Siimon, Ivar-Jüri Siimon, Mart Sörg, Ants Särgava, Mati Tamm, Villem Tamm, Ülo Tartu, Juhan Teder, Eve Tomson, Kulno Türk, Elvi Ulst, Maaja Vadi, Ivika Valk, Merje Varendi, Vello Vensel, Ann Vihalem, Anu-Ell Visberg

IV-1996 (28.–29.06.1996, Tartu-Värsk): Mart Altvee, Bronislovas Čereška, Peter Dobias, Helmut Hallemaa, Manfred O. E. Hennies, Viktor Jullinen, Helje Kaldaru, Eedo Kalle, Kaia Kask, Ülle Kerner, Kaarel Kilvits, Jaan Kivistik, Antoni Kozuch, Barbara Kozuch, Valner

⁹ Sagedasemad ja teenekaimad *väliskülalised* on olnud **Manfred O. E. Hennies** (sündinud 10.09.1938; aktiivselt 11. korral, mitmel viimasel korral koos abikaasa **Monika**’ga: 1996–2005, 2016; lisaks mitmel aastal kuulajana-diskutandina; Kieli Rakendusülikool, Saksamaa LV), **Armin Rohde** (sündinud 21.03.1952; aktiivselt 17. korral, valdavalt koos doktorantidega: 1999–2003, 2005–2006, 2008–2017; Greifswaldi Ülikool, Saksamaa LV) ja **Peter Friedrich** (sündinud 3.03.1938; aktiivselt 11. korral, sageli koos doktorantidega: 2006–2011, 2013–2017; Münchener Bundeswehri Ülikool, Saksamaa LV; Tartu Ülikool).

Eestist on sagedasemad osalejad olnud **Sulev Mäeltsemees** (22. korral; vahele jäid 1995, 1998 ja 1999; 1984 Tallinna Tehnikaülikool, kuni 1997 Eesti Haldusjuhtimise Instituut, tänaseni – Tallinna Tehnikaülikool), **Matti Raudjärv** (osalenud kõik 25 korda; 1984 Eesti Plaaninstituut ja Tallinna Tehnikaülikool, kuni 1998 Tallinna Tehnikaülikool, alates 1996 ka Tartu Ülikool, alates 1999 vaid Tartu Ülikool) ja **Janno Reiljan** (23. korral; vahele jäid 1999 ja 2013; Tartu Ülikool).

Krinal, Rein Lumiste, Rünno Lumiste, Andres Mandel, Tõnu Mertsina, Herbert Metsa, Mait Miljan, Sulev Mäeltsemees, Tiit Ohvril, Udo-Rein Okk, Tiit Paas, Arvydas Pajuodis, Tatjana Põlajeva, Matti Raudjärv, Vambola Raudsepp, Reet Reedik, Janno Reiljan, Neeme Roose, Maksim Saat, Priit Sander, Toni Schulz, Bernhard Seliger, Jüri Sepp, Urmas Sepp, Aino Siimon, Ivar-Jüri Siimon, Juoko Siremn, Mart Sörg, Ants Särgava, Ljudmila Šorikova, Ülo Tartu, Juhani Teder, Eve Tomson, Danel Tuusis, Elvi Ulst, Maaja Vadi, Urmas Varblane, Vello Vensel, Ralph M. Wrobel, Jaan Ömblus

V-1997 (26.–28.06.1997, Tartu-Värska): Tiit Elenurm, Grigory Fainštein, Toomas Haldma, Sven Heil, Manfred O. E. Hennies, Nadežda Ivanova, Viktor Jullinen, Helje Kaldaru, Angelika Kallakmaa-Kapsta, Kaido Kallas, Franciszek Kapusta, Aili Kase, Kaido Kepp, Kaarel Kilvits, Irina Koljajeva, Antoni Kozuch, Barbara Kozuch, Leo Lilover, Rein Lumiste, Rünno Lumiste, V. Mackevicius, Herbert Metsa, Mait Miljan, Agata Mirończuk, Sulev Mäeltsemees, Tiit Ohvril, Kadri Ojasalu, Tiit Paas, Arvydas Pajuodis, Eve Parts, Mare Randveer, Matti Raudjärv, Vambola Raudsepp, Janno Reiljan, Neeme Roose, A. Sausanavicius, Toni Schulz, Bernhard Seliger, Jüri Sepp, Aino Siimon, Ivar-Jüri Siimon, Uno Silberg, Aire Soodla, Mart Sörg, Ljudmila Šorikova, Ilmar Tamm, Eve Tomson, Kulno Türk, Elvi Ulst, Urmas Varblane, Urve Venesaar, V. Vengrauskas, Birutė Vengrienė, Lia Vensel, Vello Vensel, Ralph M. Wrobel

VI-1998 (25.–27.06.1998, Tartu-Värska): August Aarma, Olaf Bassus, Friedrike Bing, Raul Eamets, Ahto Eesmäe, Tiit Elenurm, Toomas Haldma, Manfred O. E. Hennies, Maria Hinrikus, Nadežda Ivanova, Viktor Jullinen, Helje Kaldaru, Kaido Kallas, Merike Kaseorg, Kaie Kerem, Priit Kilemit, Kaarel Kilvits, Jaan Kivistik, Irina Koljajeva, Jost W. Kramer, Vambola Leping, August Leppä, Rein Lumiste, Agata Mirończuk, Kadri Ojasalu, Tiit Paas, Ekkehard Pabsch, Priit Potisepp, Tatjana Põlajeva, Tiia Püss, Mare Randveer, Matti Raudjärv, Vambola Raudsepp, Janno Reiljan, Vello Rekkaro, Angelika Rohmann, Maksim Saat, Priit Sander, Michael Seitz, Bernhard Seliger, Jüri Sepp, Aino Siimon, Ivar-Jüri Siimon, Uno Silberg, Inese Spīča, Mart Sörg, Aita Tammeraid, Asta Teearu, Eve Tomson, Kulno Türk, Kadri Ukrainski, Elvi Ulst, Maaja Vadi, Urmas Varblane, Lia Vensel, Vello Vensel, Mare Viies, Marzena Wójcik-Augustyniak, Ralph M. Wrobel

VII-1999 (25.–27.06.1999, Tartu-Värska): Kairi Andresson, Olaf Bassus, Ahto Eesmäe, Grigori Fainštein, Andrea Gerstmaier, Toomas Haldma, Manfred O. E. Hennies, Nadežda Ivanova, Ole Janssen, Andres Juhkam, Helje Kaldaru, Kaido Kallas, Eedo Kalle, Lorenz B. Kasch, Aili Kase, Kristiina Kasemets, Kaie Kerem, Jochen F. Kirchhoff, Kristina Koidu, Irina Koljajeva, Enn Liista, Rein Lumiste, Reet Maldre, Kadri Ojasalu, Tiit Paas, Anneli Parman, Toomas Piliste, Tatjana Põlajeva, Tiia Püss, Raivo Rajamäe, Mare Randveer, Matti Raudjärv, Vambola Raudsepp, Anu Reiljan, Ele Reiljan, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Priit Sander, Toni Schulz, Jüri Sepp, Ljudmilla Šorikova, Aino Siimon, Uno Silberg, Inese Spīča, Mart Sörg, Katrin Tamm, Aita Tammeraid, Lembo Tanning, Toivo Tanning, Asta Teearu, Eve Tomson, Kulno Türk, Elvi Ulst, Maaja Vadi, Urmas Varblane, Urve Venesaar, Lia Vensel, Vello Vensel, Mare Viies, Ralph M. Wrobel

VIII-2000 (29.06–01.07.2000, Tartu-Värska): Kairi Andresson, Sten Anspal, Michael Bolle, Jože P. Damijan, Raigo Ernits, Kostel Gerndorf, Toomas Haldma, Helena Hannula, Sven Heil, Manfred O. E. Hennies, Anneli Ivanov, Ole Janssen, Andres Juhkam, Janno Järve, Anneli Kaasa, Helje Kaldaru, Eedo Kalle, Otto Karma, Kristina Kasemets, Kaie Kerem, Jochen F. Kirchhoff, Raissa Kakkola, Jost W. Kramer, Raili Kriisa, Liina Kulu, Jaak Leimann, August Leppä, Rein Lumiste, Rünno Lumiste, Reet Maldre, Igor Masten, Claudia Mitschke, Sulev Mäeltsemees, Katrin Männik, Michael Neugart, Katrin Olenko, Raul Omel, Tiit Paas, Eve Parts, Mare Randveer, Matti Raudjärv, Anu Reiljan, Ele Reiljan, Janno Reiljan, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Maija Schenfelde, Toni Schulz, Jüri Sepp, Aino Siimon, Uno Silberg, Inese Spīča, Mart Sörg,

Katrin Tamm, Aleksandra Teder, Juhan Teder, Asta Teearu, Kadi Timpmann, Kristina Toming, Eve Tomson, Ott Toomet, Viktor Trasberg, Kulno Türk, Elvi Ulst, Urmas Varblane, Tanel Veisson, Urve Venesaar, Lia Vensel, Vello Vensel, Tiia Vissak, Ralph M. Wrobel

IX-2001 (28.–30.06.2001, Tartu-Värska): Kairi Andresson, Raul Eamets, Diana Eerma, Grigori Fainštein, Toomas Haldma, Manfred O. E. Hennies, Indrek Hinno, Ole Janssen, Andres Juhkam, Anneli Kaasa, Helje Kaldaru, Eedo Kalle, Ivo Karilaid, Kristina Kasemets, Kaia Kask, Kaie Kerem, Irina Koljajeva, Kaie Koskaru, Ene Kolbre, Raili Kriisa, Liina Kulu, Arvi Kuura, Enn Listra, Alice Lugna, Rein Lumiste, Kaja Lutsoja, Raoul Lättemäe, Reet Maldre, Sulev Mäeltsees, Kristel Oitmaa, Kadri Ojasalu, Tiit Paas, Tatjana Põlajeva, Tiia Püss, Ivar Raig, Jaanus Raim, Olev Raju, Mare Randveer, Martti Randveer, Matti Raudjärv, Ele Reiljan, Janno Reiljan, Heili Riik, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Jüri Sepp, Urmas Sepp, Aino Siimon, Uno Silberg, Inese Spīča, Marge Sults, Maive Suuroja, Mart Sörg, Katrin Tamm, Aleksandra Teder, Juhan Teder, Kadi Timpmann, Kristina Toming, Eve Tomson, Ott Toomet, Viktor Trasberg, Kulno Türk, Janek Uiboupin, Elvi Ulst, Urmas Varblane, Urve Venesaar, Liia Vensel, Vello Vensel, Mare Viies, Ralph M. Wrobel

X-2002 (27.–29.06.2002, Tartu-Värska): Kalle Ahi, Anu Algoja, Kairi Andresson, Riia Arukaevu, Raul Eamets, Diana Eerma, Raigo Ernits, Grigori Fainštein, Toomas Haldma, Jelena Hartšenko, Mart Haruoja, Manfred O. E. Hennies, Toomas Hinnosaar, Annika Jaansoo, Ole Janssen, Kristi Joamets, Janno Järve, Anneli Kaasa, Ülo Kaasik, Helje Kaldaru, Henno Kallam, Karin-Liis Kapp, Ivo Karilaid, Kaido Kepp, Raissa Kokkora, Ene Kolbre, Alar Kolk, Jost W. Kramer, Ants Kukrus, Liina Kulu, Arvi Kuura, Maris Leemets, Jaak Leimann, Enn Listra, Natalja Lubenets, Olga Luštšik, Kaja Lutsoja, Margus Lutsoja, Raoul Lättemäe, Kersti Meiesaar, Kirsti Melin, Sulev Mäeltsees, Katrin Männik, Leili Möller, Katrin Olekno, Tiit Paas, Kaia Philips, Tiia Püss, Ivar Raig, Jaanus Raim, Olev Raju, Martti Randveer, Matti Raudjärv, Ele Reiljan, Janno Reiljan, Heili Riik, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Marit Rõõm, Christopher Schumann, Rena Selliov, Jüri Sepp, Uno Silberg, Anneliis Simson, Marge Sults, Maive Suuroja, Mart Sörg, Dorel Tamm, Katrin Tamm, Kadi Timpmann, Eve Tomson, Viktor Trasberg, Kulno Türk, Janek Uiboupin, Elvi Ulst, Urve Venesaar, Lia Vensel, Vello Vensel, Mare Viies, Tiia Vissak, Andres Võrk, Ralph M. Wrobel

XI-2003 (26.–28.06.2003, Tartu-Värska): Meelis Angerma, Riia Arukaevu, Marge Birk, Raul Eamets, Toomas Haldma, Monica Hankov, Rolf Hasse, Manfred O. E. Hennies, Marit Hinnosaar, Toomas Hinnosaar, Ole Janssen, Kristi Joamets, Anneli Kaasa, Ülo Kaasik, Helje Kaldaru, Epp Kallaste, Otto Karma, Rasmus Kattai, Ene Kolbre, Raili Kriisa, Ants Kukrus, Liina Kulu, Margus Kõomägi, Arndt Kumpel, Kairi Lainjärv, Kadri Lossman, Rein Lumiste, Rünno Lumiste, Riina Lättemägi, Jaan Masso, Sulev Mäeltsees, Katrin Olenko, Annika Paabut, Tiit Paas, Eve Parts, Kaia Philips, Marit Priinits, Juhan Põldroos, Annemari Päll, Tiia Püss, Rait Raal, Jaanus Raim, Olev Raju, Martti Randveer, Matti Raudjärv, Anu Reiljan, Ele Reiljan, Janno Reiljan, Heili Riik, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Priit Sander, Gert Schultz, Wolf Schäfer, Rena Selliov, Jüri Sepp, Aino Siimon, Jutta Sikk, Uno Silberg, Inese Spīča, Marge Sults, Mart Sörg, Egle Tafenau, Dorel Tamm, Katrin Tamm, Kristina Toming, Eve Tomson, Viktor Trasberg, Kadri Ukrainski, Elvi Ulst, Urmas Varblane, Urve Venesaar, Mare Viies, Andres Võrk, Ralph M. Wrobel

XII-2004 (1.–3.07.2004, Tartu-Värska): Janita Andrijevskaia, Kairi Andresson, Monika Bialonczykova, Krystyna Brzozowska, Raul Eamets, Diana Eerma, Tõnis Eerme, Laura Ehrlich, Raigo Ernits, Toomas Haldma, Monica Hankov, Jelena Hartšenko, Manfred O. E. Hennies, Jaak Kaabel, Hannes Kaadu, Anneli Kaasa, Helje Kaldaru, Epp Kallaste, Hermann H. Kallfass, Tarmo Karma, Sander Karu, Ly Kirikal, Ants Kukrus, Liina Kulu, Margus Kõomägi, Kristjan-Olari Leping, Riina Lättemägi, Jaan Masso, Jaanika Meriküll, Marge Moisamaa, Sulev Mäeltsees,

Kadri Männasoo, Agne Nettan, Enno Oidermaa, Tiit Paas, Eve Parts, Kaia Philips, Liis Polli, Ahto Päril, Ivar Raig, Olev Raju, Matti Raudjärv, Ele Reiljan, Janno Reiljan, Tõnu Roolah, Age Schliep, Rena Selliov, Jüri Sepp, Uno Silberg, Daniel Stavarek, Torsten Steinrücken, Mart Sörg, Egle Tafenau, Dorel Tamm, Katrin Tamm, Krister Tamm, Kristina Toming, Eve Tomson, Viktor Trasberg, Kadri Ukrainski, Elvi Ulst, Katrin Uudeküll, Lenno Uusküla, Maaja Vadi, Priit Vahter, Urmas Varblane, Urve Venesaar, Vello Vensel, Siret Vildo, Tiia Vissak, Pavla Vodová, Andres Vörk, Kristina Värno, Ralph M. Wrobel

XIII-2005 (30.0-02.07.2005, Tartu-Värska): Kairi Andresson, Meelis Angerma, Viktorja Antonova, Raul Eamets, Diana Eerma, Toomas Haldma, Aaro Hazak, Manfred O. E. Hennies, Ole Janssen, Anneli Kaasa, Helje Kaldaru, Kadri Karma, Jana Kask, Rasmus Kattai, Ants Kukrus, Margus Kõomägi, Anne Lauringson, Kristjan-Olari Leping, John Lewis, Mikk Lõhmus, Jann Masso, Sulev Mäeltsemees, Kadri Männasoo, Tiit Paas, Eve Parts, Kaia Philips, Danny Pitzel, Annemari Päll, Olev Raju, Matti Raudjärv, Ele Reiljan, Janno Reiljan, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Elmar Rõmpczyk, Priit Sander, Wolf Schäfer, Jüri Sepp, Aino Siimon, Uno Silberg, Karsten Staehr, Mart Sörg, Egle Tafenau, Dorel Tamm, Kristina Toming, Eve Tomson, Andrus Treiberg, Kulno Türk, Janek Uiboupin, Kadri Ukrainski, Lenno Uusküla, Maaja Vadi, Priit Vahter, Urmas Varblane, Tiia Vissak, Ralph M. Wrobel

XIV-2006 (29.06-01.07.2006, Tartu-Värska): Meelis Angerma, Inta Brūna, Diana Eerma, Peter Friedrich, Edita Gimžauskienė, Toomas Haldma, Piret Ilver, Helje Jõgi, Jana Kask, Jaanus Kiili, Ott Koppel, Jost W. Kramer, Kalle Kukk, Ants Kukrus, Cornelia Kunze, Arvi Kuura, Andres Kuusk, Kristjan-Olari Leping, Raivo Linna, Kari Liuhto, Jaan Masso, Sulev Mäeltsemees, Merli Mägi, Tiit Paas, Arno Pardla, Gunnar Prause, Olev Raju, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Michael Schleicher, Friso Schlitte, Rena Selliov, Jüri Sepp, Aino Siimon, Jutta Sikk, David Smallbone, Mart Sörg, Ruta Šneidere, Egle Tafenau, Eve Tomson, Janek Uiboupin, Loreta Valančiene, Urve Venesaar, Siret Vildo

XV-2007 (28.-30.06.2017, Värska): Leo Adel, Eckhard Freyer, Peter Friedrich, Urmas Hallika, Hanna Kanep, Raul Kartus, Jaanus Kiili, Jüri Krusealle, Ants Kukrus, Enno Langfeldt, Raivo Linna, Merle Loring, Sulev Mäeltsemees, Olev Raju, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Uno Silberg, Mart Sörg

XVI-2008 (26.-28.06.2008, Värska): Florian W. Bartholomae, Peter Friedrich, Lothar Funk, Merike Kaseorg, Ott Koppel, Enno Langfeldt, Liis Lill, Raivo Linna, Mikk Lõhmus, Sulev Mäeltsemees, Tiit Paas, Alina M. Popescu, Olev Raju, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Toomas Saal, Aino Siimon, Mart Sörg, Harald Zschiedrich, Danel Tuusis, Kulno Türk, Maaja Vadi

XVII-2009 (1.-3.07.2009, Värska): Andres Agan, Rein Ahas, Raul Eamets, Peter Friedrich, Reelika Irs, Rein Juriado, Anneli Kaasa, Helje Kaldaru, Triin Kask, Maret Kirsipuu, Kerly Krillo, Andres Kuusk, Oliver Lukason, Jaan Masso, Sulev Mäeltsemees, Tiit Paas, Ingra Paltser, Kaia Philips, Helen Poltimäe, Olev Raju, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Tuuli Reisberg, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Laura Ruud, Priit Sander, Liisi Sepp, Katrin Tamm, Margus Tiru, Johannes Treu, Kulno Türk, Maaja Vadi, Urmas Varblane, Siret Vildo, Andres Vörk

XVIII-2010 (1.-3.07.2010, Värska): Rein Ahas, Velda Buldas, Diana Eerma, Üllas Ehrlich, Peter Friedrich, Toomas Haldma, Reelika Irs, Andres Juhkam, Mark Kantšukov, Ivo Karilaid, Maret Kirsipuu, Jüri Kleesmaa, Arvi Kuura, Andres Kuusk, Andres Kuusk, Age Laine, Ave Lepik, Kerly Lillemets, Oliver Lukason, Jaan Masso, Sulev Mäeltsemees, Chang Woon Nam, Tiit Paas, Eve Parts, Kristi Ploom, Kaire Pöder, Sirje Pädam, Olev Raju, Matti Raudjärv, Janno

Reiljan, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Priit Sander, Jüri Sepp, Tõnn Talpsepp, Kadi Timpmann, Margus Tiru, Eve Tomson, Johannes Treu, Danel Tuusis, Maaja Vadi, Urmas Varblane

XIX-2011 (30.06–02.07.2011, Värska): Meelis Angerma, Jürgen G. Backhaus, Velda Buldas, Diana Eerma, Frank Ehrhold, Üllas Ehrlich, Peter Friedrich, Vivika Halapuu, Mojmír Helisek, Nadežda Ivanova, Mark Kantšukov, Raul Kartus, Kaia Kask, Maret Kirsipuu, Ants Kukrus, Michael Kull, Arvi Kuura, Enn Listra, Oliver Lukason, Mikk Lõhmus, Inga Lõökene, Mikk Medijainen, Sulev Mäeltsemees, Tiit Paas, Milan Palát, Sirje Pädam, Katrin Rahu, Olev Raju, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Priit Sander, Jüri Sepp, Mart Sõrg, Merle Tambur, Viktor Trasberg, Kadri Ukrainski, Niina Vaiser, Maaja Vadi, Urmas Varblane, Aivo Ülper

XX-2012 (28.–30.06.2012, Värska): Clemens Buchen, Martina Eckardt, Frank Ehrhold, Detlev Ehrig, Üllas Ehrlich, Raigo Ermits, Fabio Filipozzi, Dorothea Greiling, Toomas Haldma, Svetlana Ignatjeva, Liina Joller, Maret Kirsipuu, Ott Koppel, Michael Kull, Kati Kõrbe Kaare, Alo Lilles, Oliver Lukason, Mikk Lõhmus, Sulev Mäeltsemees, Margot Mürsepp, Tiit Paas, Ingra Paltser, Eve Parts, Katrin Pihor, Kristi Ploom, Tarmo Puolokainen, Olev Raju, Jüri Ratas, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Oksana Ruzha, Kärt Rõigas, Priit Sander, Jüri Sepp, Marge Seppo, Karsten Staehr, Uwe Staroske, Argo Teral, Kadi Timpmann, Viktor Trasberg, Triin Vahi, Urmas Varblane, Marko Viiding, Aivo Ülper

XXI-2013 (27.–29.06.2013, Jäeneda): Meelis Angerma, Üllas Ehrlich, Xiao Feng, Peter Friedrich, Ulrika Hurt, Anne Keerberg, Aet Kiisla, Maret Kirsipuu, Liina Kulu, Oliver Lukason, Jüri Mihola, Maksim Möttus, Sulev Mäeltsemees, Rivo Noorkõiv, Eve Parts, Sirje Pädam, Olev Raju, Jüri Ratas, Matti Raudjärv, Armin Rohde, Tõnu Roolah, Uno Silberg, Allan Teder, Viktor Trasberg, Artjom Urbanik, Viljar Veebel, Karmen Viikmaa, Petr Wawrosz

XXII-2014 (26.–28.06.2014, Jäeneda): Tatiana Avdeeva, Jörg Dötsch, Üllas Ehrlich, Peter Friedrich, Maret Güldenköh, Imbi Karmo, Elar Killumets, Väino Kivirüüt, Liina Kulu, Claus-Friedrich Laaser, Laivi Laidroo, Sulev Mäeltsemees, Sirje Pädam, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Klaus Schrader, Uno Silberg, Viktor Trasberg, Kulno Türk, Viljar Veebel

XXIII-2015 (2.–4.07.2015, Jäeneda): Karen Cabos, Üllas Ehrlich, Peter Friedrich, Annika Jaansoo, Kalev Kallemets, Väino Kivirüüt, Claus-Friedrich Laaser, Helli Lepasaar, Karin Lindroos, Inga Lõökene, Raul Markus, Sulev Mäeltsemees, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Klaus Schrader, Aino Siimon, Viktor Trasberg, Viljar Veebel

XXIV-2016 (toimus kaks konverentsi: 30.06–02.07.2016 Jäenedal ja 08.10.2016 Tartus): David Benček, Detlev Ehrig, Üllas Ehrlich, Wolfgang Eibner, Tõnis Elling, Peter Friedrich, Irina Gogorishvili, Maret Güldenköh, Toomas Haldma, Manfred O. E. Hennies, Yuriy Kapitsa, Kadri Karma, Karina Kenk, Aleksei Kelli, Väino Kivirüüt, Igor Kostjukevits, Claus-Friedrich Laaser, Anton Laur, Karin Lindroos, Jaan Looga, Sulev Mäeltsemees, Marina Metreveli, Tiit Paas, Inga Paltser, Kerly Randlane, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Jelena Rootamm-Valter, Indrek Saar, Klaus Schrader, Karyna Shakhbaziya, Uno Silberg, Maryna Tverdstup, Kadri Ukrainski, Maaja Vadi, Urmas Varblane, Viljar Veebel

XXV-2017 (29.06–01.07.2017, Jäeneda): Mariia Chebotareva, Detlev Ehrig, Üllas Ehrlich, Wolfgang Eibner, Peter Friedrich, Bettina Günther, Manfred O. E. Hennies, Väino Kivirüüt, Claus-Friedrich Laaser (koos abikaasaga), Raul Markus, Marina Metreveli, Sulev Mäeltsemees, Sirje Pädam, Matti Raudjärv, Janno Reiljan, Armin Rohde, Jelena Rootamm-Valter, Klaus Schrader (koos abikaasaga), Tiit Urva, Viljar Veebel; *Irina Gogoroshvili, Dali Sekhniashvili* ja

Alexander Sichinava (kolm viimast jäid objektiivsetel põhjustel tulemata, kuigi olid ettekande materjalid esitanud ja konverentsi programmis esinejatena kirjjas).

NB! Tegelik osalejate hulk eelkõige kuulajatena-diskuteerijatena oli pea alati suurem eelpool esitatust, kuid nad jäid paraku mõnikord fikseerimata. Nüüd, aastatel 2016–2017, oli kõiki neid kahjuks võimatu tuvastada! Ajakirja peatoimetaja ja toimkond vabandavad loeteludest väljajäänute ees!

Samas on nimekirjades ka neid üksikuid inimesi, kes olid registreerunud, materjalid esitanud ja ettekandjatena ka konverentsi programmis kirjjas, kuid jäid viimasel hetkel mitmetel objektiivsetel põhjustel Värskasse või Jänedale tulemata.

NB! *Die tatsächliche Anzahl der Teilnehmer, vor allem als Zuhörer/Diskutierer, war beinahe immer grösser als die vorhin angegebene Zahl, sie wurde manchmal jedoch nicht exakt festgehalten. Jetzt, in den Jahren 2016–2017, war es leider schon unmöglich, sie alle festzustellen! Der Chefredakteur und das Redaktionsteam entschuldigen sich vor denjenigen, die in die Auflistungen nicht aufgenommen werden konnten!*

Zugleich gibt es in den Namenslisten vereinzelt auch solche Personen, die zwar angemeldet waren, Materialien vorgelegt haben und auch als Vortragende im Programm der Konferenz verzeichnet wurden, aber im letzten Augenblick aus verschiedenen objektiven Gründen in Värška bzw. Jäneda nicht angekommen waren.

NB! *The actual number of participants who listened to or participated in the discussion was almost always higher than presented above but they were sometimes not registered. Now, in 2016–2017, all of them could not unfortunately be identified! The editorial staff and the chief editor of the journal apologise to those who have not been listed!*

On the other hand, a few persons who had registered themselves and submitted the materials and were listed in the conference programme as presenters could not come to Värška or Jäneda at the last moment for some objective reasons.

Lugupidamisega – Hochachtungsvoll – Sincerely

Teie
Matti Raudjärv

NB! Edasised ülevaadet-loetelud osalejatest ja artiklite autoritest loodame vastavalt toimuvatele konverentsidele ja artiklite ilmumisele ajakirja järgmistes numbrites (näiteks, 30 korda konverentsse; 30 aastakäiku ajakirja; vms) esitada!

**MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSID
EESTIS (1984–2017 ... 2018)**

**WISSENSCHAFTLICHE KONFERENZEN ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK IN ESTLAND (1984–2017 ... 2018)**

**SCIENTIFIC CONFERENCES ON ECONOMIC
POLICY IN ESTONIA (1984–2017 ... 2018)**

I	1984	Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s
II	1994	Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis
III	1995	Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis
IV	1996	Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis /I ja II/
Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland /I und II/
Topical Problems of the Economic Policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia /I and II/
V	1997	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga
Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the European Union
VI	1998	Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud
Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik
Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy
VII	1999	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit
Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
VIII	2000	Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit
Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
IX	2001	Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga
Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands in EU-Integrationsprozess
Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia integrating with the European Union
X	2002	Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale
Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands

		Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia
XI	2003	Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union Estonian Economic Policy on the way towards the European Union
XII	2004	Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der Europäischen Union Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union
XIII	2005	XIII majanduspoliitika teaduskonverents Die XIII wirtschaftspolitische Konferenz 13 th Scientific Conference on Economic Policy
XIV	2006	XIV majanduspoliitika teaduskonverents Die XIV wirtschaftspolitische Konferenz 14 th Scientific Conference on Economic Policy
XV	2007	Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus Die Wirtschaftspolitik Estlands – drei Jahre in der Europäischen Union Economic Policy of Estonia – three Years in the European Union
XVI	2008	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2008 Economic Policy in the EU Member States – 2008
XVII	2009	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2009 Economic Policy in the EU Member States – 2009
XVIII	2010	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2010 Economic Policy in the EU Member States – 2010
XIX	2011	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2011 Economic Policy in the EU Member States – 2011
XX	2012	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2012 Economic Policy in the EU Member States – 2012
XXI	2013	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2013 Economic Policy in the EU Member States – 2013
XXII	2014	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2014 Economic Policy in the EU Member States – 2014
XXIII	2015	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2015 Economic Policy in the EU Member States – 2015
XXIV	2016	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2016 Economic Policy in the EU Member States – 2016

XXV 2017 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017:
Juubelikonverents – 25 (29.06-01.07.2017)
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2017:
Jubiläumskonferenz – 25 (29.06-01.07.2017)
Economic Policy in the EU Member States – 2017: Jubilee
conference – 25 (29.06-01.07.2017)

NB! Järgmine, XXVI majanduspoliitika teaduskonverents toimub /

NB! Die nächste, XXVI wirtschaftspolitische Konferenz findet statt /

NB! The next, XXVI scientific conference on economic policy will be held:

28.–30.06.2018 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik – 100

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2018: Republik Estland – 100

Economic Policy in the EU Member States – 2018: Republic of Estonia – 100

XXVI 2018

Eesti Vabariik – 100 (24. veebruar 1918)

Republik Estland – 100 (24. Februar 1918)

Republic of Estonia – 100 (24. February 1918)

100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis

(17. september 1918)

100 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen

Universität für Technik (17. September 1918)

**100 years of the Estonian language national University of Technology
in Estonia (17. September 1918)**

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2017 / Genauere Informationen
ab Oktober-November 2017 / More detailed information from October-November
2017: www.mattimar.ee

LOODETAV TULEVIKUINFORMATSIOON (2019–2022)

järgmistel lehekülgedel:

EVENTUELLE PLANUNG FÜR ZUKÜNFTIGE KONFERENZEN

(2019–2022)

auf den nächsten Seiten:

EXPECTED FUTURE INFORMATION (2019–2022)

on the next pages:

Kui õnnestub organisatsiooniliselt ja finantsiliselt, siis edaspidi näeks tänane korraldustoimkond konverentse järgmiste pühendumustega/

Falls es organisatorisch und finanziell möglich sein wird, schlägt das heutige Organisationskomitee vor, dass kommende Konferenzen folgenden Jahrestagen oder kulturellen Ereignissen gewidmet sein werden:

If it works out in organisational and financial terms, the Organising Committee would like to dedicate the future conferences to the following anniversaries:

XXVII 2019

100 aastat Eesti võidust Võnnu lahingus Saksa Landeswehri üle 23.

juunil 1919. Võidupüha – Eesti riigipüha, mida peetakse 23. juunil alates aastast 1934. Eestis toimub Võidupüha paraad. Võidupüha tähistamine on tseremoniaalselt seotud eestlaste rahvuspüha Jaanipäeva tähistamisega 24. juunil

100 Jahre vom estnischen Sieg über die deutschbaltische Landeswehr in der Schlacht von Cēsis/Wenden am 23. Juni 1919. Der Siegestag – der estnische Feiertag, der ab Jahr 1934 am 23. Juni abgehalten wird. In Estland findet zum Siegestag eine Parade statt. Die Feiern zum Siegestag sind zeremoniell verbunden mit den Feierlichkeiten des estnischen Nationalfeiertages – des Johannistages am 24. Juni.

100 years from the victory of Estonia over the German Landeswehr in the Battle of Võnnu on 23 June 1919. Victory Day – Estonian national holiday celebrated on 23 June since 1934. The Victory Day parade takes place in Estonia. Celebration of the Victory Day is a ceremony related to the celebration of the Estonian national holiday Midsummer Day on 24 June

Eesti Vabariik – 15 aastat Euroopa Liidu liige (alates 2004)

Republik Estland – 15 Jahre als EU-Mitgliedstaat (ab 2004)

Republic of Estonia – 15 years of EU membership (since 2004)

320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710)

Vor 320 Jahren zog die Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710)

320 years from the temporary relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710)

**35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist laeval „Vanemuine“
(1984: Tartu-Peipsi järv-Pihkva järv-Värskä-Pihkva-Värskä-Tartu)**

Vor 35 Jahren fand die erste Konferenz statt, bekannt als „Schiffskonferenz“ (im Jahre 1984 auf der Route: Tartu-Peipussee-Pskover See-Värskä-Pskov-Värskä-Tartu) mit dem Schiff „Vanemuine“

**35 years from the first, so-to-say ship conference on M/S „Vanemuine“
(1984: Tartu – Lake Peipus – Lake Pskov – Värskä – Pskov – Värskä – Tartu)**

27.–29.06.2019 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti – 15 aastat EL-s
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2019: Estland – 15 Jahre in EU
Economic Policy in the EU Member States – 2019: Estonia – 15 years in EU

NB! Järjekordne oluline kultuurisündmus Eestis ja üks ainulaadsemaid kogu maailmas: ajavahemikul 05.–07. juuli 2019 toimub Tallinnas XXVII laulupidu ja XX tantsupidu!

Möödub 150 aastat Eesti esimesest laulupeost (18.–20. juunil 1869 Tartus) ja 85 aastat esimesest tantsupeost (15.–17. juulil 1934 Tallinnas Kadrioru staadionil).

NB! Vom 5. Juli bis zum 7. Juli 2019 werden in Tallinn das XXVII Sängerfest und das XX Tanzfest ausgetragen, bedeutende Ereignisse im estnischen Kulturleben und einzigartige in der ganzen Welt!

150 Jahre von dem ersten estnischen Sängerfest (18.–20. Juni 1869 in Tartu) und 85 Jahre von dem ersten Tanzfest (15.–17. Juli 1934 in Tallinn auf dem Kadriorg-Stadion).

NB! Another important cultural event in Estonia and one of the most unique cultural events in the world: XXVII Song Festival and XX Dance Festival will be held in Tallinn from 5 to 7 July 2019!

It will be the 150th anniversary of the first Estonian Song Festival (18 to 20 June 1869 in Tartu) and the 85th anniversary of the first Dance Festival (15 to 17 July 1934 at the Kadriorg Stadium in Tallinn).

XXVIII 2020

**100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus
(2.02.1920)**

**Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet
(2.02.1920)**

100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of Independence in Tartu (2.02.1920)

100 aastat Eesti Vabariigi esimesest põhiseadusest (kehtis aastatel 1920–1933)

Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland in Kraft (1920–1933)

100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)

25.–27.06.2020 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020

Economic Policy in the EU Member States – 2020

XXIX 2021

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teadus-konverentsist Tartus-Värskas (1996)

Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt (1996)

25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värskas (1996)

25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus (1996)

Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet (1996)

25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu (1996)

01.–03.07.2021 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021

Economic Policy in the EU Member States – 2021

XXX 2022

390 aastat Tartu Ülikooli asutamisest (1632)

30. juunil 1632. aastal kirjutas Rootsi kuningas Gustav II Adolf alla Tartu akadeemia asutamiskirjale – sellega oli loodud alus Rootsi riigi teisele kõrgkoolile. Uus õppeasutus sai samad privileegid, mis kuus aastat varem olid antud Uppsala Ülikoolile. 15. (uue kalendri järgi 25.) oktoobril 1632. aastal toimus Academia Gustaviana avaaktus.

Vor 390 Jahren wurde die Universität Tartu gegründet (1632)

Am 30. Juni 1632 unterzeichnete der schwedische König Gustav II Adolf die Urkunde über die Gründungsurkunde der Tartuer Akademie. Damit wurde die Grundlage der zweiten schwedischen Hochschule geschaffen, Die neue Lehranstalt bekam dieselben Privilegien wie die

Universtät Uppsala, die ihr vor sechs Jahren zugesprochen wurden. Am 15. (nach dem neuen Kalender 25.) Oktober 1632 wurde Eröffungszeremonie der Academia Gustaviana abgehalten.

390 years from the establishment of the University of Tartu (1632)

On 30 June 1632, Gustav II Adolf, the King of Sweden, signed the Foundation Decree of the Academy in Tartu – laying the basis for the second establishment of higher education in Sweden. The new educational institution was granted the same privileges as had been granted to the University of Uppsala six years earlier. The opening ceremony of Academia Gustaviana was held on the 15th (according to the new calendar on the 25th) of October 1632

Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die zwanzig Konferenzen in Värška (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jänedal (ab 2013)

20 conferences held in Värška (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jänedal (since 2013)

30.06–02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2022

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022

Economic Policy in the EU Member States – 2022

INFORMATSIOON ajakirja toimkonnalt

Käesolev rahvusvaheline teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas).¹ Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984–2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest. Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel ning nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Lisaks Eestile on avaldatud artiklites uuritud paljude riikide majanduspoliitikat nagu **Georgia, Hiina, Iirimaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa, Ühendkuningriik** (22 riiki). Vähemal määral on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud järgmiste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika: Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jmt.

Lisaks traditsioonilistele majanduspoliitika valdkondadele on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionaalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eelkõige haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantssüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja – mudelid; rahapoliitika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriis; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J.M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad.

Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: **Austria, Eesti, Georgia, Hiina, Läti, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi, Ukraina, Ungari ja Venemaa**. Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka **Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Soome, USA ja Ühendkuningriik** (seega kokku 18 riigi esindajad).

Ajakirja toimikond soovib, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia laieneks tulevikus veelgi. Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SSRN**.

Juba aastaid on väljaande tellijaks olnud ka Washingtonis asuv 1800. aastal asutatud maailma suurim, **USA Kongressi raamatukogu**.

Lugupidamisega ning edukate koos- ja kaastöösoovidega
Teie ajakirja toimikond

¹ Aastatel 2007–2014 oli ajakirja inglise keelne nimetus „Discussions on Estonian Economic Policy“. Eeskätt täpsuse, sh artiklite senise kajastuse ja ka edaspidise laima majanduspoliitilise geograafia huvides täpsustasime aastast 2015 ajakirja nime ning selleks on nüüd inglise keeles – „Estonian Discussions on Economic Policy“. Ajakirja eesti ja saksa keelne nimi jäid endisteks, ühtlasi on säilinud publikatsiooni järjepidevus.

INFORMATION from the editorial team

This international research journal (publication) has been published since 2007 (once a year) and 2011 (twice a year).¹ The journal developed as a successor of collections of research papers published in 1984–2006. The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Besides Estonian economic policy, the papers have treated economic policies of many countries, such as **Canada, China, Czech Republic, Denmark, Finland, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Japan, Latvia, Lithuania, Norway, Russia, Slovakia, Sweden, Switzerland, Ukraine, United Kingdom, U.S.A.** Also other countries have been studied to a lesser extent. Economic policies of the following regions, associations or subject areas have been treated: Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc.

In addition to traditional areas of economic policy the papers have treated also the issues of finances of the public sector; regional development and development problems of local municipalities, above all the need for and possible directions of the administrative reform; the financial system of the EU; the support structures and support models of the EU; monetary policy and currency exchange rates; eurozone problems; financial and economic crisis; globalisation of the economy; different economic policies to support business development; positions of J.M. Keynes, and many other complex areas.

Authors of papers published until now have represented the following countries: **Austria, China, Czech Republic, Estonia, Georgia, Germany, Hungary, Latvia, Russia, Slovakia and Ukraine.** Besides the abovementioned countries also **Belgium, Finland, France, Lithuania, Poland, United Kingdom and U.S.A.** were represented by authors of papers published before 2007.

The editorial team would like to see in the future an even broader geography of economic policy of papers published in the journal. Papers published in this journal are presented and distributed by the following international databases: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SSRN, + US Congress Library.**

With best wishes and looking forward to successful cooperation and contributions,
Editorial Team of the journal

¹ In 2007–2014 the English name of the journal was „Discussions on Estonian Economic Policy“. Above all, for more accuracy concerning the topics of papers published until now, including in the interests of broader geography of economic policy in future, we specified the name of the journal from 2015 and it will be „Estonian Discussions on Economic Policy“ in English. The name of the journal in German and Estonian remained the same, and the continuity of the publication was maintained.

INFORMATION des Redaktionsteams

Das vorliegende internationale Wissenschaftsmagazin erscheint seit 2007 (ein Mal pro Jahr) und seit 2011 (zwei Mal pro Jahr).¹ Die Zeitschrift hat ihre Ursprünge in den Sammelbänden von wirtschaftswissenschaftlichen Beiträgen, die in den Jahren 1984–2006 kontinuierlich erschienen. Die Thematik umfasst die Wirtschaftspolitik verschiedener Länder mit ihren vielfältigen Bereichen. Man geht vor allem auf die jeweiligen wirtschaftlichen Verflechtungen mit anderen Nationen ein und vergleicht sie untereinander. Neben Estland gibt es noch eine Reihe von anderen Ländern, die in den Artikeln auf ihre Wirtschaftspolitik hin untersucht werden wie **China, Deutschland, Dänemark, England, Finnland, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Norwegen, Russland, Schweden, die Schweiz, die Slowakei, Tschechien, Ukraine, Ungarn, die USA**. Im geringeren Umfang sind auch einige andere Länder in Beiträgen vertreten. Ebenso ist die Wirtschaftspolitik aus Sicht größerer und kleinerer Regionen thematisiert worden, z. B. Europa und die Europäische Union, einzelne Regionen der Europäischen Union, Europas Grüne Hauptstädte, die Baltischen Staaten und Skandinavien, Mittel- und Osteuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u.a.m.

Zusätzlich zu den klassischen Feldern der Wirtschaftspolitik wird in den Artikeln auch auf folgende Themengebiete eingegangen: Finanzwesen der öffentlichen Hand, regionale Entwicklung und Entwicklungsprobleme der kommunalen Selbstverwaltungen, Notwendigkeit einer Verwaltungsreform und mögliche Reformwege, Finanzsystem der EU, EU-Förderungsmechanismen und ihre Modelle, Geldpolitik und Währungskurse, Probleme der Eurozone, Finanz- und Wirtschaftskrise, Globalisierung der Wirtschaft, wirtschaftspolitische Instrumente zur Unternehmensförderung, Standpunkte von J.M. Keynes.

Unsere Autoren kommen aus **China, Deutschland, Estland, Georgien, Lettland, Österreich, Russland, der Slowakei, Tschechien, Ungarn und Ukraine**. Vor 2007 sind Beiträge auch von **amerikanischen, belgischen, englischen, finnischen, französischen, litauischen und polnischen** Autoren erschienen.

Der Wunsch des Redaktionsteams ist, dass sich der Autorenkreis geographisch weiter vergrößert. Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SSRN, + US-Kongressbibliothek**.

Wir hoffen auf eine weitere erfolgreiche Zusammenarbeit
Ihr Redaktionsteam

¹ In den Jahren 2007–2014 lautete der englische Titel des Magazins „Discussions on Estonian Economic Policy“. Im Interesse der Genauigkeit und der breiteren geographischen Dimension der Beiträge wurde 2015 der englische Titel in „Estonian Discussions on Economic Policy“ geändert. Der Titel des Magazins in estnischer und deutscher Sprache blieb unverändert, gleichzeitig ist die Kontinuität der Zeitschrift erhalten geblieben.

21.02.2017 anti rahvusvahelise uuringu tulemusel Euroopas ettevõttele Mattimar OÜ varasemate aastate tegevuste eest Usaldusväärse Ettevõtte Sertifikaat – laitmatu reputatsiooni, eetilise ja usaldusväärse tegevuse ning klientidele pühendumise eest. Sertifikaat "*Usaldusväärne Ettevõtte*" sai alguse Poolas 2013. aastal ning on tänaseks populaarseks ja lugupeetuks nii ettevõtjate kui ka klientide seas saanud, olles üks nimekamaid, mida Euroopas väljastatakse.¹

See on rahvusvaheline märk, mis ühendab ettevõtteid kaheksas Euroopa riigis (märts 2017). Uuring viidi läbi valdavalt Euroopa Liidu liikmesriikide (Bulgaaria, Eesti, Poola, Rumeenia, Serbia /ei ole EL liige/, Slovakkia, Tšehhi, Ungari) rohkem kui 218 000 ettevõtte seas. Seni on Sertifikaadi saanud ca 1200 ehk 0,55 % uuritavatest ettevõtetest. Uuringute tegemiseks on loodud innovaatiline ja originaalne tarkvaraprogramm, mis põhineb algoritmil ja määratleb nn arvamuste koefitsiendi.

* * *

Als Ergebnis einer in Europa durchgeführten entsprechenden internationalen Untersuchung wurde dem Unternehmen Mattimar GmbH am **21.02.2017** für die Tätigkeit früherer Jahre, für seine tadellose Reputation, ethische und vertrauenswürdige Arbeit und Kundenwidmung das Zertifikat des zuverlässigen Unternehmens verliehen. Das Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ ("*Usaldusväärne ettevõtte*") wurde 2013 in Polen eingeführt und bis zum heutigen Tag ist es zu einer populären und geschätzten Auszeichnung sowohl unter Unternehmern als auch Kunden geworden. Es handelt sich um eines der am meisten namenhaften Zertifikate, die in Europa verliehen werden.²

Diese internationale Auszeichnung vereint Unternehmen in acht europäischen Ländern (März 2017). Die oben genannte Untersuchung wurde unter mehr als 218 000 Unternehmen der EU-Länder (Bulgarien, Estland, Polen, Rumänien, Serbien (ist nicht EU-Mitglied), Slowakei, Tschechien und Ungarn) durchgeführt. Bisher ist das Zertifikat an ca. 1200 oder 0,55 % der untersuchten Unternehmen verliehen worden.

* * *

On **21.02.2017** the company Mattimar Ltd received the Certificate of a Trustworthy Enterprise on the basis of an international survey, for its activities in earlier years – for its flawless reputation, ethical and trustworthy activities and dedication to clients. The Certificate „Trustworthy Enterprise“ ("*Usaldusväärne ettevõtte*") was initiated in Poland in 2013 and has become popular and respected both among entrepreneurs and clients, being one of the most renowned certificates issued in Europe.³

It is an international mark which has been issued to enterprises in eight European countries (by March 2017). The survey was conducted among more than 218,000 enterprises from mainly EU Member States (Bulgaria, Estonia, Poland, Romania, Serbia (not an EU Member State), Slovakia, Czech Republic, Hungary). By now, approximately 1,200, i.e. 0.55% of the enterprises surveyed have received the certificate. Innovative and original software based on an algorithm has been created for the survey, to determine the coefficient of opinions.

¹ Statistika näitab, et üle poolte klientidest, kes peavad valima kahe tundmatu ettevõtte samase pakumise vahel, valivad ettevõtte, kellel on sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõtte“.

² Wie die Statistik zeigt, entscheidet sich mehr als die Hälfte der Kunden bei zwei unbekannten und ähnlichen Unternehmen für das Unternehmen mit dem Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ ("*Usaldusväärne ettevõtte*").

³ According to the statistics, more than a half of the clients who have to choose between similar offers from two unknown enterprises, choose the enterprise which has the Certificate "Trustworthy Enterprise" ("*Usaldusväärne ettevõtte*").